

BÖRZSÖNYI HELIKON

Irodalmi, művészeti, természetbarát folyóirat

XI. évfolyam 4. szám, 2016. április

"Áldjon meg az Isten mindenkit, aki az áldatlan magyar ugart tördeli."

Hajósi János: Tavasz I. (fotó)

Tartalom:

- Ketykó István: Elbitangolunk hát; (vers) 3**
Dr. Koczó József: Bolla Sándor lelkész (1918-2012) perőcsényi évei; (képes helytörténeti írás) 4-7
Petrozsényi Nagy Pál: Kellemes pihenést! Pillanatkép a XXII. századból; (írás) 8
Elbert Anita: Az előre tudás szabadsága; (írás) 10
Németh Péter Mikola: "Et resurrexit tertia die" Virágvasárnapból a nagyhétbe átfolyó idő liturgiája; Beszélgetés Bábel Balázs teológussal...; 12-19
Csáky Károly: Két jeles nap áprilisban: Szent György napi szokások; Szent Márk napja – Búzaszentelő (Április 25.); (képes néprajzi írás) 20-34
Kovács T. István: Bélus; (írás) 36-37
Kiss-Simon Miklós: Csicsófalvi jutalomút; (írás) 38-44
Polgár Vera: Lídia mosolya; (írás) 46-47
Csáky Károly: Egy gyermek hálát rebeg; (vers) 48
Fetykó Judit: "és megmarad a látszat" ...az élethez való ragaszkodás hitében – József Attila haláláról I.; (tanulmány) 50-56
Kő-Szabó Imre: Az évforduló; (írás) 58-59
Riskó Bence: Tétova Corvina; (slam vers) 60
Horváth Ödön: Az első bűn; Az emberpár; Az örök kérdés; Az ősz trubadúrja; (versek) 62
Kerekes Tamás: -talan...; (írás) 64-67
Molnár József: Ma korán jött; (vers) 68
Ember István: Március 15. emlékére; (vers) 70
Janecskó Györgyi: Menet-rend; (írás) 72
Börzsönyi Erika: Orgonák; (írás) 74-75
Borsi István: A ki nem kötött; (vers) 76
Haász Irén: Nemes, nagy; (vers) 77
B. Tóth Klára: Pille-lét; (vers) 78
Székács László: Tyúkszem; Viszonylagos; (versek) 80-81
H. Turi Klára: Egy számla túloldala; (vers) 82-83
Pongrácz Ágnes: Böjti szelek; (vers) 84
Dobrosi Andrea: Rád kacsintva; (vers) 85
Végh Tamás: Böjtszavú március; (vers) 86
Vasi Ferenc Zoltán: Házfosztás, jogvesztés; (vers) 87
Debreczeny György: fáklyás sárkány; (vers) 88-89
Hörömpő Gergely: Magyar Nagypéntek; (vers) 90
Pribojszky Mátyás: A példakép; (írás) 92-95
Bemutatjuk: Én, Kassovitz László; 96-102
Egry Artúr: kavics; játszma; magány és képlet; (versek) 104-105
Beszámoló: Nógrád Virágai – kiállítás Rétságon, március 10-én; Költészet Napja Rétságon – Spangár-díjak; 106-115
Programajánló; 116-117
Könyvajánló; 118-125
Pályázat; 126
Impresszum; 127

E havi számunkat a Balassagyarmaton élő fotós, Hajósi János képeivel díszítettük. A képek a Börzsönyben (a Pénzásásnál és a Makkos kastély környékén) készültek. Köszönet a képek közlési jogáért! A Szerk.

Ketykó István: Mostanában fekete lovakkal álmodom

*Összegyűjtött és új versek
(1976 – 2003)*

Ima bocsánatért (2000) ciklus versei

Elbitangolunk hát

Madár Jánosnak

*Mert kitagadtak Nógrádból
és nem fogadtak be Pestbe ...
Magányom rézgálic-oldatát iszom
szürcsölök habzó valóságot :
parttalanul hömpölygök
két megye határán
s a “ mindenütt otthon “ alma-illatát érzem.
Pajtás , elbitangolunk hát idegen rétekre
befogják fényes verseink
és törvényt ülnek felettük
mi reszkető kezekkel , de legomboljuk
az asztalra gyűszűnyi vagyónunkat
és csodálkozunk , ha labdarózsa húz át az égen
hitvesünk gömbölyödő hasát figyeljük
és örülünk verseink magzat-rúgásainak...*

Vácrátót, 1982. május 18.

Dr. KOCZÓ JÓZSEF**Bolla Sándor református lelkész (1918–2012) perőcsényi évei**

Csodálatos a mi anyanyelvünk: magyarázó és jelentéshordozó is. Nézzük például a lelkész, lelkipásztor szavainkat: lélekápoló, lelkeket gondozó jelentéssel bírnak. S aki ezen hivatását, az Úr és híveinek szolgálatát odaadó hittel végzi, arra még hét évtized távlatából is jó szívvel emlékeznek.

Hetven évvel ezelőtt a Börzsöny és a hegység peremét képező dombok között megbúvó reformátusok lakta Perőcsény lakói nem készülődhettek ünnepi istentiszteletre Krisztus Urunknak áldott születése napján. A faluban német csapatok, az érkező, félelemmel teljes hírek szerint a hegységben már az oroszok. A lakosság a házaknál lévő vagy a külső pincékben húzza meg magát: a községet már lövik; minden mozgás, fény, füst előidézője lehet az aknatűznek.

A gyülekezet lelkipásztora nagytiszteletű Kovács Sebestény József, segédlelkésze Bolla Sándor tiszteletes úr. Mindkettőjük helytállásáról megemlékeztünk már. A lelkész-esperesről a községi címer- és zászlóavatás emlékbeszédében említettem, hogy – papi hivatásából eredően is – orvosolta a mindennapok gyötrelmeiben, a pusztító háborúkban szerzett lelki sérüléseket, erősítette a falu népét tudásban, kitartásban; példát mutatott és követelt. Több mint 20 éve a vidék református gyülekezeteinek korai történetéről készült dolgozatomban pedig azt írtam, hogy az egyházközség irattárának (benne az 1749-től vezetett anyakönyvek, körlevelek, feljegyzések, jegyzőkönyvek) megmentése Bolla Sándor segédlelkész gondoskodásának köszönhető: sertésólba, majd pincébe rejtette, később a község kitelepítésekor segítő tanítványaival egy zsákban magukkal cipelték a fontos iratokat. De nemcsak a gyülekezet régmúlt eseményeinek emlékezetét mentette meg, hanem – amint erre a nyár folyamán jóindulatúan Perőcsényből figyelmeztettek – a valóságos sebek és a sérült lelkek gyógyítását is végezte a háború véres eseményei közben. Erről hitelesen, igazat szólni csak az események átélői tudnak. Eleget téve adatközlőim – Molnár Józsefné Molnár Erzsébet, született 1928 (M. E.) és Molnár Vilmosné Alman Ilona, született 1934 (A. I.) – kedves invitálásának, elsősorban róla beszélgettünk szülőfalunk front alatti, majd későbbi eseményei kapcsán.

1944-ben nem lehetett ünnepi, karácsonyi istentiszteletet tartani Perőcsényben... A félelem teljes napokra így emlékeznek adatközlőim:

A. I.: Mi az erdő szélén laktunk, Puckóban és az udvarunkon lévő pincében voltunk. A nagy árkon odahallatszó "hurrázás"-sal jöttek be az oroszok 1944. december 25-én, karácsony első ünnepén. A falut csak másnap délig, délutánig foglalták el, mert a németek még itt tartották a frontot.

M. E.: A házunkat szétvágta az akna, a bátyám és a sógorom a helyszínen meghalt. Az öreg Leczki nénémnél húztuk meg magunkat, s reggel ahogy megvirradt, éppen hogy csak felébredtünk, a Bolla nagytiszteletű úr állt az ajtóban, palástban, fején papi sapkája. "Titeket kereslek, Bözsi, mert szeretném tudni, mi van veletek" – mondta. Akkoriban az emberek ki sem mertek menni az utcára. Amikor erre az esetre visszagondolok, mindig megkönnyezem. Különösen jó érzésű lelkész volt.

A. I.: A papi palástot az oroszok is tiszteletben tartották, abban szabadon mozoghatott. A halottakat el kellett temetni, de volt úgy, hogy szinte golyózápor közepette. Aztán kilakoltattak bennünket, el kellett hagynunk a házakat, a külső pincékbe költöztünk. Itt is járta sorban a pincéket. A Bánár nénié és a Henzel Lajinak meglőtték a lábát. Sebeiket ő látta el, naponta átkötözte mint egy orvos. Mindennap látogatta a családokat, pedig csak segédlelkész volt. Itt hagyhatott volna bennünket, mert volt lelkészünk, és mehetett volna a családjához, de ő maradt. Nem hagyta el a gyülekezetet, felelősséget érzett irántunk. Ezt soha nem szabad elfelejteni: nagyon sokat tett az egyházunkért, az egyház tagjaiért.

Emlékezetük szerint a front alatt meghalt Dudás néni, Dudás Andrásnak az anyja. A padláson érte őt az aknabecsapódás. Molnár Sándor apjával és Molnár Gyulával nem mentek ki a pincékre, otthon maradtak. A fiatalok szalonnát sütöttek, nem gondolták, hogy ebből baj lehet. A felszálló füst miatt aknát lőtték ki a házuokra. A 20 éves Sanyival egy aknaszilánk végzett. Az apa segítségért ment, hogy a holttestet ágyra tegyék. Az újabb akna az egyik segítőtárs, Leczki Lajos halálát okozta. Mint Henzel Lajos: Bárcsak János

lenne a nevem! című novellájából tudhatjuk, Henzel Lajost, a harctérről hazaszökött ugyancsak 20 esztendő fiatalembert sorozatlövés érte, amikor két erőszakoskodó katonát a pincéknél megpróbálták megfékezni. Sérülései olyan súlyosak voltak, hogy nem élte túl, két hét múlva meghalt.

Alaptémánktól kissé elkanyarodva, térjünk ki egy sokáig tabunak minősülő kérdésre: miként viselkedtek, milyen emlékeket hagytak Peröcsény lakóinak emlékezetében a megszálló katonák? Gyermekkoromban, az '50-es '60-as évek fordulóján a családban és rokonságban egyaránt hallottam barátkozó, jóindulatú, segítőkész, de értékeket eltulajdonító, durva és erőszakoskodó orosz katonákról is. Az iskolai tananyagban népünknek felszabadítást hozó dicsőséges szovjet hadseregről tanulhattunk. A hallgatás csendje valamikor a nyolcvanas években tört meg, s azóta inkább hallani lehet a felszabadulás helyett megszállást hozó, a soknemzetiségű hadsereg katonáinak erőszakoskodásairól. Adatközlőim egy-egy személyes emlék felidézésével válaszoltak kérdésekre.

M. E.: Leczki nénémnél, egy idős özvegy asszonynál laktunk. Készültem a templomba, felöltöztem, s bementem a nagyszüleimhez. A Szabó udvarban az első házban egy ezredesnek volt az irodája, a katonák ügyes-bajos dolgaikkal odajártak. Egy ott időző katona végignézett rajtam, s megkérdezte, hogy templomba megyek-e. Miután megértette válaszomat, benyúlt a zsebébe, s kihúzott egy csomó pénzt, s mondta, hogy vigyem el a perselybe. Még a könnyeim is kicsordultak, mert olyan hírek terjengetek róluk, hogy erőszakoskodóak, csúnya dolgokat művelnek.

A. I.: /Szintén hazaköltözésük utáni esetet említett. A tisztok elszállásolását házanként kellett biztosítani, s szinte együtt laktak a háziakkal./ Nekem is van egy emlékem, tízéves lányka lehettem akkor. Unokatestvéremnél, Árva Laciéknál voltam, egy kapitány lakott náluk. A kapitány az ablaknál állt, zsebre tett kézzel, bámult kifelé. Dalogattunk, dúdolgattunk: Valahol a Volga mentén, élt egyszer egy kisleány... Aztán a tiszt megfordult, csak úgy hullottak a könnyei. Odajött, megsimogatott bennünket, és kérte, hogy folytassuk. Nem tudott mit adni, hirtelenjében a "csáj"-hoz való kockacukrot adta nekünk, ezzel fejezte ki háláját és örömét. Ezt soha nem felejttem el.

Nem tudtak arról sem, hogy történt volna a faluban durvaság. /Mint fentebb láttuk, sajnos történt.../ Abban egyetértettünk, hogy embere válogatja, s nagyon különbözőek vagyunk... Aztán a kilakoltatás megszűntekor – ami a pincék után Kemencén is folytatódott –, a visszaköltözéskor furcsa dolgokat is tapasztaltak: a házakban füst-, és koromszag terjengett, nem tudni miket égettek el. Ez már március közepén lehetett, újabb katonák érkeztek, fiatalok, szinte suhancok. Köztük már voltak céltalanul rombolók, rongálók: a varrógépet kihurcolták az udvarra és szétverték. De ez csak a nagyon fiatalokra volt jellemző. Az idősek közül emlékeznek egy jóságos öregasszonyra, kinek a fiát megölték a németek, s önként jelentkezett frontszolgálatra. Ő főzött a katonákra. Ilonka néni elmondta, hogy egy alkalommal palacsintát sütött, s a gyerekeket kínálta meg elsőként. Édesanyja félt, bizalmatlanul tekingetett, mire az orosz asszony mondta és mutatta, hogy nyugodtan megehetik, nincs benne semmi ártalmas... Megnyugodtak, s jól laktak.

Bolla tiszteletes idekerülésének, itt tartózkodásának pontos idejét hét évtized távlatából nem ismerik adatközlőim. Keresztanyám /M. E./ elmondta, hogy az ő konfirmálásukra nem 12-13 éves korban, hanem 14 évesen került sor. A korábbi évfolyamokat Kovács Sebestény József lelkipásztor konfirmáltatta, az ő felkészítőjük és a templomban vizsgáztatójuk is Bolla Sándor segédlelkész volt. Ilonka néni hozzáteszi, hogy a fiatalok továbbtanulását is segítette. Név szerint emlékezik bátyjára, Alman Gézára, Gere Józsefre és Viczencz Lajosra, akik polgári iskolába jártak, és vizsgára való felkészülésükhöz a tiszteletes úrtól kaptak segítséget. S ők voltak, akik az egyházközségi irattár megmentésében is közreműködtek. Amikor testvérenek, Géza bácsinak személygépkocsija lett, elmentek meglátogatni a Mezőlakon szolgáló nagytiszteletű urat. Istentiszteleti alkalommal érkeztek, s Bolla Sándor a templomban gyülekezete előtt is bejelentette, hogy nagyon kedves vendégei érkeztek Peröcsényből, s ezzel neki nagy boldogságot szereztek. Az egyházközségi iratokból tudjuk, hogy Bolla Sándor két ízben, 1941-től 1943-ig, majd 1944 és 1946 között szolgált segédlelkészként a peröcsényi református eklézsiában. Amikor az 1950-es évek elején Kovács Sebestény József nyugdíjazása folytán lelkipásztor-választás előtt állt a gyülekezet, személye is felmerült. Miért nem ő lett Kovács Sebestény József utóda?

Adatközlőim elmondták, hogy akkor vállalta volna a prédikátori szék betöltését, ha a gyülekezet egyhangúlag hívja meg. Akadtak azonban ellenzők. A presbitérium tőle is kért bemutatkozó szolgálatot, amit ő az itt

töltött 4-5 éves ismertsége alapján nem vállalt. A jegyzőkönyvekben annak is nyoma akad, hogy Bolla tiszteletes magasabb lelkészi fizetést vár a gyülekezettől. A válságos helyzetet tükrözik az esperesi kiküldött szavai: egyik presbitertől azt hallotta, hogy a gyülekezet annyira megosztott, hogy szinte minden utca más lelkészt akar! A lelkészválasztásra készülve még a presbitérium is lemondott. Az idősök még emlékeznek rá: csak a második lelkészválasztó gyűlésen sikerült dr. Hős Gézát lelkipásztornak megválasztani, de a választás ellen beadott fellebbezés ügyében közel egy év múlva hozott döntést a dunamelléki református egyházkerületi bíróság.

*

Bolla tiszteletes úr messzire került Perőcsénytől: a Pápai Református Egyházmegyében Homokbödögén majd Mezőlakon szolgált, utóbb nyugdíjas éveiben Szentesen a református nagytemplomban. Perőcsényi éveit azonban nem felejtette el. 2012 húsvétján látogatta meg szeretett gyülekezetét, még élő híveit, s az utódokat. S 2012. augusztus 3-án, 94 éves korában az Úr magához szólította nagytiszteletű Bolla Sándor nyugalmazott lelkipásztort.

A Dunántúli Református Egyházkerület gyászjelentéséből:

94 esztendősen elhunyt Bolla Sándor volt perőcsényi, homokbödögei, mezőlaki református lelkipásztor. (<http://refdunantul.hu/hir/mutat/8125/>)

Egykori lelkipásztoruknak augusztus 10-én a Szentesi Református Nagytemplomban tartott búcsúztatásán, és az alsó református temetőben végső nyugalomra helyezésén a hálás perőcsényi hívek is részt vettek. A nagytiszteletű úrtól Fidel Lajosné Hajnal Ilona, a Perőcsény – Vámosmikola Társegyházközség főgondnoka búcsúzott a gyülekezet nevében.

Készült a 2014. július 11-én Perőcsényben készített interjú, valamint az 1954. évi presbitériumi és egyházközségi jegyzőkönyvek alapján, 2014 Karácsony havában.

A szentesi főtéri ref. idősek otthonában 2008-ban
(http://www.delmagyar.hu/szentes_hirek/szazotvenerer_forint_teritesi_dijat_kernek_szentesen/2043186/)

Kovács Dániel, a Pápai Református Gimnázium egykori igazgatója és Bolla Sándor (90 éves) ny. ref. lelkes (<http://szaspolarefovoda.gportal.hu/gindex.php?pg=26689469>)

PETROZSÉNYI NAGY PÁL**KELLEMES PIHENÉST!
Pillanatkép a XXII. Századból**

A szuperszonikus tengeralattjáró nesztelenül hasította az óceán vizét. Utasai gyönyörködve merültek a víz alatti táj szépségeibe, megbámulták a bíborszínű tengeri rózsákat, az ablakokon bekukkantó halakat, aztán nyugovóra tértek. Éjfél körül úszóhártvás, szigorú tekintetű vámőrök özönlöttek a hajóra.

– Kérjük, készítsék elő útleveleiket és a csomagjaikat!

Az utasok ásítva engedelmeskedtek. Némelyek kicsavarták a szemüket, karjukat. Semmi gond! Egyetlen szem sem bizonyult gyémántnak, senki sem dugott el kávé, heroint. Fél óra múlva tovább álmodhattak a tökéletes rendről, csalók és bürokraták nélküli boldog századukról. Álmukban többen kiúsztak a csendes delfinekhez, és kart uszonyba öltve sétálgattak az óceán popóján.

– Csodálatos! – bugyborékkolták békés áhítattal, amikor újabb ellenőrök zörgettek reájuk.

– Na nem! – tátogott egy korallpiros pizsamában ágáló turista. Maguk, hogy úgy mondjam, jégre csaltak bennünket. Az ígérték, hogy gyorsan és kellemesen utazunk, mire minden fél órában kihorgásznak az ágyunkból.

– Szabad a jegyét?

– Szabad, viszont vegyék tudomásul, én, sőt, mindnyájan panaszt fogunk tenni. Elvégre mégiscsak példátlan, hogy a XXII. század derekán...

– Kinek fáj a dereka? – kacázott közelebb fenyegetően egy halfejű tengerész, miközben szemeivel jobbra-balra döfködött.

– Nekem nem – hátrált ágyához ijedten a turista, és a paplan helyett tévedésből az ágy alá penderült.

– Na azért! Ezek szerint semmi probléma, ami persze nem csoda. Ezen a hajón, kérem, tökéletes a rend, nyugalom, biztonságuk szavatolt, és a panoráma is nagyszerű. Önökért fickándoznak a halak, hőmpölyög az óceán...

Az utasok megszégyenülten hallgattak. Egyik-másik már-már bocsánatot is kért tőle, amikor maga a kapitány kezdett dörögni:

– Itt a Náthás Teknős parancsnoka sóderol. Sajnálattal közlöm, hogy apró műszaki hiba miatt rövid időre megszakítjuk utunkat. Az üzemzavar kiküszöbölése folyamatban van. Jó éjszakát és szép álmokat kívánok.

– Hát ez téboly! – eszmélt föl egy kajla fülű férfiú. – Ha tudom, mi vár ránk, inkább hajóhintára csücsülök.

– Adják vissza a pénzünket! – mászott elő a pizsamás turista, s miután az ügyeletes robot hallgatott, valamennyien fölkapták a vizet.

– De uraim! – törölgette homlokát a főmérnök. – Biztosítom önöket, tíz percen belül indulunk.

– Csalók!

– Bürokraták!

– Pancserek! – háborgott a Náthás Teknős a robotoktól az emberig.

Aztán eltelt a tíz perc, utána húsz, harminc anélkül, hogy felbúgtak volna a motorok. Erre mindenkielnémult, s azontúl már csak a percmutatókat figyelték.

Két óra múlva rájöttek, miszerint maga a kapitány üzemzavaros, amennyiben szegénynek hiányzik egy kereke. Csakhogy ettől a defekt defekt maradt, akár egy Demoklész-kard, amelyik bármikor a nyakukra eshet, és akkor örökre meggyógyítja még a teknősük nátháját is.

– Nem baj, megoldjuk – találta fel magát ekkor a főmérnök, azzal áldozatkészen nyúlt kopasz tarkójához. Ugyanis neki már több volt egy keréknél.

– Hurrá!

A motorok csakhamar ismét zümmögni kezdtek.

– Kellemes pihenést! – mosolygott át fülkéjéből kedvesen a parancsnok. – Aludják ki jól magukat, mert reggel három revizor érkezik.

ELBERT ANITA

Az előretudás szabadsága

Minden ember tudni akarja a jövőjét. Kíváncsiak, hogy miként alakul a sorsuk. Rengeteget költenek az emberek jósokra, tisztánlátókra, mágusokra. Feleslegesen, hiszen a jövőt részben az egyén, részben a sors határozza meg. Az ember cselekedetein, karmáin múlik minden. Amit ad az ember, a sors kontextusában, azt kap. Az utótudás a történelem mintha-kontextusa, mi lett volna, ha kötőszövegben. Az előretudás találgatások sorozata, vagy a logikus dialógus szabályzata. A köztes tudás részben tudott, részben találgatás. A tudás hatalom elv érvényében, akié a szó, azé a hatalom. A szó, mint verbális közlés nárcisztikus, hiszen az egyén indítja el, és önmegértéshez vezet. Minden a Selfből indul, és ide is ér. Az előretudás a logikus gondolkodás valószínűségi számítása. Hiszen, akár a sakkban, vannak játékszabályok. Ezek a szabályok kötöttek, a lépések szabadok. Én határozom meg, szabad akaratommal, hogy mely lépést választom. A szabály megadja, a felettes én révén, milyen lépéseim lehetnek, előre tudhatom, hogyha x-et lépek, hány y-t léphet a játszótársam. Előre gondolva, a legtökéletesebb lépést tudom megtenni. Az előretudás nagyon fontos egy játéknál. Ha valaki csak egy lépést gondol meg, és a játszótársa lehetséges lépéseit nem veszi figyelembe, akkor soha nem nyerhet. Az utótudás a történelemben keresendő. A köztes tudás a történelem és a jövő lehetséges tudásának mediátora. A jelen maga a köztes tudás, amit a múltból lehetséges jövőbe emel az ember. S mivel a most meghatározhatatlan, így a megtörtént események megfelelő variációban folytatódhatnak a jövőben. A jelenben benne áll az ember, a jelenből lehet a múltra, és a jövőre tekinteni. Minden a jelen kontextusában vizsgálható. De a jelen mindig egy pillanat eredménye, így nehezen érthető meg. A megértés a múltban vizsgálható, a jelenben a megélés él, és a jövőben meg találgatások figyelhetők meg.

Az Isten értelmet és szabad akaratot adott az embernek. Értelmet, hogy az előretudást használja, és szabadsága, hogy a választások közül a legideálisabbat jelölje meg. Az előretudás annak nyíltszívűsége, hogy imaginatív kivetítődik sok mágus előtt a jövő. A szabadság egyfajta megváltás. Annak tudata, hogy előre megszabott sémák helyett kreatív döntést hozzon az egyén. A kreativitás teremtő képzelet. Megálmodja az ember jövőjét, teremt egy új világot önmagának. Előre tudni valamit annyit tesz, mint átalakítani a jövőt. Ha tudom, hogy x év múlva elüt egy autó, nem megyek arra a környékre x év múlva. Az előretudás egy csoda. Ha ismerné az ember jövőjét, kiválogathatná az elemeket, összerendezhetné, kiválogatná belőle a nem szimpatikus elemeket, és kombinálná a pozitív elementárokat. A köztes tudás a folyamatban lévő ismeretekre való rádöbbenés. Az utólagos tudás csak okoskodás, arra való rádöbbenés, hogy mi lett volna, ha. És mindenki okosabb a másiknál, megállapítanak többféle utat, hogyan lehetett volna jobb. De nem a múlton kell rágódnia, hanem a jelenen. A jelen pillanatában kell megélnie az embernek az életét. A szabadság egy jel, annak tudata, hogy a mennyei Atya mily nagyon szereti gyermekeit. Az előretudás az értelem erejével megy tovább. Meg kell vizsgálni az előrelátás kegyelmével, hogy milyen volna a jövő egy adott aspektusból. Sok a választási lehetőség, de van egy ideális, szubsztancionális választás. S ha ezt megtalálja az ember, képes lesz a jelenben megélni az előretudás szabadságát.

NÉMETH PÉTER MIKOLA

„ET RESURREXIT TERTIA DIE”

Virágvasárnapból a nagyhétbe átfolyó idő liturgiája

Búcsúbeszélgetés Bábel Balázs teológussal

a váci Borromei Szent Károly Hittudományi Főiskola és Szeminárium rektorával

Németh Péter Mikola: *Ebben a gyönyörű napfényes tavaszvárásban lassan-lassan megérkezünk hitünk megvallása ünnepi körének szívébe, középpontjába. Éppenséggel csak néhány nap választ el bennünket a húsvétól, s ilyenkor a nagybőjti időben, a nagyhetet megelőzően, úgy gondolni, hogy akkor cselekszünk igazán jól és helyesen, ha nyitottan befelé figyelünk. Pilinszky János Harmadnapon című versében pontosan erről a tavaszról, erről a befelé figyelésről és kinyílásról ír: “Fözlúgnak a hamuszín egek... És megérzik a fényt a gyökerek.” Van ebben a két sorban valami gyönyörűen felemelő, ugyanakkor valami nyomasztó is, tavaszias fáradtság, úgy érzékelni. Hogy mik is lehetnek ezek a mindennapi létünkben érzékelhető ambivalenciák, ezt járjuk most körbe Bábel Balázs teológussal, aki harmadik alkalommal eszmélkedő társam a Madách Rádióban. Ez a mostani egy búcsúzó, illetve búcsúztató beszélgetés, Vácott. Épp három héttel ezelőtt olvashattuk az Új Ember című katolikus hetilapban, hogy Bábel Balázst, aki a váci Hittudományi Főiskola és Szeminárium rektora jelen pillanatban még, miközben kinevezték koadjunktorként (kisegítő) kalocsai érsekké. Balázs, mit jelent számodra ez az új papi méltóság? Azért kérdezem, mert először is az ember, az ilyen földi dolgokra úgy reagál, hogy kezet nyújt, gratulál. Azután, meg Isten áldását kéri és kívánja egyházi küldetésed teljesítéséhez. Jelen pillanatban, milyen változás előtt is áll most az életed?*

Bábel Balázs: Valójában az történik, hogy püspökké fognak felszentelni 1999. április 10-én. Az egyházi beosztásom idővel Kalocsa-Kecskeméti érsek lesz. Magyarországon az első egyházi méltóság az esztergomi érsek, Szent István kora óta. Második a kalocsai érsek, aztán később lett az egri érsek, egy-egy egyháztartománynak a vezetője. Szent István ugyanis – mint ahogy tudjuk – tíz püspökséget alapított, azok még tovább tagolódnak, hierarchikus rendbe rendeződnek. Így az ókortól kezdődően a vezető egyházmegyék élén érsek áll. Magyarországon is így van ez a Római Katolikus Anyaszentegyházunkban. Kalocsai érsek úr, dr. Dankó László nagyon nagy beteg, és mellé kisegítő társnak, kisegítő érseknek nevezett ki II. János Pál pápa. S hogyha ő befejezi az egyházi kormányzását, akár nyugdíjba menetellel, esetleges halállal, akkor úgy tűnik, hogy én fogom átvenni a kalocsai egyházmegye vezetését.

– *Ez azt is jelenti, hogy Vácott végleg itt hagyod, s akkor lemondasz a rektori tisztedről?*

– Igen. Bár lélekben itt maradok, testileg nem tehetem. Én Váci Egyházmegyes papnak indultam, 1969-ben vettem fel ide. Egy papi közösség, az egyházmegye az meghatározó minden pap életében. Idestova harminc éve annak, hogy itt vagyok, s ez egy ember életében jelentős idő. Azután, hogy idekerültem most egy kanyar után, igaz nem hosszú időre, jó másfél évre, sikerült beindítani a Szemináriumot, folytatni a levelező tagozatot, mely akkreditálódik, illetve affiliálódik az Egri Szemináriumhoz és Hittudományi Főiskolához. Ez már mégiscsak fontos stációja volt az életemnek. És, ahogy egy évgyűrű nem múlik el a fa életéből, úgy gondolom, az én életemből se múlhatnak el a Váci Egyházmegyében eltöltött évek emlékei. Általában minden helyre nehezen megyek, nehezen mentem eddig is, mert még minden helyemet megszerettem. Ugyanez most is elmondható, hogy azok közé az emberek közé tartozom, akik nem szeretnek elbúcsúzni. Így vagyok ezzel ma is, de ez, a papi sorsnak tartozéka.

– Reménykedjünk abban, hogy léleekben közöttünk maradsz továbbra is. Legutóbbi elmélkedésünk alkalmával hamvazó szerdáról, a nagyböjti időkről beszélgettünk. Most úgy terveztem, hogy az a jó, ha ebben az ünnepeket előkészítő időtartamban megérkezünk virágvasárnaphoz. Ezen a vasárnapon, újra átgondolva az evangéliumi történetet, arról értesülünk, hogy Jézus sírt Jeruzsálem felett. Mit jelent ez? Miért sírt a megváltó? És egyáltalán, ha Jézus sír, akkor mire gondoljunk? Arra, hogy ő nem „csak” Isten, ember is?

– A virágvasárnap az nem öncélú ünnep, hanem előkészíti az ünnepek ünnepét, a Húsvétot, a kereszténység központi ünnepét, amiből önmagát eredezteti Jézus halála is, föltámadásának az ünnepéből. A virágvasárnap, mint tudjuk – Jézus jeruzsálemi bevonulásának az emlékünnepe, amikor is együtt volt a győzelem pillanatnyi érzése, s ugyanakkor a szenvedés és a halál már előrevetítette az árnyékát. A jeruzsálemi nép pálmaágakkal köszöntötte Jézust. Úgy gondolták, hogy ő az a Messiás, akit ők várnak, s majd valamiképpen, valamilyen politikai-hatalmi tényezővé válik, s felszabadítja őket. De hát csalódnuk kellett, mert Jézus lelki értelmű felszabadítást hozott. S hogy miért sírt? Nem pontosan akkor sírt, ám ahhoz közeleső időben, mert előre látta hazájának, népének, városának pusztulását, ami nem sokkal azután, negyven évre rá, be is következett.

– *A teljes lelki és fizikai megsemmisülés.*

– Igen. És a zsidó állam, akkor, mint ország megszűnik, egészen 1948-ig. Nem létezett hivatalosan, bár a Szentföldön mindig éltek zsidó emberek. Ezért siratta meg Jézus, ahogyan ő mondja: hányszor akartam összegyűjteni fiaidat, miként a kotlós gyűjti össze csibéit, de te nem akartad Jeruzsálem. Előre fájlalta a pusztulást, mert előre látta, hogy az be fog következni.

– *Ebben az időszakban jószoltatna meg az is: „kő kövön nem marad”?*

– Pontosán. Ez a kijelentés ahhoz kapcsolódott, hogy még tartott a második jeruzsálemi templom építése, ugyanis az első salomoni templomot, amelyik egészen a babiloni fogságig fennállt, Nabukodonozor hadserege lerombolta. A fogságból visszatérő zsidók újra kezdték építeni templomukat, ami hosszú időn át, évszázadokig tartott. Jézus korában még folyt az építkezés. Ez nem csoda, gondoljuk meg, a kolni dóm kilencszáz évig épült. Nagy Heródes, aki nem volt teljesen zsidó származású, idumeus volt, aki félvérnek számított a zsidók között. Ám, hogy megnyerje a zsidók bizalmát, óriási befektetéssel építtette a templomot, vasúti kocsis nagyságú köveket hozatott, arannyal borítottatta, s mindenféle más értékes épületelemmel díszítette ezt a hivalkodó épületet. Ez a kijelentés tehát önként adódott ebből a képből, hogy „itt kő kövön nem marad”. Nemzeti büszkeségként mutatták be a jeruzsálemi templomot, a világ hét csodája közé tartozott. Az apostolok is, mint jó hazafiak Jézusnak mondják: nézd Mester, micsoda gyönyörűséges ez a templom, a világ csodája, büszkék lehetünk rá. És erre ekkor ő, így reagált: „itt kő kövön nem fog maradni”. Tehát a kép adta önmagát és a gondolatot.

– *Ezen a felismerésen átvirágzik az is, hogy Jézus nem a pillanatnyi helyzetről, a látványról beszél, hanem a távlatokról, a következményről. A lelki folyamatok összefüggésében nem a részletekre figyel, hanem az egy és oszthatatlan isteni egészre.*

– Igen, a jézusi képek mindig szemléletesek. Ezért, amikor ő a saját sorsára gondol, akkor azt mondja, bontsátok le ezt a templomot, én harmadnapra felépítem azt. Vagyis, itt a saját emberi életére, egzisztenciájára hivatkozik, arra, hogyha őt meg is ölik, nem fog véglegesen a halál martalékává válni, mert föltámad. Ezt is megjövendölte! A hallgatóság számára ezzel a kijelentésével azt a látszatot kelti, mintha ő azt a templomot akarná lebontatni, amely évszázadokig épült. A zsidók ezt akkor így nem tudták érdemben értelmezni, valójában azt nem értették, hogy miként lehet három nap alatt felépíteni egy olyan templomot, ami évszázadok alatt épült. De Jézus a saját teste templomáról beszélt, mondja később János evangélista. Mert mi a templom? A templom az a hely, ahol az ember az Istennel találkozik.

– *Test a templom. Testtemplom.*

– Igen. Jézusi gondolatában az áll, hogy ő maga válik templommá. Ezért mondja a Jelenések Könyvének az írója, hogy a mennyben nem látott templomot, mert az Isten színről színre látja az üdvösségre jutott embert. Ott már nem kell egy olyan áttételes tér, ahol az emberi lélek a szimbólumok, a szentségek közvetítésével kerül kapcsolatba Istennel.

– *Ahogy ezt mondod, eszembe jut egy virágvasárnapra kódozható kérdés. Minthogyha Jézus azt mondaná: elhoztam közetek az isteni szeretetet, és azt ti megkérdőjeleztétek, elutasítottátok. Mi történhet ezek után?*

– A Szentírásban kifejezetten így nem szerepel ez a kérdés. Hanem, arról van szó, hogy Jézus prófétai tettet visz végbe. Bemegy a városba számarcsikó háton. Ilyen jövendölések olvashatók az Ószövetségben is. És, hogy az írást beteljesítse, nem lovon, a harcos nemzedékek négy lábujján, hanem egy ártatlan számarcsikón vonul be az ünneplő sokaság előtt, abba a városba, amit ő nagyon szeret. Végül is életének legfontosabb eseményein ehhez a városhoz kötik. Hiszen az utolsó vacsorán ott búcsúzott el tanítványaitól. Ott temették el, és ott támadt fel. Jeruzsálem a szent város. Jézus azt szerette volna, ha Jeruzsálem az örök béke városává lesz. Éppen ezért született meg az a prófétai elhatározása, hogy számaron, ezen a béketűrő, kitarító munkabírással megáldott, igénytelen állaton vonuljon be Jeruzsálembe, ezzel is az áhított békességet kívánta hirdetni, megerősíteni.

– *Itt még felismerhetően mindannyiunk várva-várt Messiásáról van szó, arról az isten-emberről, aki kisajátíthatatlanul, egyetemesen van jelen a világban. Ez a lelkekben, a későbbiekben szinte a felismerhetetlenségig megváltozik. Krisztusivá szeretne lenni az ember, még a legelvetemültebb lélek is, a rabló, a gyilkos is. Villon például egy ilyen költői lélek volt, aki versben vallotta meg bűneit, az Úr színe előtt, megbocsátást remélve, miközben állandó perlekedő viszonyban állt a szép sólymok büszke párjával, Jézus Herceggel, akivel azonossá kívánt lenni, de minden áron, még itt, a földi létben. Miként írja a Haláltánc- balladában? Idézem:*

*„A Titkot űztük mindahányan,
s az évek szálltak, mint a percek,
véred kiontott harmatával
irgalmazz nekünk, Jézus Herceg!”*

(Vas István fordítása)

– Villon, meg kell vallani, hogy egy akasztófavirág volt, de volt benne emberi alázat is. Azt azért még sem gondolom, hogy halálában krisztusivá lett volna. Ebben a balladájában is az van az én olvasatomban, hogy ő halandóságában Jézus Herceg előtt, ahogy ő nevezi az Urat, irgalomért esdekel, hogy bűnbocsánatot nyerjen. Tehát itt nem önmagáról, az Emberfiával való azonosulásáról szólhatott a költő, hanem a Megváltóhoz való viszonyáról. Sokan hittek Jézusban, Villon maga is. Hiszen tanítása és csodái a mennyei Atya irgalmáról és szeretetéről tanúskodó jelek voltak. Az Atya azzal igazolja a Fiú hitelességét, hogy általa csodákat visz végbe. Itt a hit kettős irányba mutat, a költő lelkében is: egyrészt jelenti a Jézus Herceggel való hitet, azaz elfogadni azt, hogy ő az Isten küldötte, másrészt elhinni mindazt, amit Jézus önmagáról állít, hogy tudniillik ő az Isten Fia, a Megváltó. És ha már a keresztségben a Ferenc nevet említettük, és a hívő embernek a megfeszítetthez, valamint a kereszthez való viszonyáról beszéltünk, akkor Szalézi Szent Ferenc imádságát idézném, hogy ti. „azt a keresztest, ami most annyira nyomja válladat, mielőtt elküldte volna hozzád az Úr, mindenható szemével megvizsgálta, szerető irgalmával átmelegítette, mindkét kezével méregette, vajon nem nagyobb-e, nem nehezebb-e a te számodra, mint amennyit elbírsz? Aztán megáldotta, szent kegyelmével, irgalmával megillatosította, reád és bátorságodra tekintett és úgy érkezik a mennyből a kereszt, mint Isten köszöntése, mint a te Istened szeretetének irgalmas ajándéka”.

- Visszatérve eredeti gondolatfüzérünkhöz: a Virágvasárnapon, s az azután történtek miként és hol találkoznak mindennapjainkkal? Ami pedig Villont illeti, szerintem ő elköveti azt a hősiséget, s ezért én az ő esetét másképpen is értelmezem, mint ahogy az imént elmondtad, mert szerintem a költő, úgy reméli küldetése teljesültét, úgy remél megváltást is, hogy önnönmagával szeretne tökéletesen azonossá lenni, így kíván életre „tévedt” egyszerűségének érvényt szerezni, vagyis Jézus-hercegivé lenni, azonosulva sorsában is, mint bűnös ember a fán függővel. Ez persze lehet, hogy túlon túl profán megközelítés. De hát a végkifejlet mégis csak az, hogy halandóságunkban mindahányan krisztusivá szeretnénk válni, ha hiszünk. Vagy ezt csak én gondolom így?

– A kérdés elejére válaszolnék, arra, hogy hol is találkozunk a mi életünk a virágvasárnapon történetekkel? Ott, hogy maga Jézus sohasem kereste a diadalt, a földi elismerést. Még az igaz ügyért sem. Egyszer engedett a „kísértésnek”, Virágvasárnapon, hogy őt ott prófétaként fogadják, éljenezzék, ünnepeljék. De köztudott, hogy ez az éljenezés nem tartott sokáig, hiszen, akik ott palmaágakkal köszöntötték őt, és ruháikat a porba elébe terítették, azok között ott voltak azok is, akik néhány nap múlva Pilátus előtt: „Feszítsd meg!”-et kiáltottak, halálát követelvé. Sajnos ilyen az ember! Tehát, a virágvasárnapnak valahol itt van a mi életünkkel a találkozó pontja, merthogy a földi elismerés, a diadal, az roppant rövid életű. Itt a földön, nem lehet végleges elismerést szerezni. Egyetlen egy díj, kitüntetés sem ad az embernek örök boldogságot. Ezért is írták ki valamikor a sírokra: “Sic transit gloria mundi”/ „Így múlik el a világ dicsősége”. S például, amikor a római pápát megválasztják, akkor is elhangzik ez a figyelmeztetés azzal, hogy egy „kócdarabot” meggyújtanak előtte, ami pillanatok alatt fellobban, majd kialszik. Ez arra figyelmezteti őszentségét, hogy ő most ünnepelt „sztár”, ám ez az állapot nem tart az idők végezetéig. Ezt így nagyon könnyű átgondolni, és valahogy a virágvasárnapon történetek is erre intenek bennünket. Nem lehet sokáig a babérajainkon ülni, sütkérezni a dicsőségben. Hiszen mindjárt itt van a nagyhét, a keresztút. Jönnek a megpróbáltatások, és jön a szenvedés is. Hogyha máskor nem is, de az emberi lét szorításában a vég, mindenkiből a felszínre hozza ezt az állapotot, mert senki sem múlik el megdicsőülten, hanem egyedül és magányosan távozik az élők sorából. S így van ez még akkor is, ha a haldoklót körül veszik beteg ágya körül a szerettei, az orvosi, az ápolói, azok, akik imádkoznak érte, az ő lelki üdvéért. De neki kell átmennie azon a sötét alagúton, amin Jézus már átment. Tehát, valahol itt lehet megtalálni, ebben az egzisztenciális folyamatban azt az emberi személy lelkét marcangoló érzést, ami ma is része a nagyhétnek, a virágvasárnapból szépen átfolyó időnek. Mert az előkészíti a húsvétot a feltámadásra. Csakhogy, amíg a nagyhétnek mindenki részese lehet, már most is, ugyanakkor a földtámadás reménysége az csakis az elmélyült hitben válhat valóssággá. Szóval itt érezzük meg igazán, hogy a mi földi létünk igen törekeny. Az a vers, amit beszélgetésünk kezdetén idéztél, Pilinszky János *Harmadnapon* című kivételes költeménye, az tudomásom szerint egy fogolytábor „élményéből” született. Hiszen, úgy folytatódik, hogy: „Mert megölhették hitvány zsoldosok, / és megszűnhetett dobogni szíve – / Harmadnapra legyőzte a halált. / Et resurrexit tertia die”. Így mondtuk latinul. Ez az utolsó sor, a régi katolikus liturgiában minduntalan visszatért: a *Harmadnapon feltámadt* gondolata. De ezt, amikor valaki a keresztutat járja, és a szenvedésben van része, csakis a hitben foghatja fel. És éppen ezért, a hit az nagyon is egzisztenciális kérdéssé válik az ember életében, hogy ti., rátegye az egész életét. És az még nem tudás. De már megbizonyosodás: ennek lennie kell! Ezért van a hitnek értelme, és valójában itt van az értéke is, mert akkor is hiszi az ember, amikor még nem tapasztalja meg. Valahogyan úgy, miként az emberi kapcsolatokban, hogyha egy ember megígéri nekem, hogy ezt és ezt fogom tenni. De hát biztos az, hogy azt fogja tenni, amit ígér? Gondoljuk meg egy házasságkötés alkalmával, mit ígér egymásnak a menyasszony és a vőlegény? Örök hűséget ígérnek egymásnak. Biztos, hogy azt meg is tartják, úgy is fognak élni?

– Az persze nem biztos. De, hogy életre szólóan fontos ez a kérdés, az bizonyos.

– Igen. Ez életbe vágóan fontos, a családi jövőjük áll, vagy bukik rajta. Ám az örök hűség az a hitre alapoz, arra, hogy hiszek a másik embernek, a másik felemnek, a feleségemnek, hogy úgy fogunk élni, megtartó szeretetben, ahogy azt az oltár előtt megfogadtuk. Éppen a korábbi, a házasságot megelőző

tapasztalatok alapján a benső, az erkölcsi meggyőződése az, hogy ő szavahihető ember. És az úgy van, hogy a keresztény ember is így gondolkozik, épp az egyház tanúságtétele által, mert az a Jézus, aki itt a földön élt közöttünk: meghalt majd feltámadt: ezért hihetem el neki, hogy az én életem se fog a halállal véget érni. Hanem, hogy ő a feltámadás kegyelmébe részesít majd engemet is, de ez már mélyen a hit világába vezet.

– Miközben belehallgatunk Antonio Vivaldi *Credo* című zeneműve részletébe, ami az eddigi elmélkedésünket hangjegyekkel is megerősíti, röviden elmondhatjuk, hogy virágvasárnapjaink lényege abban foglalható össze, hogy reményeink szerint minden hívő léleknek megadatik, hogy a mennyei Jeruzsálem polgára lehessen. Azt hiszem, hogy most erről a témáról ennél többet nem is mondhatunk. És akkor hát megérkezünk a nagyhétbe.

– Igen. A nagyhét a harmadik századtól lett liturgikus ünneppé, vagy a negyedik századtól. A magyarázata egyszerű: a kereszténység abban az időben szabadult fel a Római Birodalomban. És akkortól lehetett ünneppé tenni ezeket a napokat. Arra vonatkozóan nincsen pontos dátumunk, hogy mikor lehetett az utolsó vacsora. Csak sejthető, ha Jézust pénteken feszítették keresztre, akkor az csakis előtte való napokban történhetett. Mi az idő rövidege miatt összevonjuk, csütörtökre tesszük ezt a felemelő eseményt, de nagy valószínűséggel már nagykedden este, tehát már korábban lehetett. Abból is következtethetünk erre, hogy annyi minden történt a Szentírás tanúsága szerint. Kihallgatások egymás után, ide-oda való vonulások. Ezt egy éjszakába belevonni képtelenség. Ezzel, lehet, hogy némelyek számára új, vagy megbotránkoztatót mondtam, de ez nem jelenti azt, hogy mi nem ünnepeket nagycsütörtökön az utolsó vacsorának az emlékeztét. A nagyhét, a szenthét, régebben hívták a megbocsátás hetének is, ugyanis a nyilvános bűnösöket ekkor fogadták vissza. A németek – Trauerwoche – gyászhetnek is mondták. Most mi, az Úr szenvedésének a heteként emlékezünk rá. Talán ennél a szónál, hogy emlékezés, érdemes megállnunk egy pillanatra, mert mi a romantikus kor óta az emlékezésem egész egyszerűen csak eszmei társításra gondolunk, arra, hogy valamit felidézzünk. A biblikus gondolkodásban az emlékezés azt jelenti, hogy valahol, valamiben teljességgel jelen vagyok. Amikor a zsidók ünnepelték, ünneplik ma is a saját húsvétjukat, sokszor egybeesően a keresztényekével, Nissauna 14-én, az Egyiptomból való szabadulás emlékűnnepét. Akkor a zsidóknak, egy olyan szertartásuk is van, amikor a közösségükben egy kisgyermek, a legfiatalabb megkérdezi: – mit ünnepelek ma? – a jelenlévő legidősebb válaszként előadja annak történetét, hogy miként szabadult ki a zsidónép a fáraói rabságból. És akkor ott helyben hozzáfűzik, hogy te magad szabadultál meg. Tehát az ősökben, az atyákban, a későbbi nemzedékek szabadultak ki a rabságból. Ha, így vesszük az emlékezést, vagyis Jézus szavait, ami az utolsó vacsorán hangzott el: „Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre!”. Akkor, ez nagyon erős jelenlétet kíván meg tőlünk, hogy mi magunk is ott legyünk, vagyis úgy kell megélnünk a nagyhét liturgikus ünnepeit, hogy testi-lelki mivoltunkkal teljesen behelyezkedjünk az egykori eseményekbe. És így az első három nap, az még egy csendesebb időszak a liturgiában: a nagyhétfő, a nagykedd, a nagyszerda. Bár igaz, hogy a középkorban, ezeken a napokon is felolvasták a Passiót, Jézus szenvedéstörténetét. De a nagycsütörtök, már kifejezetten ünnepléssé válik, az örök isteni szeretetünnepevé. Jézus ekkor véglegesítette jelenlétét az egyházban, igaz, hogy „csak” az *eukarisztia*, vagy más néven az *oltári szentség*, vagy, miként a protestáns testvéreink mondják a *sákramentumok* formájában. Ám így, valóságosan is jelenvalóvá lett Ő. Délelőtt a püspöki székesegyházakban olajszentelési misét végzünk, mert nagycsütörtökön alapította Jézus a papságot. A mindenkori papság ennek emlékére ilyenkor egybegyűlik, s ekkor újítja meg a fogadalmát. Nem véletlen az sem, hogy az *utolsó vacsora* termében sem Jézus anyja, sem más női személy nem volt jelen. Csak a tizenkét apostol volt ott, addig, amíg Júdás el nem távozott. Este ünnepelek az *utolsó vacsora* emlékeztét, amikor föllevenítjük mindazt, ami ott és akkor történt. Egyébként, minden misében megújítjuk az *utolsó vacsorát*. De most visszahelyezkedünk a múltbéli húsvéti állapotokba. Utána virrasztások vannak a templomainkban. Szolidaritást vállalva Jézussal, ilyenkor a szenvedőre emlékeznek a keresztény hívek, arra a Jézusra, aki a Gecsemáné-kertben vérrel verítkezett. Ez a nagycsütörtöknek a fő gondolata. A dicsőség után elnémulnak a csengők, elnémulnak a harangok, az orgonák is elhallgatnak a gyász jeleként: a feltámadás napjáig némaságot fogadva. Azt mondjuk ilyenkor: „Rómába mennek a harangok!”. Ez jele annak, hogy nem kívánjuk most az ünneplést olyan

pompával megülni, mint, ahogy egyébként szoktuk. Ez a nap, már azután átvezet Jézus kereszthalálának napjába, a nagypéntekbe.

– *Nagyon tanulságos, amit eddig mondtál. Gondolataidból most egyetlenegyét emelnék ki: az emlékezést. Ugyanis az, hogy emlékezem és jelen vagyok, az emocionális memóriám működik, ez mindennél fontosabb. Ami mélyen, az ember egész lényét, idegrendszerét átjárja, ha őszinte. Ez így, mondhatnánk úgy is: ama súlyos jelenlét, ami nagyon is hiányzik a 20. századból. Valahol minthogyha elvesztettük volna annak lehetőségét, hogy a magunk súlyával megfelelően jelen lehessünk a világban. Vajon elgondolkoztál-e már arról, hogy mi lehet ennek az oka?*

– Ez egy hirtelen jött kérdés, de úgy gondolom, hogy ez valahol összefügg az ember büntudatával. Elvesztette korunkra az ember az egészséges büntudatát, hosszú volna kitérni rá, hogy miért, miért nem, de a középkor embere is még a nagypéntekben, a keresztútjárásban valamiképpen azt élte meg, hogy én-értem halt meg Krisztus. A déli népek nevezetesen arról, leginkább az olaszok, hogy amikor a keresztutat járják, sokszor hangosan felsírnak. Értem halt meg a Krisztus, mikor a keresztutat járta. Szent Pál apostol fejezi ki egyértelműen, hogy ez a nagypéntek arra való, hogy meghaljunk a bűnnek, hogy levessük a régi embert, mert értem feszítették keresztre a Megváltót. Így válik személyessé az a tény, hogy Jézus mindenkiért feltámadt, mindenkiért megszületett, de mindenkiért keresztre is feszítettetett. Vannak, akik azt mondják, hogy mi közöm van nekem ehhez a Krisztushoz, ahhoz a valakihez, akit 2000 évvel ezelőtt megfeszítettek? Rádásul ő az, aki azonosította magát az isten-emberrel? S azt mondta: amit a legkisebbek közül is tettetek, azt érettem tettétek. De, amikor azt mondja János evangélista: aki nem szereti testvérét, az gyilkos. Így, ezzel a gondolati áttétellel érthetjük meg igazán, hogy valójában nincsen elvonatkoztatott bűn, hogynincsen elvonatkoztatott jócselekedet, mert mindkettőnek mindenkor megvan visszamenőleg is a közösségi dimenziója. Vagyis az emberek között a jóság az árad, de ugyanúgy sajnos a gonoszság is. Így mi keresztények a mi bűnünket Krisztushoz kötjük érzelmileg, aki értünk halt meg a keresztfán, aki igen is, hogy megváltott bennünket. A jelenléttel, a jelenlétünkkel, amikor úgy éljük meg Krisztus halálát, hogy „értem halt meg a kereszten”, mert az ő élete egy másokért adott élet, akkor hiteles a mi jelenlétünk is a keresztúton.

– *Személyesség a személytelenségben.*

– Igen, így is mondható. De én akkor tudom azt, hogy itt életemre kiható esemény történik, ha valóban jelen vagyok a Passióban. Zsidó testvéreinktől hallottam azt történetet, a koncentrációs táborok valamelyikében játszódott le a szörnyű eset, hogy egy egészen fiatal gyereket felakasztottak, tizenegy-két éves lehetett, valami embertelen megtorlás okán. S a szerencsétlen sokáig ott fuldoklott, haldoklott, agonizált a kötélén, és felkiáltott valaki a sorokból: hát hol van, most az Isten? S erre egy hang azt válaszolta: ott lóg a kötélén! Ez az embertelen esemény is azt jelezi, hogy valahogy mindig, minden szenvedőben ott van Krisztus, minden haldoklóban, és megalázottban. Ugyanúgy, minden elkövetett bűn valamiképpen rá is irányult, az Isten Fiára. S ezért most itt a feloldás, a megtisztulás lehetősége. És, ha valóban komolyan vesszük a nagypénteki liturgia jelentőségét, akkor tudni kell, hogy az jóval több, mint egy gyásznap, mint egy ember halálának a napja. Mert igen is nagypénteken abban kell elmélyedni, hogy személy szerint engem akar föloldozni a bűneim alól Krisztus, értem hal meg a kereszten, hogy azután, lelkiekben képes legyek feltámadni, hogy vele együtt támadjak fel a húsvétban. Ha ezt így elfogadom, hogy megtörténhet velem, akkor ez a nap, nagyon is hangsúlyossá válik az életemben. Ez a nagypénteknek a valóságos üzenete. Mindezek után következik a nagyszombat. Ami különösen a mi századunkban, a 20.-ban, amikor többen is állították, hogy hallgatott az Isten, amikor szólnia kellett volna. De hát nagyszombat volt az az idő, amikor nem volt jele még a feltámadásnak. A tanítványok is megijedtek, elbújtak, bezárkóztak, s azt kérdezték: hol van az Isten? Ezt tapasztalta meg nagyon sok kortársunk a 20. században, a legvéresebb századok egyikében. A pusztítások nagyon nagyok voltak. Nagyon sokan a kínzások, a megaláztatások áldozatai voltak. Halál, hol a te fullánkod? Az Isten kivonult volna a világból? De mégis hol van az Isten,

vagy talán nincs is? Ezek napi kérdésfelvetések. Jézus maga is megéli magára hagyatottságát a keresztfán, azt kiáltva: „Eli, eli lama sabachthani?!”/„Istenem, Istenem miért hagytál el engem?!”. S ez a mondata arról beszél, hogy testileg-lelkileg átéli annak fájalmát, hogy magára hagyta őt az Atya. De ez az állapota nem sokáig tartott, mert nem sokkal később felajánlva magát, kimondja: „Atyám, a kezedbe ajánlom lelkemet!”. Nagyszombatnak a lelkisége, úgy hiszem, hogy nagyon sok embert megérint ma is, aki átérzi a nagyhét történéseit, aki mélyen érez és gondolkodik.

– *Amit most elmondtál, ennek a mindennapjainkra nézve kegyetlen időszerűsége is van. Merthogy Koszovót bombázzák, Szerbiát bombázzák, ártatlan emberek tízezrei halnak meg a Balkánon.*

– Nem tudjuk, hogy mire adásba kerül a mi elmélkedésünk, addigra mi lesz. Félelmetes, ami történik, még akkor is az, ha most rögtön megszüntetnék a bombázásokat. Elfogadhatatlan, ami a világháborúkat, a békeszerződéseket követően Európában van. Az ember csődöt vallott megint, sajnos nem először a történelemben.

– *De tényleg, akkor mégis, ilyenkor hol van a jó Isten?*

– Ezt megkérdezhetjük bármikor. És gyakran fel is tesszük ezt a kérdést. De én meg azt kérdezem, hogy hová tűnt az ember erkölcsisége, hol van az emberek igazságszeretete, hová lett a szolidaritásuk? De hol van például a nagyhatalmak ébersége, merthogy korábban kellett volna lépniük, mondjuk diplomáciai vagy éppen gazdasági úton. De nem léptek. Hol van az igazság? Érted, hogy mit akarok mondani? A második világháború után valaki azt állította, hogy Németországot elhagyta az Isten, azért hever romokban. És akkor valaki fennhangon azt kérdezte, nem fordítva van talán? Németország hagyta el az Istent. Akkor tehát, mi is történik valójában? Az történik, hogy az igaz, hogy a bűn az magában hordozza a büntetését, de az Isten nem azonnal büntet, és nem azonnal jutalmaz. A világrendben vannak örök törvények, és ezt a törvényt nekünk be kellett volna tartani. De nem tartottuk be, mert valamiért a világ „nagyjainak” a „mindenható” gazdaság, a profit, a fegyvergyártás fontosabb, mint a béke. Messzire visznek ezek a dolgok, mert ebben az elhatalmasodó erkölcstelenségben, amiben élni kényszerülünk, a hatalom számára nem marad más, mint az erőszak. Úgy látni, hogy ez az evilági megoldás. De hogyha az evangélium törvényeit követték volna a döntéshozók, akárcsak a Tízparancsolatot, egy igazságosabb világot keresve, akkor nem juthattunk volna el idáig. Isten jelen volt és van a világban, csak annyira lebénító társadalmikörülmények között, hogy a hívő ember másra ne is legyen képes, mint hinni. De ha félelmében hitt az ember, az sohasem vezetett jóra. Ám az sem volna helyénvaló, ha olyan kecségető Istenünk lenne, hogy az aki hisz őbenne, azt azonnal jutalmazná is, mert akkor túlon túl hasznos lenne ahhoz, hogy Isten legyen. Márpedig a Mindenható nem haszonelvű.

– *Itt van egy döbbenetes dolog, mégpedig te magad is mondd, az igazság szeretetének a mindenkori kérdése. Ugyanis azok, akik most bombáznak, azok azt állítják, hogy ők az igazság jegyében teszik mindazt, amit tesznek. Bombáznak!*

– Etika nincs igazság nélkül. Pilátus is megkérdezte: És mi az igazság? Aztán félretette az igazságot, hiszen annak ellenére, hogy tudta, hogy ártatlan volt Jézus, keresztre feszíttette. Ha az igazság csak a földön valósul meg, akkor valójában nincsen igazság. Én egyszer egy bírónak tettem fel a kérdést: hisz ön az igazságban? Magát ez az ember nem hívőnek mondta. Igen, hiszek benne, – hangzott a válasz – különben nem dolgoznék ezen a pályán. Erre azt mondtam neki, hogy akkor pedig örök igazságnak is lennie kell. Ugyanis ezen a földön önmagáért valóan nem lehet igazság, hiszen azoknak, akiket ártatlanul végeztek ki, akkor nekik, a mártírjainknak, ki, hogyan és miként szolgáltatathatna igazságot? Ha egyáltalán létezik igazság, akkor az örök igazság kell, hogy legyen, ami az Istené. És így vezet el bennünket a feltámadáshoz ez a gondolat. Ha egyszer van igazság, mert a földön önmagában nem lehet igazság, hiszen itt a győztesek írják a történelmet. És jaj, a legyőzötteknek, a veszteseknek.

– Miközben hallgatom fejtegetésedet, az jut eszembe, hogy az igaz ember lelkiismerete szerint egy életen át az igazságkereső körútjait rója. Tehát ha van eredendő igazság, akkor az csakis egy körkörös állandóként képzelhető el az óramutató járásával megegyező irányában.

– Az igazság az maga az igaz életforma – isteni eredetű. Jézus Krisztus azt mondja: „*Én vagyok az út, az igazság és az élet*”. És azt komolyan kell vennünk, hogy a valóság Krisztusban van, állítja Szent Pál apostol. Tehát az igazság az élet igazi értelme. Sokszor úgy gondolják az emberek, hogy az az igazság, amit pillanatnyilag felszínesen megérnek. Nem, ez nem így van, mert az igazság, ha nem örök, akkor az nincsen. Remélem a hallgatók kiérzik a gondolatot, hogy mit szeretnék ebből kihozni. Valójában azt, ha létezik igazság, akkor van örökélet, és van feltámadás is.

– *Igazságkereső körútjainkon, a mai beszélgetésünkben, megérkeztünk a Húsvéhoz. Megérkeztünk a feltámadás misztériumának gondolatához és napjához. Lényegében úgy gondolom, ha valami reményteljessé teszi a földi létünket, akkor az mindenképpen a feltámadás ígérete.*

– Igen, de ez az ígélet, itt van a szívünkben, abban a nagy és csendes reménykedésben, amit a nagyhéten át kell éreznünk. Egyszer Pilinszkyt megkérdezték: lesz-e feltámadás? Hiszi-e, hogy Jézus feltámadt? Igen, válaszolta. De miért hiszi – kérdezték rá az illető. A költő nem a megszokott érvekkel válaszolt: nem a vértanú apostolok tanúságtételére, az üres sírra, a Szentírás beteljesedésére, az egyház létére hivatkozott, hanem azt mondta: mert olyan csendes volt, azért hiszem. Ti, a világ a győzelmet mindenkor csinnadrattával üli meg. Gondoljunk csak arra, hogy szinte minden győztes háborút nagy díszszemlén hangosan ünnepelnek meg. Az ellenség zászlait kupacba hányják és rituálisan elégetik, kiteszik a mellükre a rendjeleket és úgy masíroznak. Jézus nem ment el Pilátushoz és Kaifáshoz: s nem bizonygatta azt: ugye megmondtam, hogy feltámadok! Hanem, azokhoz ment el, akik szerették, csendesen, megmaradt a hit és szeretet tartományában. És ez a belső bizonyosság lett számukra később a nagy és múlhatatlan erő. És valahol ez az atya Isten hiteles „stílusa”, ahogy az általa teremtett világ mögött ott van mindöröktől fogva, csendesen. Nemkényszerít bennünket arra, hogy higgyünk. Ugyanúgy a megváltó fiú Isten is csendesen van ott az életünkben, az ember szabad akaratának teret adva, hogy őt szabadon szerethessük, mert csak akkor ér valamit a szeretet, ha azt szabadnak érezzük és szabadon gyakorolhatjuk. Ma is kapunk éppen elég belső bizonyosságot ahhoz, hogy higgyük azt, hogy ő igazmondó, hogy ő feltámadt. És higgyük azt, hogy a mi életünk sem fog befejeződni a sírral, hanem, ahogy ő mondta: „*Én vagyok a feltámadás és az élet: a ki hisz én bennem, ha meghalt is, él; És a ki csak él és hisz én bennem, soha meg nem hal.*” (János 11:25-26)

– *Ez felemelően szép, mint záró gondolat is. És most akkor, kedves Balázs, jó utat kívánva főtisztelendőségednek, búcsúzóul teljességében idézzük meg Pilinszky János beszélgetésünket átlényegítő versét:*

Harmadnapon

És fölzúgnak a hamuszín egek,
hajnalfele a ravensbrücki fák.
És megérik a fényt a gyökerek.
És szél támad. És fölzeng a világ.

Mert megölhették hitvány zsoldosok,
és megszűnhetett dobogni szíve –
Harmadnapra legyőzte a halált.
Et resurrexit tertia die.

– Köszönöm szépen a beszélgetést.

(Az idei Ünnepi Könyvhétre fog megjelenni a HUNGAROVOK KIADÓNÁL Németh Péter Mikola: SZEMÉLYESSÉG A SZEMÉLYTELENSÉGBEN — Párbeszélgetéseim Könyve című kötet. A könyv a Madách Televíziós és a Rádiós beszélgetéseiből lett összeválogatva. Következő számunkban folytatjuk a részletek közlését. A Szerk.) A könyv várhatóan az idei Ünnepi Könyvhétre fog megjelenni a HUNGAROVOK KIADÓNÁL. Címe: SZEMÉLYESSÉG A SZEMÉLYTELENSÉGBEN — Párbeszélgetéseim Könyve. Ezeket a Madách Televíziós és Rádiós beszélgetéseimből

CSÁKY KÁROLY

Két jeles nap áprilisban

Szent György-napi szokások és hiedelmek

A húsvét utáni első nagyobb ünnepünk Szent György napja (április 24.). Az ókeresztény eredetű szent legendája több világrész népeinek vallásos életében, folklórájában ismeretes. A szakrális irodalomban olvashatjuk, hogy: „*Ha történelmileg biztosnak is tekinthető, hogy György a konstantini fordulat beköszöntése előtt halt vértanúhalált Krisztusért Lyddában, tiszteletének rendkívüli elterjedtségéből az következik, hogy vértanúságának közelebbi körülményei hamarosan feledésbe merültek, és legendával pótolták azokat*“ (Weisbender, J.:1990:167.)

A Kappadókiából származó katonatiszt anyja hatására tért a keresztény hitre. Dadianosz perzsa király azonban üldözte őt, majd bebörtönöztette. Györgynek a börtönben „*borzalmas kínzátásokat kellett elviselnie*“. A legenda szerint egyszerre hatvan szöveget vertek a fejébe, háromszor meghalt és föltámadt. Neki s a fogolytársaknak egy látomásban maga Krisztus adta tudtukra, hogy szenvedéseik hét évig fognak tartani.

Szent György kultusza és tisztelete ezek után a világon gyorsan elterjedt. Szíriában már a IV. században épültek György-templomok. Egyiptomban mintegy negyven templom és kolostor, Cipruson pedig hatvannál is több szentély viseli a nevét. De építettek templomot a szentnek Konstantinápolyban, Rómában és Mainzban is. S nagy tekintélye volt Angliában és Skóciában is, a német lovagrend pedig védőszentjének választotta őt. III. Henrik korában, az 1222. évi oxfordi zsinaton az angol királyság oltalmazójává nyilvánították. A szigetországban egyébként mintegy százhatvan templomot szenteltek tiszteletére. III. Eduárd Szent György-rendet alapított (1348), V. Henrik idejében pedig a cantenburyi érsek rendelkezése értelmében Szent György ünnepe ugyanazt a liturgiai rangot kapta, mint a karácsony.

Györgynek természetesen nagy kultusza volt a magyarok körében is. Hisz többek közt az ő képe is látható a szent korona bizánci részén. Gellért püspök tiszteletére szentelte az első csanádi székesegyházat is. Az említett magyar György-kultuszt azonban már megelőzte a veszprémi Szent György-kápolna, István király pedig Szent György-erekllyével tért haza a bolgárok elleni hadjáratból. (Múlt-kor/MTI Internetes honlap. 2005:I.) A Középső-Ipoly mentén szintén emeltek tiszteletére templomokat, például Inám és Palást községekben.

A sárkányviadal motívuma csak később épült be a György-legendába. A Legenda aurea szerint Silena város közelében volt egy tó, melyben egy mérges sárkány lakott. A polgárok minden nap egy juhott adtak neki, de miután ezek elfogytak, kénytelenek voltak embert áldozni. Amikor már a királylány is sorra került volna, megjelent György a lóháton. A vitéz „*Krisztus nevében*“ megvívott a sárkánnyal, s legyőzte őt. A királylány övét kötötte a sárkány nyakába, s mint egy szelíd kutyát, úgy vezette őt a városba. György csak arra kérte a polgárokat, hogy higgyenek Krisztusban. A helyen, ahol a történet megesett, az emberek egy szép templomot építettek, melynek oltára előtt csodatevő forrás fakadt. (Weisbender, J. 1990:169.)

György egyszerre lett védőszentje a parasztnak, lovaiknak és állatállományuknak; segítségét kérték a veszedelmekben, a kígyómarás, a pestis és a lepra esetében. S mint *A szentek életé-*

ben olvassuk: „*A naptárban elfoglalt helye adta neki azt a feladatkört, hogy a tavaszkezdet számos ősi népszokását >megkeresztelje<“.* Ehhez nemsokára még mi is visszatérünk.

A költészetet és az ikonográfiát mindenekelőtt a sárkányölő motívum ihelte meg. Az Árvai Galériában őrzik például *Albrecht Altdorf* 1511-ből származó fametszetét, amelyen a lován ülő vitéz hosszú lándzsájával megöli a sárkányt. Háttérben a festő a bizarr alpesi tájat mutatja be, s látható az imádkozó királylány is. (Katolické noviny. Internetes változat. 2003/19.1.1.)

Palást község Istenházát egy 1299-es okirat már Szent György templomként említi („...venit ad ostium ecclesiae b. Georgii...“). Szent György tiszteletére szentelték fel 1898. július 3-án az új templomot is. A főoltár képe is sárkányölő Szent Györgyöt örökítette meg. A festmény az 1890-es évekből való, Maria Schöffmann szignóval. (Csáky K., 2002:7.)

Adatközlőnk a *Középső-Ipoly mentén* is legendás hősként emlegették Györgyöt, aki „*vitézségirő vót nevezetes, csákovával és dárdával járt, legyőzte a hétfejű sárkányt“.*

Európa nagy részén György napját a tavasz kezdeteként tartották számon. S bár az egyház a sárkányölő Szent György neve ünnepét tette erre az időpontra, a hiedelmek és a szokások mégis egy ősbibb pásztorünnep rítusaira emlékeztetnek. Ilyenkor volt például az állatok első kihajtása. *Szendrey Ákos* utal egy hajdani *nagyszombati kalendárium* ábrázolására, amely arra mutat, hogy a szarvasmarhák kihajtása valószínűleg Szent György havában történt. Azt is megjegyzi néprajzkutatónk, hogy az első kihajtáshoz különböző szertartások kapcsolódtak, s „*Ezeknek a rituális eljárásoknak célja elsősorban az volt, hogy az állatok védelmét, minden veszélytől, rontástól való megóvását biztosítsa“.* Legtöbb helyen akkor is kihajtották a jószágot, hogyha az idő még nem volt alkalmas erre. (Szendrey Á., 1959:313.) Az *Ipoly mentén* régebben a karácsonyi *aprószentekvesszővel* hajtották ki a jószágot. Előfordult, hogy az istállót is *körülfüstölték*, az ajtóra *zöld ágat* tettek, a teheneket pedig a kapuba fektetett *láncon* hajtották át. Ennek egyben gonoszűző célzata volt; a mágikus cselekedetnek termékenységvarázsló és összetartó erőt tulajdonítottak. (Csáky K., 1987. 140.p.)

Ipolyi Arnold közli Mitológiájában, hogy valamikor a juhászok Szent György éjszakáján különböző ágakból tüzet raktak. Ezáltal „*kijöttek mindazon hasznos fűvek, melyek a sóba keverve, a juhoknak adva, ezeket a dögtől megmentik“.* (1971:179.)

A babonás cselekedetek legtöbbször ronátselhárító célzata volt, s egyben a gyarapodást is általuk vélték biztosítani. A tehenek első kihajtásával kapcsolatban mondta el *Ipolykeszin Bodzsár Sándorné Celleng Franciska* (1910) 1984-ben az alábbiakat: „*Mikor a marhák az első legelőre mennek, a láncot az ajtóra kötyik, hogy a marha összetarcsa magát. Az istálló elé botval háromszor egy vonást húznak, hogy így maraggyon egybe az állat, ne mennyenek szét. Közbe eszt monták: >Innen mentek ki, ide gyűjjön még több bele!<“.*

Nagycsalomján, a Középső-Ipoly mentén Szent Györgyöt a *pásztorbeállítás* napjaként emlegették. *Pereszlényben* szintén ez volt a pásztorok és a cselédek *fogadónapja*. A disznópásztor ilyenkor „*nyakába vette a tarisznyáját és a nagy túlköt“*, úgy járta a falut. De végigment a községen a tehénpásztor, a kanász és a juhász is. Szép nótákat fújtak, a falu népétől pedig egy kis „*alamizsnát“*: bort, szalonnát, pénzt kaptak. Ekkor kezdték az állatokat csordába terelni, s a legelőre hajtani.

György napjához azonban nemcsak az állattartással kapcsolatos szokások és teendők kötődtek. Április 24-én kezdték például a *mák* és a *kukorica* vetését is. *Ipolynyéken* György a *kenderültetés* napja volt. A gazdák ilyenkor több helyen *határjárásra* indultak, szemügyre vették a zöldellő rozstáblákat. Ha a „*varnyú mán elbukott a vetsébe“*, jó termésre számítottak. (Csáky K., 1987:140-141.)

Szent György napjához vidékünkön több időjósítás is kapcsolódott. A hiedelem azt tartotta, hogy ahány nappal György előtt megszólalnak a *békák*, még annyi napig lesz hideg utána. A *kelenyeiek* a György-napi esőt „*aranyeső*“-nek mondták, mert az a bő termés előjele volt. Jó esztendőre jósoltak akkor is, ha György napja előtt „*zörgött*“.

A *palásti* jóslás szerint ha György előtt megszólalt a *kakukk*, akkor jó termés lett az évben. A *kelenyeiek* meg azt mondogatták, hogy ha György napján is „*kint vót a víz*“, akkor lefagytak a szőlők. Ha viszont a szőlőtőkék ilyenkorra kihajtottak, a *palástiak* jóslása szerint sok bor lett abban az évben. (Csáky K., 1987:141.)

Több hiedelem fűződött vidékünkön az ilyentájban előbújt *kígyóhoz*, *gyíkhöz* is. Ha valaki Szent György napja előtt gyíkot látott, akkor az – a *kelenyeiek* jóslása szerint – „*friss lett*“. A döglött kígyóval való találkozás ugyanitt *betegsége*“ jelentett.

Ipolybalogon az a lány, aki György napja előtt el tudta „*csípnyi a gyík farkát, jó tudott varrnyi*“. *Manga János* is említi Palócföld című könyvében a gyíkkal kapcsolatban, hogy a György napja előtt fogott állatot annak, aki szép sárga vaját akar köpülni, a markában kellett szétdőrszölnie. Ugyancsak tőle tudjuk, hogy a gyíkkal megdőrszölt kéz – a néphit szerint – a torokfájást is elmulasztotta.

Ipolydamásdon ha valaki Szent György napja előtt gyíkot talált, le kellett vennie a farkát, s azt a zsebébe kellett tennie, hogy szerencsés legyen. Ugyanitt az e nap előtt talált döglött *békát* a tyúk kosarába tették, hogy az gyorsan megüljön. (Kocsmáros L. EA:15445.22.1.)

Peröcsényből Diószegi Vilmos gyűjtött gyíkkal kapcsolatos adatokat. E szerint, ha „*Szent György nap előtt gyíkot látnak, akkor a neveletlen ujjal meg kell simogatni, s akkor hasznos lesz az ujj, állatot is jól tud az ilyen nevelni*“. (EA:7072.)

A *szlovákok* szerencsésnek tartották a György napja előtt talált *négylevelű lóherét* is. A talált kígyót egyes helyeken agyon kellett ütni, hogy szerencsések legyenek. A *Felső-Garam mentén* a kígyót elégették egy új fazékban, hamuját sóval összekeverték, s az állatoknak adták gyógyszerként. *Hontban* a kígyó bőrét megszáritották, s azt használták az egyes betegségek gyógyításánál. (Horváthová, E. 1986:192.)

Klein Mihály a Hont megyei *szlovák Felsőterényből* közölt adataiban azt írja, hogy ha a gazdasszony a Szent Györgykor talált *hangyakupacban* a kezét megdőrszöli, akkor „*egész éven át a keze után fog kelni a tészta*“. Ugyanitt az ilyenkor talált *zöld békával* is elvégezték a mágikus cselekedetüket. A békát egy kis fazékba tették. Fedővel letakarták, s elfutottak, hogy „*ne halljába hangyák közt vergődő béka hangját, mert ha hallják, megsiketülnek. 9 nap múlva visszamentek a hangyabolyhoz, s a béka csontjai közt a villához hasonlót kerestek. Ezzel ha a leány a legényt, vagy a legény a leányt megkaparta, biztosan egymásé lettek*“. (Klein M., 1902. EA:1404.)

Manga János bernecebaráti (Hont megye) adatai szerint „*abból a zacskóból, amelyet Szent György napján az ürge bőrből készítenek, soha nem fogy ki a pénz*“. Ugyancsak az itteniek emlékezete szerint „*szerepe volt a Szent György nap előtt talált póktojásnak, amit a lányok hazavittek, miközben arra vigyáztak, hogy hídon vagy patakon ne vigyék keresztül. A lány a póktojást a legközelebbi mulatságra magával vitte és annak a legénynek, aki legelőször táncba vitte, a vállán szétfakasztotta. Azt mondták, a lánynak olyan nevű férje lesz, mint az a legény, akivel táncolt*“. (Manga J., 1968:151.)

Kelenyén mágikus cselekedetek fűződtek a Szent György napja előtt látott *hangyabolyhoz* is. Ha abban a „*gazdasszony jó memmosta a kezit, akkor jó elnyút neki a tészta, szép magos kenyereket tudott sütnyi*“. (Csáky K., 1987:142.)

A boszorkányoknak tartott asszonyok Szent György-nap hajnalán *harmatot* szedtek. Erre vonatkozólag a *Középső-Ipoly mentéről* is vannak adataink. Egyik *Ipolyfödemesen* gyűjtött boszorkánytörténetből tudjuk, hogy a harmatszedők fehér lepedőt tettek magukra, úgy mentek hajnalban a közeli rétre. Hogy a harmatot milyen célból szedték, arra az itteni gyűjtésből nem derült fény.

Érdekes adatot közölt 1939-ben *Manga János Boriból*. Eszeint itt Szent György napjának előestéjén, amikor már elcsendesedett a falu, a legények kimentek a Szarkás-dombra. Szalmát és öreg seprüket vittek magukkal. A szalmából a dombon *tüzet gyűjtöttek*. Amikor az már égett, egy legény elkáldotta magát: „Pu, Szent György, megöllek!”

Régebben ilyenkor a csöbe puskaport tettek, azt meggyűjtötták és eldobták, hogy nagyot durranjon. Az egyik legény kiltására egy másik válaszolt: „*Ne lőjj, jó vitéz!*” Erre a harmadik: „*Mit ígérsz?*” Negyedik: „*Szépet, jót!*”

Ezután mindekit „kilőttek”, akit felírtak, s kikiabálták, ami érdekes megtörtént a faluban a lányokkal és az asszonyokkal. (Manga J., 1939. EA:000903.)

Irodalom:

Bellosics Bálint: Ünnepek babonái. Ethnographia VII.(1896) 182-186.p.

Csáky Károly: Hallottatok-e már hírét? Bratislava, 1987.

Uő.: Palást – Egyházi emlékek. Komárom, 2002.

Divald Kornél: Magyarország művészeti emlékei. Budapest, 1927. (Reprint kiadás, 2004.)

Ipolyi Arnold: Magyar mitológiai. In: Az ősi magyar hitvilág. Szerk.: Diószegi Vilmos. Budapest-Bratislava, 1971.

Manga János: Ünnepek, szokások az Ipoly mentén. Budapest, 1968.

Uő.: Palócföld. Budapest, 1979.

Kardošová, Gita: Svätý Juraj. Katolícké noviny 2003/19. Internetes változat.

Szendrey Ákos: A napforduló és a mágikus állatvédelem összekapcsolásának kérdése. Ethnographia LXX. 1959. 1-3.sz. 313-339.p.

(-): Szent György. Internetes honlap.(mult.kor.hu)

Weisbender, Joseph: A szentek élete. Budapest, 1990.

Adattári források lelőhelyei:

Bauer Kinga – Kádek Katalin: Pereszlényi, alsószemerédi népszokások, 1989. Néprajzi Múzeum, EA:24092.

Diószegi Vilmos: Perőcsény. Néprajzi Múzeum, EA:7072.

Klein Mihály: Felsőterényi gyűjtés, 1902. Néprajzi Múzeum, WA:1404.

Kocsmáros László: Ipolydamásd. Néprajzi Múzeum, EA: 15445.

Manga János: Bori. Hont megye. 1939. Néprajzi Múzeum, EA:000903.

Szt.Márk napja – Búzaszentelő (Április 25.)

Szent Márk a négy evangélista egyike. Az Apostolok Cselekedetében több néven is találkozhatunk azzal a tanítvánnyal, aki az apostolok közül Barnabásnak, Pálnak és Péternek is segítőtársa volt. Az ő édesanyjái lehetett a Getsemáne-kert, melyben a Jézust elfogták.

Márkot igen szoros kapcsolat fűzte Péterhez. A hagyomány szerint a rómaiak, mikor látták, hogy Péter már megöregedett, kérték Márkot, foglalja írásba az evangéliumot, melyet az apostol hirdetett nekik. Így állította össze Márk 50 és 60 között Szent Péter prédikációiból az evangéliumot. Amint Joseph Weisbender írja, ebből az evangéliumból „nem nehéz meghallani Péter szavát, aki a résztvevő szemtanú elevenségével mondja el a János keresztségétől a mennybemenetelig a történeteket. Ezért találhatunk apró részleteket Márknál – és csak nála! –, melyek csak szemtanútól származhatnak” (1990,174).

Egy 8. századi legendagyűjtemény szerint Márk Líbiában és Egyiptomban hirdette az evangéliumot. De nemcsak tanított, hanem sokat gyógyított: embereket szabadított meg a gonosz lélektől. Amennyiben egyre jobban megerősítette az egyházat, a pogányok elhatározták, hogy megölik őt. Liturgia közben az oltárnál támadták meg, nyakára kötelet kötöttek, és sziklás ösvényeken át hurcolták őt. Vére megfestette a sziklákat, de nem halt meg. Ezért börtönbe vetették s tovább kínozták. Halála után a pogányok elakarták őt égetni, de amikor máglyát raktak, nagy vihar zúdult a városra, s az embereknek menekülniük kellett a víz elől. Közben megérkeztek a keresztények, s eltemették a vértanút.

Márk tehát egyben az alexandriai egyház alapítója és vértanúja. Valószínűleg Traianus császár idejében történt, hogy vértanúságot szenvedett. Erekyéit 823-ban a velencei kereskedők az arabok pusztítása elől városukba vitték, s ettől kezdve Szent Márk Velencének a védőszentje. Tiszteletére szentelték a velencei Szent Márk-székesegyházat. A jelenlegi bazilika az első tűzvész után 1050 és 1090 közt épült újjá bizánci mintára. A kereszt alaprajzú, ötkupolás, mozaikokkal gazdagon díszített bazilika főhomlokzatán több keresztény szimbólum látható. Például egy aranyozott oroszlán, amely lábai alatt egy könyvet, Márk evangéliumát tartja. A könyv Szent Márk evangélistának is a jelképe.

Márk alakja templomainkban is látható. Főleg azokban, melyekben nem távolították el érzéketlenül a szószékeket. Ezek kosarán általában ott találjuk a négy evangélista közt Márkot is, attribútuma az oroszlán és az evangéliumos könyv.

Márk napján az egyházi liturgiának megfelelően az Ipoly menti falvakban búzát szentelnek. A gabonatermés biztosítását szolgáló, eredetileg pogány római ünnepet a katolikus egyház a 4. században „keresztelte meg”. Mivel e naphoz évszázadokon át számos hiedelem, babona fűződött, nekünk is érdemes velük foglalkoznunk. Annál is inkább, mivel sok jeles napi szokásmonográfiából hiányzik az ünnep tárgyalása, amit Madarassy László már 1929-ben kifogásolt, ezt írva az Ethnographia hasábjain: „A katolikus egyháznak Márk evangelista napjához fűződő vetés v. búzaszentelését a hazai néprajz eddig kevés figyelemre méltatta. Nyilván, mert etnológiai tekintetben csekély kibányászásra érdemes anyagot vélt benne föltalálni. Az Ethnographia hasábjain, vagy néprajzi monográfiákban a magyar falu búzaszentelésének egyetlen leírása sem olvasható.” (Madarassy 1929, 158)

Madarassy említett dolgozatában a maconkai (Heves megye) búzaszentelést írta le. Itt a határjárás előtt az „asszonynépség felsöpri azt az útvonalat, amerre majd a körmenet elhalad”. A félórás szentmise után a hívek nem és kor szerint csoportokba verődtek, a templomot megkerülve körmenetté alakultak. A menet élén haladt az „egyházi a búcsús fészülettel”. Tőle jobbra és balra a leventék a templomi zászlókat vitték magasba emelve. Aztán az iskolás gyermekek, a legények és a házasemberek következtek, majd az eladósorban lévő lányok. Közülük kettő szintén templomi lobogót vitt, a többi pedig frissen fonott zöld búzakoszorút.

A menyecskek előtt haladt a plébános fehér karingben, lila paláستtal. Mellette a kántortanító és a ministránsok misekönyvvel, kézi feszülettel, tömjénfüstölővel és szenteltvízhintővel. A bíró vitte a „dicsőségesen feltámadt húsvéti Úr Jézus szobrát”. A menet a mindenszentek litániát mondta. Szertartás közben a lányok megkoszorúzták a zászlókat, a feszületet és a szobrot. Végül a megszentelt búzaszálakból a férfiak a kalapjuk mellé tűztek egyet-egyet, a nők pedig az imakönyvükbe préselték. (Madarassy 1929, 160).

Búzaszentelőkor Kistúron is „proceszió ment ki a határba”. Mint Pásztor Jánosné Gyebnár Mária (72 éves, 1980) visszaemlékezett, a lányok ilyenkor a pap kezében lévő feszületet kidíszítették, búzaszálakból koszorút fontak, arra aranyfüstöt tettek.

A Magyar Néprajzi Lexikonban olvassuk, hogy Győr megyében azt a beteget, akinek a tagjai összezsugorodtak, a templomból szerzett Márk-napi koszorúval füstölték. A szócikk leírása szerint a Hont megyei Pereszlényben a Márk-napi körmenet alkalmával a pap a határban megfordult, s a négy égtáj felé hintette a szenteltvizet. A hívek arról a helyről, ahol a lelkipásztor állt, egy maroknyi földet vettek haza, és lehintették a méhes előtt, hogy a raj ne menjen el (Manga 1977, 401).

A csépai palócok a második világháborúig jártak búzaszentelőkor a határba. A gazdák kérték a papot, hogy az ő földjüket külön-külön is áldja meg, ezért minden évben más-más helyen szentelték meg a vetést (Csáky 1987, 143).

Ipolyföldemesen a temetőhöz közeli földekre mentek. A körmenet felállása hasonló volt, mint más településen. A megszentelt búzából a templomba is vittek. Kítették a szenteltvíztartóhoz, s hazafelé vettek belőle a hívek. Sokan az imakönyvben tartották.

Paláston évtizedekkel ezelőtt az „Egyház alá” jártak, ott voltak a búzatáblák. A pap megszentelte a táblákat a négy égtáj felé hintve a szenteltvizet, aztán „mindenki szakajtott búzát” a helyszínen. A templomba már nem vittek belőle, a templomi szentelés újabban szokás, mert már nem megy ki a körmenet a határba. Egyébként Paláston is nagy tisztelete van a szentnek, az 1898-ban felszentelt templom újabb festése során Lúdvít Blaho besztercebányai mesterrel a főhajó mennyezetének középboltozatára Márkot is felfestették (Csáky 2002b, 7).

A kelenyei templomban korábban a 18. századi barokk szószéken volt látható Szent Márk szobra. A szószéket mára elbontották, ám az evangélista faszobrát a többi szoborral együtt elhelyezték a kórus karzatán (Csáky 2002a, 13). Szent Márk ábrázolása látható a felsőtúri templom szószékének 19. századi szép reliefjén is (Csáky 2004c, 11).

Ipolyvarbó szakrális kismelékei közé tartozik a Szent Márk-képoszlop, amit itt kápolnának neveznek. A három oldalról nyitott képoszlopban nemrég még látható volt Szent Márk ülő fekete faszobra, melyet ma már nem találunk meg eredeti helyén. Helyette egy nyomtatott színes képet tettek ide. Hajdan Márk napján körmenettel mentek a kápolnához a hívek papjukkal, aki itt szentelte meg a határt és a gabonát. Mivel az építmény a temető közelében áll, régebben, amikor még a háznál ravatalozták fel a halottat, s innn vitték ki a temetőbe, a temetési menet a kápolnánál is megállt a koporsóval, s elimádkoztak a halott lelki üdvéért egy liberát. Keresztjáromon szintén felkeresték a képoszlopot (Csáky 2005a, 12).

Drégelyapánkon ma már csak a templomnál szentelik az odavitt búzát. Körülbelül tíz évvel ezelőtt még kimentek a határba. Újabban a Nógrád megyei Óvárban is csak „a templom háta megett szentelik a búzát”. A megszentelt búzának a néphit különös erőt tulajdonított a Palócföldön. Mint már említettük, gyakran betegségek gyógyításánál használták, de elővették egyéb mágikus cselekedetknél is. Kelenyén a szentelt búza szárait alkalmasnak találták szembetegségek gyógyítására. Adatközlőinktől tudjuk azonban, hogy a szentelt búza babonás célra való felhasználását a papok tiltották. „A plébános kijelentette, hogy aztat semmiféle babonásra nem szabad fölhasznányi.”

Az Ipoly mente több községében Márk-nap volt a zöldségfélék veteményezésének időpontja. Csalomján például ekkor kellett az uborkát ültetni, máshol a mákot vetették ilyenkor. Bellosics Bálint írta az uborkával kapcsolatban 1896-ban az alábbiakat: „A ki azt akarja, hogy sok ugorkája teremjen, az e napon, akkor vesse el az ugorkamagot, mikor a körmenet kiindul a templomból búzaszentelésre.” (Bellosics 1896, 186) Manga János szerint néhol szokás volt búzaszentelőre a zöldségmagvakat is elvinni, hogy azok is „megszentelődjenek”.

Irodalom:

- Barna Gábor: Ünnepi szokások és hiedelmek Csépan. In: Tanulmányok egy alföldi kirajzás népeletéből II. Szerk.: Barna Gábor. Eger–Szolnok, 1982.
- Bellosics Bálint: Ünnepek babonái. Ethnographia VII (1896). 182-186.p.
- Csáky Károly: Hallottátok-e már hírét? Bratislava, 1987.
- Uő.: Palást – Egyházi emlékek. Komárom, 2002.
- Uő.: Kelenye – Egy északi palóc kisközség. Komárom, 2002.
- Uő.: Felsőtúr – Falu a Korpona-patak völgyében. Komárom, 2004.
- Uő.: Ipolyvarbó – Egy szép fekvésű határfalu. Komárom, 2005.
- Madarassy László: Palócföldi búzaszentelés. Ethnographia – Népelet, 1929. 158-160.p.
- Manga János: Ünnepek, szokások az Ipoly mentén. Budapest, 1968.
- Uő.: Palócföld. Budapest, 1979.
- Uő.: Búzaszentelés (Címszó). Magyar Néprajzi Lexikon I. Főszerk.: Ortutay Gyula. 401.p., Budapest, 1977.
- Weisbender, Joseph: A szentek élete. Budapest, 1990.
- (–): A velencei Szent Márk-székesegyház homlokzatának keresztény szimbólumai. (Internetes honlap)

Adattári dokumentumok:

- Manga János: Ünnepi szokások (Óvár, Csáb, Zsély...), 1971. MTA Néprajzi Intézetének Kéirattára. I/A.

A korona Szent György képe (világháló)

A palásti templom Szent György oltárképe (Csáky Károly felvétele)

A szószék Kőhídgyarmaton, középen Szent Márk (Csáky Károly felvétele)

Az ináncsi Szent György-templom főoltára (Csáky Károly felvétele)

Szent Márk reliefje Nagycsalomján, a templomfelújítás előtt (Csáky

Károly felvétele)

Szent Márk faszobra a kelenyei templom mellvédjén (Csáky Károly felvétele)

Szent Márk díszes szobra Ipolyvisken (Csáky Károly felvétele)

A szószék díszes kosara Ipolyhídvégen, rajta Szent Márk szobra (Csáky

Károly felvétele)

KOVÁCS T. ISTVÁN

Bélus

Bélus jó beszélgető partner, szeret nevetni, én meg szeretem a nevetős kedvű embereket. Gyakran tréfálkozunk, ha össze-találkozunk valahol az utcán, vagy a helyi-járatú autóbuszra várunk. A minap is ott állt a házuk kapuja előtt és szívta azt a nyavalyás cigarettát, ami legtöbbször a szájában van. Hiába mondom neki, hogy szokjon le róla.

Azt válaszolta; - Minek? Ebben a korban már? Ha eddig nem hagyta abba, most már mindegy.

- Mindent lehet, csak akarni kell – mondtam én. Mert hát, mibe kerül az nekem, akinek oly sok minderről kellene leszoknia, mégsem sikerül. Na de azért elmeséltem neki azt a szakállas viccet, miszerint az öregember bemegy a gyógyszertárba.

- És? – nézett rám Bélus, várva a folytatást.

- Azt mondja az öreg; - Kérek egy viagrát.

- Viagrát Bátyám? - kérdezi kíváncsian a gyógyszerész.

- Magára bízták a beszerzést?

- Hát ki másra bízhattam volna? Nekem lesz az.

- Magának? – méregeti a gyógyszerész a ránézésre legalább nyolcvan éves öreget.

- Nekem hát. Na, itt a pénz. Adják ide, hogy hadd haladjak tovább, mert még sok az elintézni valóm.

A gyógyszerész csóválja a fejét, de hát ki kell szolgálnia azt, aki kér valamit. Teljesíti ezért a vénember kívánságát.

Az öreg elteszi a visszajáró pénzt. Fogja a viagrát és a földre dobja, aztán rátapos.

-A dohányzásról is így szoktam le - mondja és kiballag az utcára.

- Értem én a célzást - nevetett nagyot Bélus és az arcomba fújta a nikotin bűdös füstjét.

Így évődünk majdnem minden nap, mikor belebotlunk egymásba, s erről, arról kicseréljük a véleményünket. Most is, hogy a reggeli után összefutunk a sarkon egy kis friss levegőt szívni, azon örvendezünk, hogy az egy hétig tartó esőzés után, végre száraz időt várhatunk. Bélus kaján vigyorral cigarettával kínálna, amit persze, nevetve utasítok el.

- Majd, ha piros hó esik - mondom a távol magasodó hegyvonulat felé mutatva, ahol viszont az éjjel vékony hóréteg színezte be a csúcsokat. Ilyenkor, mikor már a tavaszt várjuk.

- Fura ez az időjárás - jegyzi meg Bélus, miután a klímaváltozásról cserélünk eszmét, de hamarosan megállapítjuk, hogy ezen mi magyarok semmit sem tudunk változtatni, a nagyok meg csak dumálnak, de azért meg akarják tartani nagyhatalmi pozíciójukat az iparban is.

Bélusnak éppen azért, hogy minket, kisnyugdíjasokat, erről senki sem kérdez meg, a lehető legközelebbi dologról támad mondanivalója. Ott nézelődünk az utca túloldalához vezető átjáró fölött, és ő azt figyeli, hogy melyik autó áll meg előzékenyen a zebra előtt, melyik nem, mikor ott, a kisiskolások sora halad át.

- Te! - mondja - Nemrég még álltak itt reggelenként a rendőröket kisegítő civilek. Minek mondják most őket?

- Talán önkénteseknek - feltételezem.

- Na, mindegy. Csak azon gondolkodom, hogy most miért nincsenek itt. Legalább ők vigyáznának a gyerekekre, nehogy baleset történjék.

- Tudom is én. Emlékezhetsz rá, mennyit hadakoztunk azért is, hogy a keresztútnál állítsanak közlekedési lámpát, vagy bármit, mert szinte hetenként szólt ott a sziréna, sok volt a tragikus baleset. Évek teltek el, míg végre körforgalmi csomópontot alakítottak ki azon a helyen. Akkor 30 millióba került.

- Az a kis virágokkal beültetett dombocska!- nevet bosszúsán Bélus. - Ahogy elgondolom, ma akár háromszáz milliót is elköltenének rá.

Erre most nem mondok semmit, mert elgondolkodom a kettőnk mai kapcsolatán. Bélus is hallgat és újabb cigire gyűjt. Talán ő is a mostani barátságunkon tűnődik, mint én, hogy lám, milyen jól elvagyunk mi most itt. Pedig ifjabb korunkban hogy összevesztünk. Évekig kerültük egymást, de az idő kimosta belőlünk a fölösleges haragot.

Egy vállalatnál dolgoztunk valaha és én a kultúra apostolaként is szervekedtem a cégnél. Történt egyszer, hogy hangszervásárlásra kaptunk pénzt, jutalmul a jó kulturális munkáért. Ebből aztán felszereltük a zenekart, az annak idején divatos hangszerekkel. Volt a készletben gitár, dob, szakszafon, miegyéb csillogó-villogó zeneszerszám. Amire aztán, Bélus mindjárt szemet vetett és azt kérte, hogy azoknak ő legyen a kezelője. Mellékesen ugyanis zenész volt. Városi bálakban, meg lakodalmak alkalmával is szerepelt a zenekarával. Meg néha a vállalati rendezvényeken. No, de nem ám szívességből. Hanem pénzért, mert a forintot nagyon szerette.

Én meg azt mondtam: Nem addig van az. Nálunk szűk a keret. A zenés klubesteken nem tudunk fizetni. Ezért megkapod használatra a hangszereket, de csak szerződés szerint. Vagyis, a klubestjeinken díjtalanul lépsz fel a zenekaroddal.

- Na, lett is ebből nagy kiabálás. Mert úgy képzelte, hogy mi is fizetünk neki ugyanúgy, mint akár a lakodalmas megrendelői, akiknek ezután a mi új hangszereinkkel muzsikál majd a bandájával, jó pénzért.

- Hát egy frászt - mondtam én .

Ő meg rám uszította a KISZ-titkárt. Hamis logikájával érvelt az szb-titkár előtt is, akit alig tudtam meggyőzni az én igazamról.

Rég volt. Ma már gyerekes viszálykodásnak tűnik az ifjúkori emlék - térek aztán vissza a múltból a mai valóságba, s látom, hogy Bélus is tűnődik és kérdezne valamit.

- Te! – néz rám választ várva a kérdésére: - Ki az a politikus, akit most minden este nyüstölnek a TV-ben, hogy nincsen meg a szükséges iskolája?

- Ki is? Ki is? - töprengek. Szeretnék a kérdésére válaszolni, mert ugyan gyakori tv-néző vagyok, de műsor közben sokszor elkalandozom, néha el is bóbiskolok a képernyő előtt. Tehát valamit kihagytam volna?

- Nem is tudom. Valami dereng. De csak találgatásra vagyok képes.

- Na, de minek egy politikusnak a magasabb iskola? – kezd el meditálni Bélus. Hiszen, ha jóeszű és jót akar, akkor is politizálhat, ha éppenséggel nincs egyetemi diplomája. Akkor meg miért piszkálják?

- Biztosan ellentétei támadtak a másik oldallal - nyilvánítom ki a feltételezésemet. - Elmesélek neked egy régebbi esetet.

Történt egyszer - kezdek bele - hogy egy polgármesterrel tárgyaltam az irodájában. Egyszer csak kivágódott a szoba párnázott ajtaja és haragos képpel berontott egy férfi, aki talán nagyon közeli bennfentes lehetett. Bizonyára ezért tehetette, hogy így, tárgyalás közben zavarta a település első emberét.

- Polgármester Úr! - harsogta a váratlanul belépő. Ez a Varga Jenő úton-útfélen téged kritizál! Nézd meg! Most is mit nyilatkozott rólad a megyei újságnak!

Aztán a polgármester kezébe adta a lapot, aki flegmán az íróasztalára dobta azt, mondván, hogy majd elolvassa és megkérdezte az informátorát:

- Mondd! Van ennek az illetőnek valami sara?

- Keresünk neki. Majd keresünk - fogadkozott az ember és kihátrált a szobából.

- Ha-ha-ha - nevet ezen fejszóvalva Bélus, majd egy váratlan kérdéssel döbbsent meg:

- Mondd! Nálunk itthon, a mi városunkban ki most a polgármester?

KISS - SIMON MIKLÓS

CSICSÓFALVI JUTALOMÚT

Toki Toki tanító bácsi má megint elaludt . A macska bajsztát asztat . Utóbbi időben gyakran történt meg vele , hogy osztályfőnöki órán elaludt . Ahogy közeledett a nagy utazás , napról napra feszültebbé vált , olyannyira , hogy otthon má egy percet se tudott éccaka alugynyi , így nem maradt más lehetőségi az alváásra csak az oskola . Mer hát a tanító bácsi is csak ember féle fajta , annak meg ugye muszáj alugynyi hébe hóba , no .

Szóval , ilyenkor az apraja cseppje kis nebulók kiosontak a teremből és hagyták Toki Toki tanító bácsit alugynyi . Ő pedig alutt nyugodtan , oszt horkolt becsülettel . A két kezi lelógott a földre , a feji hátra hanyatlott , a szája nyitva , a nyál meg csorgott kifelé a po fáján . Gusztusos egy jelenség vót , az is biztos . Az apraja cseppek közben az udvaron hancúroztak , húzogatták a lányok haját , azok visítotak , meg futball szerűen rugdosták a takony golyót .

Odabenn a teremben pedig Toki Toki tanító bácsi már álmodott is feszt . Egyenesen imádtá ezeket az osztályfőnöki órai álmokat . Már csak egy hét vót hátra a nagy utazásig és ő azt álmodta , hogy elutazott az apraja cseppekkel Csicsófálvára , ahol a kis nebulókat kalauzolta a nagy hírű helyszíneken . Most épp a Csicsófalvi – Bögyös (ez Csicsófalva legmagasabb pontja – a szerk .) előtti mocsarasban rekonstruálja nekik a világhíres Csicsófalvi – csata jeleneteit . Látja magát , amint szimpatikus módon szakszerűen magyaráz , minden pedagógiai és didaktikus , hosszú és rövid távú , állami módszertani elvárásnak eleget téve . Csak meséli , meséli , hogyan űzte , s verte széjjel Bűszöszdörgedelmesz Pottancoma szan a gemán , muszka , poják , izraelita román , bocskoros , kapcarongyba csavart lábú , irredenta , sovinizsza , fasiszta , vereskakasos jelvényes , szocialusta nemzetközi erőket .

”- Igen . Bizony bogárkáim . Itt , ezen a helyen futamította meg a gögös keleti – nyugati aljasokat a Nagy Bűszöszdörgedelmesz Pottancoma szan . Pedig azok oszt igen kemény puhányok vótak bogárkáim .” A kicsinyke apraja cseppecske tudás szomjtól megrészegült nebulók pedig tátott szájjal figyelik az ő országos sztár tanító bácsijukat . Mert Toki Toki tanító bá valóságos igazi sztár vót Kijotóba , vagy Tokijóba . (Ez mindég összekeverőgyik , de valljuk be nem nehéz összekeverni , mer marha nehéz megjegyezni : ábécé sorrendbe ugye Kijotó , ábécébe visszafelé , Tó – val kezdve – no ugye – lehet a másik is . Komolyan marha nehéz . - a szerk .) De – visszatérve a sztárságra - kábé az egész japáni szigeteken is sztár vót . Akár egy celeb , fene a fajtájokot asztat . Az osztályával ugyanis , a Kijotói , (vagy Tokijói , mindegykutyá) Bűszöszdörgedelmesz Pottancoma Szan Általános Oskola negyedik osztályosaival mennyerte a „ Ki tud többet Csicsófalváért „ országos vetélkedő első díjját , a helyezést . Ára felé velük vót teji minden , az egész sajtó , a sajtár , a tévé , a rádjó , a médija , a padlás , meg a gatya is . Utóbbi a Toki Toki tanító bácsinak , aki még sose repült és úgy félt a repüléstől , mint a belőtt séró az esőtől . Egyébként meg csak úgy osztogatta az ótógramokat mindenfelé , hogy tisztára vízhólyag nyót az újja begyire a sok írástól . A Micimaci nevű szuterén kocsmában annyi szakét ihatott ingyenbe , amennyit csak kifizetett . Az uccán se bírt úgy végig menni , hogy ne esett vóna el , amikor rendesibő berúgott . Szóval ijjen nagy sztár lett belőle hirtelennyibe , az ötven éves ismeretlenség után .

Most pedig olyan édesdeden aludt ez az országos példakép , a szép álmoktól ingerelve , hogy meg se rezdült , amikor kicsengetés előtt visszalopakodtak az ő apraja cseppje nebulói és körbeállták , félszegen tisztelegve a nemzetközi szintű hortyogás előtt .

„-Huuú , basszus ! Milyen ronda lyukas foga van ! „- hitta fel egyből a fogorvosi pálya nehézségeire a figyelmet a kis gonosz , éles szemű Maszasiszaru . Közelebb hajolva bátran szagmintát is vett : „-Huuú , basszus ! Milyen büdös a szája .” Mellette egymást lökdösték a tudásszomjra éhes ifjak („-Hol ? Hol ?) , valamennyien kíváncsian a gangrénás , szuvas , évtizedes lepedéktől szennyezett szag forrására . Toki Toki tanító bácsi még akkor sem ébredt fel , amikor a jelenség tudományos szemléltetésének céljából Maszasiszaru a lyukas fog lyukába dugta a mutató ujját . Ekkor a kis foncsikos , szőke japán lányka , a Sikitosi sikított fel , mert neki evvót a szokása . Mindig sikított , ha észrevett valami érdekeset és vékony hangocskáján már osztotta is meg a világgal az új élményt . Nem vót írigy kutya , mint a barbibabák , az is biztos .

„-Figyu ! Figyu ! Juj , de szupi „-ugrált örömeiben . „-Látod , birkóznak a legyek a száján ? „ Tapsikolt , kacagott , így adózva az állatvilág csodáinak a nyiladozó gyermeki értelem lelkesedésével .

„-Buta vagy Sikitosi .” – oktatta ki Okosima egyből . „- Azok nem birkóznak , hanem szerelmeskednek „Közben a két legyecske katartikus táncával mind közelebb járt Toki Toki tanító bácsi nyitott szájához , s fennállt a veszélye , hogy mindjárt belesendergőznek . Ekkor Morgoszaki , a bálna vadász szülők által szocializálódott agresszív kismalac stílusában lépett fel a költői - lírai , romantikus megfogalmazással szemben :

„- Hülyék .Mind a ketten buták vagytok . A legyek nem szoktak szerelmeskedni , hanem csak ba...”

De ekkor , egy nagy horkantást követően , - melyre az apraja – cseppje nebulók ijedten mind szétrebbentek és utóssó pillanatban Maszasiszarunak is sikerült kirántani az ujját a lyukas fogból és záródó gambából – felébredt Toki Toki tanító bácsi . Így sajnos egyelőre nem tudhatjuk meg hogyan is nevezik bálna vadász körökben a szerelmeskedést , csupán annyival lettünk okosabbak , hogy az eleje „ ba „, azaz „ bé „, mint basszuskulcs és „ á „, mint asztrotelepatikus jelenség . Az ébredező géniuszt , miután szétpattant a csipacsomója és kezdett tisztulni a szemi kifelé , mosolyogva tekintett körbe az ő kis apraja cseppje győzteseire , a japánilag híres negyedik osztályára . Ellágyult a meghatottságba és a kialvás nyújtotta boldogságba . A Bűzösdörgedelmes Pottyáncsoma korabeli bútorokkal berendezett tanteremben rögtön elemibe vót , oszt má' tört is fel belőle a lappangó pedagógus , ki mindég a nevelés továbbadásának mámorító lelkesedésével aggya a képzést . A tudás elültetésének Paganinije tapsolt sebtiben kettőt – mindég így szokta kezdeni – oszt má' került is elő a tanítói kobakból a szakértelem szaporán . Mer' ugye ismétlés a tudás szülőapja , vagy valami ijjesmi .

„- Vegyük újra bogárkáim . De most nagyon figyejtek . Te is Morgoszaki „ . Morgoszaki a jobb tenyerivel legyezgetett az arca felé szem magasságban , jobbra - balra lengetve azt , népszerűsítve az elméletet , hogy „ ennek is elmentek otthonró , az is biztos „ . Sikitosi sikongatott , meg figyelte : „- Figyu ! Figyu ! Juj de szupi ...” , Maszasiszaru pedig húbasszusozott : „- Huuú basszus ! Ez kemény ! „

Toki Toki tanító bácsi közbe má' felbőgte a motorokat – „ négy motoros bogárkáim , négy motoros „ - a két kezit széttárta tejjesen , mint a madár a szárnyait , oszt megkezdte a felszállást a reptetőnek kialakított oskola padok között . „- Láttátok bogárkáim ? „ - oszt csak úgy fröcsögött a nyál a pofájából , ahogy felszállási sebességre kapcsolt és csak szaladt , szaladt egészen addig míg a terem falának nem ütközött . Ezt a műveletet naponta tízszer is elpróbálta , mert ijjen az igazi pedagógus , aki mindent elkövet pszichológiailag , hogy a kis nebulók ne féjjenek a repüléstől . Az apraja cseppek közül persze egyikén sem félték , hiszen óvodás koruk óta valamennyien repültek már . minden évben legalább egyszer . Morgoszaki apukája mindig elvitte őket a magukkal a Donajuesingenben lévő bálna farmjára , hogy a kis Morgoszakinak legyen játszótársa , amíg a szülők a bálnákkal bajkolódonak . Ijjenkor szokták elválasztani a szopós bálna külyököt az anyyoktól , meg az előhasú bálna teheneket a bálna bikáktól .

Toki Toki tanító bácsi viszont még sosem ült repülön és egyenesen rettegett a repülés gondolatától is.

Amióta megnyerték a „Ki tud többet Csicsófalváért”, vetélkedőt, azóta egyetlen éjszakát sem tudott végig aludni. Ezért szokott rá az iskolai alvásra, mer ugye alugynyi kell még a tanítóknak is, eszet a Doktor is megmondta. Toki Toki tanító bácsi és a Büszöszdörgedelmesz Pottancoma Általános Elemi Iskola híjjába kérvényezte a Jutalom utazás beváltását hajóútra, Csicsófalva nem engedélyezte a kikötést, mivel tenger hiányában egyetlen kikötővel sem rendelkezett.

Csicsófalva a Japán delegáció várásának lázában égett. Amióta megérkezett a távíromány mindenki a kocsmában vót. Mer várnyi ugye, meg az időt értelmesen eltölteni a világon sincs jobb hely. Kágé Béla tisztelendő atya, a környék örökös papja felajánlotta ugyan a Templomot, „-mint lehetőség ugye kedves híveim”, de győzött az észérv és egészséges életmód iránti elkötelezettség, mert a Doktor a vesék folytonos munkában tartásáról évekkorábban tartott szimpóziuma nagy hatást gyakorolt a helyiekre. Szóval, miután a Szeszkazán Szeletebarlangi Postás Pityu letépte a telegráfiumról a „ti-ti-tá-tá, ti-ti-ti”, kattogás után kilyuggatott szalagos írományt, már rohant is vele a Polihoz a kocsmába. Néhány feles vese dolgoztató tömény folyadék elfogyasztása közben sikerült is közösen megfejteni a nemzetközi tudású Szem – Jon Jegorovnak az üzenetet, oszt má olvasta is felfelé:

„- hónap, vagy hónapután gyövünk STOPP. a reptetőné várjatok a gazos mellett STOPP. harminc apraja cseppje meg a tanító néni tanító bácsi STOPP. csicsófalva nagy tisztelői STOPP.”

Igen csak bámultak egymásra mi a csuda is ez. Vagy valami, vagy gyött valahonnan. A biztonság kedviért azonnal összehívták a Külföldi Delegáció Fogadását Előkészítő Bizottságot (röviden az „Igyunk Gyorsan Abbó Baj Nem Lehet Operatív Testületet”) és má ’ szervezték is a fogadásra legalkalmasabbnak kikiáltott személy kijelölését. Szem – Jon Jegorovot bízták meg a szavazás lebonyolításával, akit utóbbi időben már Amerikába is hívogattak elnök választási számlálónak. Ő csípőből akármilyen szavazást lebonyolított, ha kellett így is, úgy is meg tudta számlányi azokat a szavazatokat. Ez nagy erény a fejlődő demokratikus világban, az is biztos. Komoly ember vót, no, mongyuk meg őszintén, mer legjobban a kocsmában szeretett lenni.

„De kik azok, miféle fajzatok azok a jappánok?” – kérgyi egy igen okos kinézetű, megtörve a kocsmazsivajt. „- Hát, mégis hogy néznek ki?” – indul be a képzelőerő. „- Csepp, de igen büszke járású populáció, mint a Kakas.” – mongya a Postás Pityu, aki a Gulágon tanákozott néhány önkénytelenül ott felejtett jappán postás kollégával. De ahogy a Katicára pislantott, mer ’ húzta a szemit, mint a delej, nem állhatta meg egy bók nélkül, a szebb jövő érdekében

„- Hej! De ijjen fara a föld golyóbison még a Grétagarbónak sincsen.” – csurgott a nyála egybő kifelé, a kocsmái ringó – rengő tünemény után ácsingózva, igen igen eltérve a témától. „- No, azért a csöcsök se alváz méretűek, Katica drága, – demonstrálta két kézzel mérlegelve a valóságot Szem – Jon Jegorov, akinek vót alapja ijjen hasonlatra, hiszen Alaszkától Patagóniáig látott néhány pár izegő bögyöt. A pofont párba kapta persze, hiszen így illik, de cseppet se bánta, mer ugye „- nem veszélytelen foglalkozás ez a hitelesítő szakma, szeretett evvel kérkegyeni.” – Ijjen dolog kérem a hazaszeretet.” – nyúlt még repetaképp a szoknya alá, osztán máris elővette a komolyságot: „- No, lássuk!, – és má ’ szervezte is a füli tövibő előhúzott ceruza csonkkal a szavazat számlálást.

„- Ki legyen a Jelölt?” – kérdezte egybő cseppet se kertelve, de senki se jelentkezett. Csak bámult a nép jobbra balra, húzta befelé fülit farkát, nehogy őrá essen a választás. Ijjenkor aztán kell a szakmai hozzáértés, rafinéria, a pszicho méretű ember ismeret, az is biztos.

„- No, mit adónk a jelöltnek?” – kérgyi csak úgy, mintha egy fröccsöt rendelne éppen Katicától. A nép má ’ kapta is felfelé a szemődököt a ráncos homlok alatt, hogy mi esik le itt a Jutalom utasok fogadjának

jutalmául. Téesszelnökeltárs azonmód beigért egy herélt bikát, amit Csicsófalván csak ökörnek hírnak. („- A hülyéje mé ’ hagyta magát kiherényi „- röhög egy disznóképű „- Jókora ökör vót „.) Gyöttek a felajánlások feszt. Kágé Béla atya egy kedvezményes díjszabású gyászmisést dobott a közös cél érdekibe, a kiválasztott lelki üdvéért. Kismore Kunc és Kismore Kurt a két többségben lévő kisebbségi roma származású cigány ikerpáros, a rend tántoríthatatlan örei három nap fogdában eltöltendő teljes ellátást kínáltak fel.

Néhány kéz azonmód fellendült a magasba, mint az oskolába, jelentkezett a nép egymást lökdösve, meg szájon vágva a konkurenciát. Az értelmesebb kinézetűek próbálták győzködni a hülyéjét, „- Gondolkozzá má ’ te Ökör, hát ezeknek tehenik sincs, nem még ökör.”, meg „- Ne higgyé a papnak, mer máma mé ’ pofádba nevet, hónap meg a föld alá temet „, „Komám a dutyiba csak Stólbuci meg a Zalatnaicini énekel egész nap, asztat akarod hallgatnyi három napig...”, de hát mondhatod ugye a hülyének, hogy „világos”, falra hányva marad a borsó oszt kiszárad, a celeb fajtájokat asztat. Mire visszarántották a keziket a meggondolás miatt, má ’ késő vót. Szem – Jon Jegorov gyorsan kinevezett három önkéntest azonmód fogadóbizottságnak és boldogan lehetett tovább inni míg a máj össze nem aszalógyik, zsugorodik a nagy munkában. Még éjszakába nyúlóan elvitatkoztak mifélek is azok a japánok, hány fülük farkuk van, meg hogy fogják megérteni majd ököket. Végül megegyeztek, hogy aki jutalom útra merészkedik az tanujjon meg csicsófalvaiul beszélni, meg érteni is.

A fogadás előkészítő mulacsság olyannyira jól sikerült, hogy a három, japán delegáció fogadásra kijelölt személy szinte egy időben aludta át a japán jutalom utasok reptetőhöz történő érkezését. Ha a mindig figyelmes Kukkos Lupe éppen nem a távolság koslatja a világhíres kihúzható teleszkópos tengerész távcsövivel könnyen megtörténetett vóna, hogy ezek a japán külyök tanító nénistő, bácsistó beletévednek a gazos és burnyás mezsgyéje mellett a mezőgazdasági monokultúrába. De szerencsére figyelt a Kukkos lupe, feszt figyelt és má ’ küldte is a kis Búzösdörgelemes Pottyáncsoma unokát, hogy mentse meg a helyzetet, a világbékét, meg a csicsófalvi becsületet.

„- Eriggy külyök, mer ezek a ferdevágásúak mingyá belesendergőznek a mezőgazdasági monokultúrába, oszt Bözsi a hasas tehén ijettibe átvágtat a gazosba, ha ezek rápislantonak.”

A jutalom delegációt Kaszima igazgató bácsi és Marumaru tanító néni vezette. Toki Toki tanító bácsi utóssó pillanatban lemondta a részvétet, kezdődő kétoldali heveny heregyulladásra hivatkozva. Kaszima igazgató bácsi elfogadta a lemondással járó okokat a telefonbeszélgetés során:

„- Hát, nagyon sajnájuk Toki Toki szan. Mielőbbi páros gyógyulást a sérült szerveknek. Tessék sokat borogatnyi és bálna zsírral kenegetnyi.” Férfi lévén szolidáris volt a probléma iránt, érthető okokból. Szegény Toki Toki szan annyira fél a repüléstől, hogy szomatikus tünetek jelentkeztek nála. Meg hát ugye a tanító is csak emberféle fajta, oszt, ha nem is hazugyik mindegyik – húzta ki magát büszkén ültében -, de igazat se igen mond. Ezekről lehet aztán közérkölcöt meg Metróépítési morált tanulni. – gondolta szomorúan.

De térjünk vissza az előzmények szigetéről a jelenvalóságba. Miután átestek a reptetői kicsekkoláson a kijótóji vagy tokijóji (mindegykutyá) Búzösdörgelemes Pottyáncsoma Általános Oskola negyedik osztálya, gyorsan ízelítőt kaptak a csicsófalviak határokön átívelő, híres vendégvárásából. Senki, de még egy ott felejtett parmezán sajt se várta őket. (Polgármester elvtárs később elnézést kért az udvariartlanságnak tűnő szokás miatt és egy féligazságot említett érthető okként. „- Falazhattuk éppen köntörbe is vendég elvtársak, de ha nem gyött meg ugye az a távíromány, hát ugye, bár nagy a tudás, mint képesség, de látnoki mégse.” Ebből – lévén szó féligazságról – a távíromány, mint szó igaz volt „, így elérte a féligazság minősítést). Szóval ott álltak, várakoztak tanácstalanul, tétova orcával.

Sikitosi persze ugrált örömeiben : „ Figyu , figyu ! Juj de szupi ! „, Maszasiszaru huúú basszusozott : „ Huúú basszus , de kemény ! „, Okosima pedig okoskodott : „ Mit ugrátok hülyék , nem gyött senki élénk . ” Morgosimának különösen rosszul esett a bánásmód , mint módszer , hiszen végül is döntő szerepe volt az apukájának a nagy győzelem kiharcolásában , a Japán szerte élőben közvetített „ Ki tud többet Csicsófalváért „, vetélkedő végjátékában . Amikor már mindenki azt gondolta . hogy az első cé fog nyerni , három mázsa főka bőrrel , az apukája idősebb Okosima szan felajánlott nyóc mázsa bálnaszírt és erre már senki nem tudott gombot varrni , de többet ajánlani sem .

Nagyon mégse vették mellre szívásnak a dolgot , hisz nem akárki fija jut el egész életibe se a saját oskolája névadó hősének országába . Haladtak becsülettel előre , amíg mentek . Kaszima igazgató bácsi és Marumaru tanító néni épp most akadt el az egykerekű talyigára felpakolt nyóc mázsa bálnaszírral a gazos mellett lévő mezőgazdasági monokultúránál . A harminc jutalomútra érkezett apraja cseppje libasorba állva hátulról toltta Kaszima igazgató bácsit , aki szintén hátulról próbált Marumaru tanító néninek segíteni . (Úgy kell elképzelni , mint répahúzáskor a hülye mesében , csak fordítva . – a szerk .) Így hát a legjobbkor érkezett a Büzösdörgedelmes Pottyáncsoma kisunoka , aki egybő kézbe kapta a talyigát nyóc mázsa bálnaszírostó , („ – Üjjetek rá sebtibe , de gyorsan „ – mondta egybő köszönés helyett) harminc apraja cseppestő , Igazgatóstó , tanító nénistő . Így indultak meg befelé Csicsófalvára a valóságos történelmi helyszíneken és színhelyeken keresztül . Sikitosi közben sikongatott :

„ – Juj de szupi , juj de szupi ! Figyu ! Figyu ! „, Maszasiszaru húbasszusozott : „ Huúú basszus ! Ez kemény ! Nagyon kemény ! „, Okosima nem okoskodott és Morgoszaki is jobb kedvre derült . Mindenki boldogan utazott az egykerekű talyigára pakolt nyóc mázsa bálna zsír tetején meghatódottan adózva a pillanat nyújtotta érzékenyülésnek , hogy ők most egy igazi névadó bibircsókos orrú Büzösdörgedelmesz Pottancoma vérvonalú haverral barátoknak .

A hangulat csak fokozódott , hiszen hamarosan Csicsófalva főterére érkeztek , a kocsmá elé , ahol Katica a Külföldi delegáció Fogadását Előkészítő Bizottságot és a három fogadásra kijelölt fogadó jelöltet ébresztgette éppen , néhány becsületesen kiosztott lapát tenyeres pofonnal . Az egyik asztalnál Szem– Jon Jegorov a hirtelen ébredésből ocsúdva elkezdte számlálni a szavazatokat , néhány strigulát húzva a fülénél tárolt ceruza csonkkal . Polgármester elvtárs a hugyaldából tartott vissza és a cippzáros slicce felhúzógatása közben örömmel észlelte a nyóc mázsa bálna zsírt , mint lehetőséget . Egybő elrendelte a rakomány haza terelésit , hogy nehogy lába keljen , ugye , legbiztosabb helyi mégiscsak a közért örökös áldozat hozatalt gyakorló házában van . Kágé Béla plébános és Téeszelnökelvtárs néhány mázsát javasolt saját megőrzésre , hogy teljes legyen a biztonságos elhelyezés .

Lassan kibotorkált a kocsmá előtti térre egész Csicsófalva , két kézzel tapogatva a kobaktetőt a benne dülő oltári harangzúgást csitítgatva . Ekkor Polgármester elvtárs a különleges alkalomra való tekintettel mindenkinek rendelt Katicával egy nagyfröccsöt . ” - Majd kifizetik később , vagy annyival több adót fizetnek be , oszt kifizetem én „, – súgta Katica fülbe a kulissza titkot . A nemes nedűtől mingyá jobb kedv kerekedett . Egyik oldalon a Csicsófalviak álltak , másikon meg a japán apraja cseppek , a teljes negyedik osztály , igazgatóstó , tanító nénistő . Csak bámulták egymást , miféle furcsa lények is azok a másfajták , mint ők . Egyik oldalon micsoda elferdült tekintetek – csak nem kancsal mindegyik – a másikon meg pirok fejek , jókora bibircsókokkal . Lassan közelebb mentek , oszt tapogatták egymást , szagulgatták , némelyik még a fülével is hallgatózott a különös teremtmények orra alatt , hogy tényleg lélegeznek – e , mint lehetőség ? Tisztára , mint amikor a Büzösdörgedelmes Kolombuszkrisztóf felfedezte Amerikát , amirő persze azt hitte , hogy Indija . A hülyéje . Szóval akkor is így bámulhatták egymást a bennszülöttek , meg a jóságos felfedezők , akiknek aztán annyira megteccettek ezek a bennszülöttek , hogy szépen ki is irtották valamennyit , fene a celeb fajtájokat asztat .

Nyelvi nehézség az nem vót egy csepp se , mert ezek a kis japán apraja cseppek úgy beszétek csicsófalvíjzul , mintha a Grécsi tanár úr képezte vóna ki őket . Mikor a csicsófalviak kiröhögték magukat kellőképpen , hogy „ mekkora nagy is az Isten állatkertje „ (ezt maga Kágé Béla atya celebrálta a Biblikus ismereteire hivatkozva) , szóval a nagy röhgicselés meg sikítózás után , a vendégek átadták a reklámszatyorba csomagolt ajándékokat egyenként . Minden csicsófalvi kapott egy SANYO kazettás magnetofont , egy üres kazettával , amire a Toki Toki tanító bá ’ monta fel a sajnákozást :

„ Kedves csicsófalvi barátaim , nagyon jó lett vóna ugye a történelmi helyszíneken oktathni az oktatást az én kis bogárkáimnak , a nagy győzteseknek , de hát ugye a heveny kétoldali akut herezacskó gyulladás ugye nem válogat , ha lecsap akárkire . De ami késik ugye , az is előbb , vagy utóbb . Boldog Karácsonyt Kíván nektek a Toki Toki tanító bácsi ! Utóirat : Üdvözlöm a Mákosféhérpusztá – i Párttitkárelvtársat is , meg az Ökröstótfalus – i Baktert . „

Kukkos Lupe továbbra is a távolból koslatta erősen az eseményeket a kihúzható teleszkópos tengerész távcsövin , oszt a Középső Kromanyoni Tomaszval iszogattát közbe a nemes párlású finomságot .

„ – No , mit lácc Lupe ? „ – kérgyi egyből a Középső Kromanyoni Tomasz , aki most írta éppen a japán bálnavadász technológiáról a Szakdolgozatát .

„ - Nem írgyek ezek a kis japánok , komám . Cseppet se írgyek . Mindenki kapott egy SANYO kazettás magnetofont , amit a Poli most próbál összeszedni tőlük a pappal , meg a Téeszelnökkel , hogy majd ők vigyáznak rá , nehogy eltűnnyönek . „

„ – Heehh , kecskékre káposztát Lupe komám .” – értékeli a helyzetelemzést a Középső Kromanyoni Tomasz . „ – Azok a bolondok meg oda is aggyák .”

„ – Ez a csel Tomasz . A mézes mázos disznájának nincs a hátára felírva nagybetűvel , hogy SZÉLHÁMOS , vagy GAZEMBER , mint a Mencseszter Junájtídnak , hogy MENCSESZTER JUNÁJTID . „

Középső Kromanyoni Tomasz , aki most írta éppen a japán bálnavadász technológiáról a Szakdolgozatát , ezen elgondolkodott . Nem ojjan hülye ez a Lupe , no , de egész okos . Hát igen , a szélhámos azé lehet szélhámos , mer ’ senki se gondolná róla , hogy szélhámos . Ha fel vóna , ugye írva nagy betűvel a hátára , hogy SZÉLHÁMOS , vagy GAZEMBER , mint a Mencseszter Junájtídnak , hogy MENCSESZTER JUNÁJTID , akkor azt nagyon megkéne magyarázni , hogy mé vette fel valaki másnak a mackó felsőjít . A szelet se lehet látnyi , ugye , márpedig aki a láthatatlant megtudja hámozni az tud valamit . De nincs idő filozófiázni , mer ’ a Kukkos Lupe közvetítyi élőbe tovább az esetet :

„ – No , má ’ megint a Poli falazza a köntört . Beszédet fabrikál az egybe gyűltekke ’ .” A kocsma előtt Polgármester elvtárs valóban elmondja szokásos beszédei egyikét , melyben értékeli a nemzetközi helyzetelemzést és a hajóvontáv találkozásokat Donajuesingentől a Fekete – tengerig :

„ – Tisztelt vendég elvtársak , Drága barátaink . Falazhattuk köntörbe a nyóc mázsa bálnaszírt , meg a SANYO kazettás magnetofonokat , de nem érdemes ugyebár . Az illendőségi meg a kapcsolat építési protokoll szakkönyvek első ódalon foglalkoznak a témával , kinek mit , mit nem . Polgármester elvtársnak valami egyedi emlék illik , mint gesztus ugye . Errő ne tessenek meffeledkezni legközelebb . Csak semmi nagy dolog , véletlenű se . Gesztuska , kicsinyke gesztuska vendég elvtársak . „ Segítendő a gesztuska mibenléteinek kitalálását megemlíti még , hogy mostanába rákapott a motorozásra (a skótviszkin kívül) és egyenesen imádja a kétkerekes száguldozást . A kedvenci a Kawaszaki motorbicigli , amibő négy vagy öt áll má ’ a garázsba otthon , de a legújabb Z 1000 – es , az gesztuskának épp megtenné . Persze szigorúan csak ábéesszel , mer ugye fő a biztonság , meg otthon a tőtött káposzta , úgyhogy megbocsássonak , de neki el is kell rohanni hirtelen , mer éhen maragynyi senki se szeret .

„ – Tisztelt vendég elvtársak érezzék hát a törődést Csicsófalván (ami ugye mé ’ se Mákosféhérpusztá –

szúrt oda az irigy szomszédnak) megbecsülve magokat . Este nyóckor fogmosás , oszt takarodó . A beígért gesztuskáról meg ne feledkezzenek meg , ha hazaérnek külgyék egybő légi postással , oszt szent a béke „ Szép beszéd vót az is biztos . Fejlődik a Poli meg kell hagyni , súgták itt is , ott is .

A két éves jutalomút gyorsan elszaladt , véget ért . Röpültek az izgalmasabbnál izgalmasabb napok , egyik a másik után . A záró memorandumba , melyet a visszaút előtt közösen fogalmaztak meg , beleírták , hogy se nem a bibircsók , de nem is a ferdeszem teszi az embert . Farkassá sem attól válik , akár van , akár ha nincs . A csicsók megszerették a japánokat , a japánok meg különben is régóta szerették má ' a csicsókat , melyen a személyes tanákozás semmit se rontott . Szinte konfliktus nélkül telt el a gyorsidő , hacsak azt az egy esetet nem említjük , amikor a kis kíváncsi Maszasiszaru beleszagolt a Szeszkazán Szeletebarlangi Postás Pityu asztalon feledett pikolós poharába :

„ – Eriggy onnan külgyök . Miféle szubtrópusi bizalmaskodás ez ! „ – és kísérelül elcsattant egy Makarenkói nyakleves . Történtek persze sokkal jobb dolgok is .

Marumaru tanító néni számtalan házassági ajánlatot kapott (magát , Szem – Jon Jegorovot kellett bevonnai , hogy számolja meg hitelesen) , s végül az Ökröstótfalus - i bakter jegyezhetette el , mert az egypályás sínpáron zajló forgalom zaja a csend rózsaszín ködét ígérte számára Kijotó , vagy Tokijó zsivalyához képest .

Kodály Zoltán is ekkortájt járt éppen Csicsófalván népdal gyűjtési okokból kifolyólag és ő munkássága legnagyobb talányával szembesült ott . A vendégektől kapott SANYO kazettás magnetofonra énekeltette a kis ferdevágású Csicsóknak gondolt gyermek sereget és Marumaru tanító nénit . Azóta se tudja hova illeszteni a különleges dialektusban énekelt , főleg bálnavadászatról , annak sikeréről , vagy a siker kudarcának elmaradásáról szóló nótákat , népdalfoszlányokat .

„ – Nagyon érdekes . Nagyon érdekes . ” – mondogattya magában és közben a szakállát húzogattya saját magának tisztára , úgy , hogy néhány szál kitépőgyik olykor olykor a bozontosból . „ – A bálnavadászatot mé ' csak értem , de hogy a cseresznye decemberbe érik , az sehogy se illik bele a kultúráról alkotott magánvéleményembe . ” – írta saját kezűleg Margóra . A Katica , akit a Zoli bá ' valamiért Margónak becézett , azóta se fűrésztötte le a jobb combja töviből az értékes kalligrafikus jeleket , s ötven csicsófalvi Ejuróért bárki megtekintheti két rendelés között a kocsmában .

Egy százasért feljebb is szét lehet nézni alaposan .

POLGÁR VERA

Lídia mosolya

A busz az orrom előtt ment el aznap is. A francba, motyogtam a fogam közt bosszúsan. Úgy döntöttem, hogy amíg nem jön a következő, körbenézek a túloldalon abban a boltban, amely úgy hirdette magát, hogy „Elfeledett dolgok”. Tök jó! Erről eszembe jutott Zafon egyik regénye és benne az „Elfeledett könyvek temetője”-nek misztériuma. A gondolattól lúdbőrös lettem. No, meg marhára fújta a szél, és a fejemen megintcsak nem volt semmi.

Talán egykor valamiféle műhely, raktár vagy pinceféle lehetett az a bolt, mert lefelé kellett menni vagy hat lépcsőfokot, amelyeket egy kétes tisztaságú szőnyeggel terített le a tulajdonos. Így mindjárt nagyobb esély volt arra, hogy seggre ülök, mert a rongy csúszkált a cipőm talpa alatt a keskeny lépcsőkön. Beléptemkor apró szélcsengő jelezte érkezésem, amire senki nem figyelt fel, legalábbis én nem láttam élő embert mozdulni a hangra. Viszont orrra vágott egy markáns háromosztatú bűz, úgymint szantálfa illatú füstölő, intenzív macskahúgy és átható dohszag elegye. A lépcsőfokok két oldalán apró mécsesek égtek, és beljebb sem világított több mint egy gyenge fényű régimódi olvasólámpa. Az ég felé tekergő kígyót mintázó bronzlámpa kecses asztalkán állt. Körötte néhány megsárgult könyv hevert, de a többsége kisebb-nagyobb kupacokban a földön porosodott, illetve egy nagy faládában kapott helyet. A dohos fal melletti polcokon színes üvegsék között régi képeslapok, porcelánfejű babák, aranyozott kávéscsészék, különös formájú tálkák, díszesen festett, lakkozott dobozok kellették magukat, a rézkonzolokon pedig karneváli hangulatot idéző ruhaneműk csüngtek átgondolatlan rendezetlenségben. Egy pirosra festett vesszőkosárban faragott nyelű ernyők, és csipkés legyezők mellett mókás kalapok billegtek egy viharvert fogásra aggatva. Az áthatolhatatlan rendetlenséggel párosult eklektikus kuszaságban csupán egy régimódi táskákkal és fákó utazóköfferokkal szegélyezett ösvényen lehetett valamelyest megközelíteni a helyiség belsejét.

Valahonnan előmászott egy hamuszínű macska. Aprókat nyávogott, míg hátát púposan a lábszáramhoz dörgölte, majd a cipőfüzőm végével kezdett játszadozni, így ügyet sem vetve a mellette elsurranó egérre. Körülnéztem, és a sarokban megpillantottam az öregembert. Selyemfényű, mohazöld háziköntösnek tűnő kabátszerűségben ült egy faragott lábú, foszladozó lila bőrszámolyon, orrán a drótkeretes szemüveg – gondolom, az árukészlethől halászta ki magának – lecsúszott csaknem az orra hegyéig. Elmélyülten olvasott. Van itt minden, mint a búcsúban, szólalt meg, nézzen csak körül, buzdított, anélkül, hogy egy pillanatra is megmozdította volna a fejét.

Valóban, minden volt ott, de ami engem leginkább lenyűgözött, az a megkopott foncsorozású tükör előtt álló, empire fésülködő asztalkára hajított tucatnyi paróka volt. Ráadásul valódi hajból készített frizuracsodák. Aki ismer engem, rögtön tudja, miért álltam ott lélegzetvisszafojtva. A haj a gyengém. Gyerekkoromban hosszú, dús sörénnyről ábrándoztam, de csak vacak, vékonyszálú szőr nőtt a fejemen, és apám azt is mindig rövidre vágatta, elhítelve velem – és talán magával is –, hogy majd megerősödik. Mire valamelyest megnőtt, és kezdtem magam embernek érezni, apám ismét előállt a teóriájával, és akkor menni kellett a fodrászhoz megint.

Szórakozottan simítottam végig a szőke és vörös tincseket, majd amikor ujjam egy szénfekete, fényes szőghajzuhatagba akadt, a szívverésem egyszerre a fülembé költözött. Nem tudtam ellenállni, és egy hirtelen mozdulattal a fejemre rántottam a csaknem vállig érő Kleopátrát. A mécsvilágú sejtelmes félhomályban az új, fekete keretes szemüveggel éppen úgy festettem, mint Lídia, a feleségem, csak ő nem viselt bajuszt. Legalábbis úgy rémlik. Két éve váratlanul elköltözött tőlem, azóta nincs hír felőle. Most, hogy újra megpillantottam a tükör által, nem bírtam tovább. Be kellett vallanom magamnak, hogy számomra ő az egyetlen. Az utolsó fényképét a mellényzsebemben hordom. A Városligetben készítettem, a vattacukros előtt áll abban a hosszú fekete kabátomban, amelyik most éppen rajtam van. A bokáig ér – nekem sem sokkal rövidebb –, és egy fehér sál lebeg a nyaka körül. Vállán ül Misi, a tengerimalacunk. Eredetileg a papagájokat akarta magával hozni kalitkástól, de arról még időben sikerült lebeszélnem. Mindig szeretett

hülyéskedni. Az emlékezés könnyessé tette a szemem, de aztán férfiasan megráztam a dús loboncot, és megigazítottam a kabátom gallérját.

Határozottan jó, hallottam a sarokból. Zavartan pislantottam a hang irányába. Az öregember a sokatlátottak bölcsességével bólogatott, és míg egyik kezét az időközben a cipőpertlivel való cicázást megunt macska fején tartotta, a másikat kinyújtotta felém. Ötezer, közölte a megfellebezhetetlen tény, ingyen van, tette hozzá nyomatékkal, és be kellett látnom, volt igazság a dologban. Lídia ilyen módon bennem testet öltött árnya, ha minden pénzt nem is, de ötezret mindenképpen megért. Alku nélkül megváltam az utolsó ötezresemtől, és kiléptem az utcára.

Fülemben játszott még a szélsengő hangja, amikor megpillantottam magam egy cipőüzlet kirakatüvegében. Először azt hittem, Lídia siklik a csizmák és félcipők között az üveg mögött. Inteni akartam neki, de mire felemeltem a karom, már újra a házfal mellett araszoltam, így várnom kellett a következő portálig.

Gyalog mentem haza, és főleg azon az oldalon, ahol több az üzlet, így legalább harmincöttször láthattam bugyik és harisnyák, pólók és órák, bizsuk és krémek, samponok és testápolók között suhanni, majd legvégül egy nyílászáró szaküzlet kirakatában pillantottam meg. Ott megálltam, pontosan úgy, hogy a virtuális ház virtuális ajtónyílásába beleférjen a tükörképem. Intettem, Lídia ugyanúgy visszaintett, aztán egyszerre dobtunk csókot egymásnak. Ekkor a valóságos ajtón kilépett egy férfi, és lebuzizott.

Ismervén a környéket, tudtam, hogy ezennel elfogytak a kirakatok, és ebben az értelemben Lídia is elszállt mellőlem. Leibnizi gondolatok keringtek a fejemben, miszerint minden szubsztancia jelen állapota valamilyen előző állapot következménye. Na, igen, gondoltam, nem kellett volna annyira szeretnem azt a kelekótyát.

Néhány lépés után hazaértem. Beszálltam a liftbe. Lídia megint ott állt szemben velem a kaszni tükörfalán, most már a bajusz kezdett zavarni, viszont a haj jól melegítette a kopasz fejem. Még hat emelet, gondoltam, aztán vége ennek az örületnek, és Kleopátra a szemetesben landol. Az alattam lakó, máskor kedélyesen csevegő Barkóczy főorvos még be akart csusszanni az éppen csukódó ajtó között, de amikor meglátott, riadtan visszalépett, és csak a kezével intett, hogy inkább gyalog indul neki.

Amint beléptem a lakásba, azonnal éreztem, hogy nem vagyok egyedül. A hálószoba felől jött a zörgés. Felkaptam a hűsvágó bárdot a konyhapultról, és határozott léptekkel elindultam a hang irányába. Először csak a fenekét láttam, bár derékig behajolt a gardrób szekrénybe, de rögtön megismertem. Igen, a fenekéről, mert a fejről nem biztos, hogy azonnal rájöttem volna, ki kotorászik a ruhák között. A földre dobtam a gyilkos szerszámot. Ekkor kibújt a polcok közül, és ott állt előttem Lídia az átkozott gyermekkoromat idéző, félcentis tüsihajjal, fűzőldre festetten, én pedig szemben vele a mágikus vonzású egyiptomi királynő éjfékete hajkoronájában. Most már csak a szemüvegünk volt egyforma valamint a pupillánk mélyén tátongó döbbenet. Fejünk felett dermedten vibrált a kimondatlan kérdés: hogy nézelki?! Lídia, nyögtem fátyolos hangon, miért tetted ezt velem? És a szívem össze-vissza kalimpált.

Lídia tért magához előbb. Azt felelte, de bolond vagy, te Viktorka! Hát veled már tréfálni sem lehet? Gyöngyöző kacagása éppen úgy bizsergette a bőröm, mint annak előtte. Hirtelen elhallgatott, és lehajtotta a fejét. Néhány másodperc múlva rám tekintett, majd közelebb lépett hozzám. Angyali mosoly futott át az arcán. Az a mosoly, amiért anno beleszerettem. Imádtam a mosolyát. Most is olyan volt, mint régen, ártatlanul selymes és kiszámíthatatlanul ördögi. Magamhoz húztam. Ő lehunyta a szemét, ajkait kissé szétnyitotta, és láttam, amint nyelve hegyéről elröppen egy apró katicabogár.

CSÁKY KÁROLY

Egy gyermek hálát rebeg

Mindenség Ura,
Teremtője
és gondviselő
Atyja
a létezésnek,
köszönöm neked
életem
valamennyi napját.

Köszönöm a szenvedést:
a kudarcot,
a megaláztatást,
a nélkülözést
s a mellőztetést,
mert
bölcsebbé
tettek
ezek.

Köszönöm az áldást,
a sikert,
az örömet
meg a vigaszt,
s már tudom,
ezek csak
óvatosságra
inthatik
gyermeked.

Kimondom hát
én is:
e földi bajok,
kínok
és bánatok
örömmé válhatnak,
ha hisszük,
hogyan
te vagy
az Ige,
mely nálad van,
s a gyökerek
tőled
erednek,
hozzád
vezetnek.

(2016. február 16-án)

FETYKÓ JUDIT

„és megmarad a látszat”

... az élethez való ragaszkodás hitében – József Attila haláláról I.

Ez az írás azért jött létre, mert nézetem, verseinek értelmezése, és a talált nyilatkozatok, dokumentumok szerint József Attila halála véletlen baleset volt. József Attila verseinek, és főleg az utolsó év verseinek olvasása egyre jobban megerősítette azt a sejtésemet, hogy itt valami más történt: nem öngyilkosságra készült a költő. Már 2005-ben is felmerült ez a gondolat. Folyamatosan közel három évig foglalkoztam a témával, és eleinte egyáltalán nem voltam benne biztos, hogy találok olyan adatokat, visszaemlékezéseket, melyek alátámasztják azt, amit feltételezek, miközben folyamatosan gondoltam/gondolok Fejtő Ferenc következő írásrészletére – „Garai könyvének figyelmes elolvasásából következik, hogy azt is mint egy jelentékeny technikai apparátussal és elemző képességgel rendelkező tudós igyekezetének tünetét kell olvasni, aki mint a pszichológusoknál és az antropológusoknál szokott jelenség, rendszerint már műve készítése elején tudja, hogy meg fogja találni, amit keresett” (Garai László: *József Attila identitásai* <http://mek.oszk.hu/07300/07302/07302.pdf> 10. o.) –, melyet Fejtő a korábbi kutatók munkáira, és Garai könyvére értett, ám magam sem feledem – ha azokban a kutatásokban – melyek eredményként József Attila halálát öngyilkosságként és csakis úgy értelmezik – érvényesnek mondhatók szavai, itt mért ne lennének ugyanarra az okra véletlen balesetként való értelmezésben (nem sorolván magamat a jelzett kutatók sorába...).

Igen jó lenne, ha eldőlne a hivatalos szemléletben:

József Attila elmebeteg/skizofrén volt, és akkor egy pszichotikus embert emelt az irodalom a költői csúcsra.

József Attila nem volt elmebeteg, zaklatott élete a kor zaklatott viszonyaiban zajlott; költészete rendkívüli, kimagasló.

A kettő együtt nem megy.

Rendkívül sokan és sokat írtak József Attila haláláról, az írások zöme belenyugszik a költő öngyilkosságába, nem látnak számára más befejezést, és persze számosan csak ehhez a verzióhoz ragaszkodnak – sőt, azt is kijelentik, ha akkor nem, úgy később úgyis öngyilkos lett volna... Kevesen vannak, akik próbálják véletlen balesetként értelmezni ezt a szörnyű véget. Ezen kevesek egyike Garamvölgyi László, aki egy egész könyvet szentelt annak, hogy a még elérhető ténydokumentumokat elemezve azt a végső megállapítást mondja ki: József Attila halála véletlen baleset volt – érdekes felfigyelni arra, hogy ez a könyv egy neves bűnügyi szakértő, nyomozó kutatása/elemezése, mégsem hatott ellenirányba József Attila halálának irodalomtörténetbeli szemléletére.

2005-ben Párizsban, egy József Attila Konferenciát hallgathattam végig, mely a költő születésének centenáriuma alkalmából jött létre, ahol neves tudósok, köztük József Attila barátja, az akkor még élő Fejtő Ferenc is jelen volt, és beszélt a költőről. Itt az egyik jelenlévő feltett egy olyan kérdést, hogyan lehet az, hogy József Attila egyszerre volt elmebeteg [stigmatizálás – F. J.] és egyszerre lehetett az egyik legnagyobb magyar költő, hogy itt most egy zavart elméjű ember ünneplése folyik? Nehéz helyzetbe kerültek a válaszadók, ahol aztán a szó József Attila korának társadalmi, szociális viszonyaira terelődött.

Vajon miért kell a nem-öngyilkosság lehetőségének ismeretében mégis elszántan ragaszkodni az öngyilkossági szemlélethez? Sok neves szerző és tudós elemezte, értelmezte József Attila életművét és életét, majdnem mindannyian az öngyilkosság mint végkifejlet mellett foglaltak állást.

A következő gondolatsorban, a magam, és csakis a magam részéről azt szemléltetem, hogy: bár tudom, hogy a vonat kerekei alatt halt meg József Attila, – halálát, itt, ebben a fejtegetésben véletlen balesetnek értelmezem. Az általam összegyűjtött anyag ezt a nézetet, meggyőződést fogja kifejezni, bemutatni.

Ezzel együtt, azt a meglátásomat szeretném kibontani, hogy a költő az 1936-os és 1937-es évben hatalmas lelki válságon ment át; ekkor ért bele úgy a felnőttkorba, hogy rendkívüli tehetségének tudatában a mindennapi

lét fenntartása miatt/érdekében a realitásokkal számolva jutott oda, hogy fel kell adnia a költői mesterséget, melyből ez idáig megélni nem tudott.

Ugyanerre az időszakra tehető, amikor elszakad Szántó Judittól, így: az a biztos lakhatás és női gondoskodás, amit Szántó Judittól kapott, megszűnt, és nem is lépett be ezután olyan társ az életében, aki ezt felvállalta volna.

József Attila családja oly mértékben csonka és magára maradt volt, hogy senki nem jöhetett szóba, akitől segítséget, tanácsot, vagy főleg támogatást kaphatott volna. Apja rokonai belevesztek a romániai ismeretlenbe. Anyja szegény paraszti sorban élő rokonai a mindennapi megéléssel küszködtek, a családnak ebben az ágban lévő tagjai sem tudtak olyan példát, magatartási mintát adni, ami a József gyerekeknek érték és hasznos lehetett volna (pénz beosztása; értelmi-érzelmi önkontroll és fékek; kitartó magatartás tanulásban, párkapcsolatban; kapcsolati hálók a munkához jutás, érvényesülés terén), azaz és főleg a családon belül nem volt követendő magatartásminta/szerep, ahogy egy felnőtt férfinak viselkednie kell –, nővéreinek, Jolánnak férjeit nem fogadta el ilyen szempontból. József Attila gyermekkorában a családot körülvevő ismerősök, segítők gyorsan változtak, ahogy a lakások, szobák is, ahol meghúzhatták magukat – ez jellemezte később a fizikálisan felnőtté vált Attila életét is; hosszabb társsal-önálló együttélése a Szántó Judit-féle kapcsolat volt.

Mindennapi munkába járás: nem volt benne tapasztalata/edzettsége, 1924-ben néhány hónapig, majd később két hétig dolgozott egy-egy banknál, ahonnan (a második banki munkából) idegösszeomlása miatt elküldték

Az új Flóra-szerelemben felnőtt férfiként, majd a későbbiekben férjként kell megállnia a helyét a korához képest lelkiileg későn érő (a hétköznapi viselkedésekben értem), épp a felnőtt kor határához érő zseninek (ezt a lelkiileg felnőtté érést a pszichoterápia is segítette egy ideig).

Tehát:

a költészettel fel kell hagynia,

munka után kell nézni (a mindennapi rendszeres munkában nincs edzettsége),

az új szerelemben felnőtt férfiként kell élni az életét.

Ezek hatására kerül olyan testi-lelki állapotba, krízisbe, (amely hatalmas belső munkával is járt), hogy eddigi életmódjával ha nem is szakítson, de jelentősen változtasson rajta – mely a többszörös Siesta-beli gyógykezeléshez vezet.

Sokkal korábban felmerültek ezek a gondolatok, de ekkorra csúcsosodtak ki, és aktualizálódásuk miatt, melyet egyébként ő maga is akart, döntési kényszerbe került.

*

Valamikori kötelező iskolai tananyagként kapott József Attila-élményeim inkább ellenállást, a versek, művek iránti ellenérzést váltották ki – akkoriban általános iskolában az *Altató*, majd középiskolai tananyagként főleg a munkásmozgalmi költészetet emelték ki (s bár a kezemben volt az összes versek kötete, az előzőekben kapott ráhatások vagy lustaság miatt nemigen nyitogattam) –, s évtizedek múltán gyerekeim tankönyvéből, irodalmi szöveggyűjteményéből csodálkoztam rá egy egészen más József Attilára, aki olyan erőteljes hatással volt, hogy tovább kellett olvasnom a verseit. Nem csak egyet-egyét, hanem végig, az összeset. Az aktív olvasás, elgondolkodó megismerés nemcsak a megmutatkozó költőnek, a még nem ismert verseknek szólt, hanem saját magam által, életkorom előrehaladtával szerzett tapasztalataimnak is. Úgy félévirendszerezés és már-már függővé vált versolvasás után fogalmazódtak meg az alább következő gondolatok, amelyekről nem állítom, hogy kizárólag nekem jutottak eszembe, viszont laikus lévén az irodalomtörténetben és irodalomértelmezésben, a versek adta felismerések – és gyakran nagy nevek által már megfogalmazott felismerések – mellett egy egybetartozó, de az említett három irányba mutató vonulatra figyeltem fel (Az a viszonyt látom, hogy a diákok körében a kötelező tananyag ellenállást ébreszt mind a mai napig, de ez nemcsak József Attilával kapcsolatban igaz, és ez már a humán-reál oktatás szakmai dolgaihoz tartozna.)

Az egyik lázadó gondolatom az volt, hogy vajon ki, és mikor fedezte volna fel József Attila költői nagyságát, zsenialitását, ha a második világháború után Magyarországon nem úgy alakul a politikai helyzet, vagyis ha nem a baloldali eszmék uralkodnak, hanem az élet megy tovább a háború előtti társadalom bomló vagy megmaradó keretein belül, a nyugat-európai országokéhoz (részben) hasonló módon. A szocialista, a kommunista költő megtalálása, felfedezése nagy kihívást jelenthetett a baloldali nézeteket valló ésa rendszerrel

valamennyire együttműködő irodalmároknak, irodalomtörténészeknek – akikről feltételezem, hogy az állami irodalompolitika követése akkori szemléletük szerint helyes volt.

József Attila, akinek egész élete során csak a minden képzeletet meghaladó szegénység, az emberi és társadalmi meg nem értés, az elutasítás jutott, ebben az új politikai helyzetben sokaknak lehetőséggé vált, hogy saját tehetségüket, munkájuk fontosságát igazolják, és bizonyítsák vele – vele, akinek saját kora (és korának író társai) soha nem adtak annyit, hogy egy állandó bérelt szobát fent tudjon tartani, és naponta egyszer biztosan jóllakják. S hogy baloldali beállítottságú lett, volt, az nem is lehet kérdés, hát ugyan mi lehetett volna, mikor a félkapitalista-félféudális társadalom elnézte jelenlétét, de nem hagyta semmi módon, hogy osztályt, réteget válthasson; eszmei rendszere nem azonosulhatott azokkal a polgári eszmékkel, amelyek mindenáron az alul lévő osztályok, rétegek lent tartására törekedtek. Ez a baloldaliság viszont még nem az a baloldaliság volt, amelyik később a szocializmusra hivatkozva mint szocialista, mint kommunista költőhöz fordultak József Attilához.

Révai József kultúrpolitikusként, Lukács György esztétaként és irodalomtörténészként, Horváth Márton pártpolitikai irodalmárként foglalkozott József Attilával – nem beszélve a kevésbé ismert nevekről.

A tömegek számára ismeretlen József Attila az a József Attila lett, aki maga a baloldali költészet, akit ha másként nem, (másokkal együtt) a kötelező tananyagokból, a szavalóversenyekről, a rádióban, televízióban előadott művekből, Ki-mit-tudokból, széles rétegek ismertek meg, a médiák akkori állása szerint szinte az egész ország (nem volt más nézhető, hallgatható fórum). A kor eszmeiségétől függetlenül, az irodalom, a művészet rendszeres napi műsorokban való bemutatása, a népzenevel, a népzenei módszerekkel való foglalkozás, a visszatérő rádiós színházi esték, versek felolvasása, később tv-közvetítések a mindennapokba hozták be a művészetet.

József Attila a maga korában egy volt a tehetséges fiatal költők közül, akit még nem igazolt az idő és a folyamatos siker, s talán évtizedekig, napjainkig is eltartott volna, hogy valaki elővegye, és tehetségének megfelelő módon vigye be a köztudatba, hogy ki is ez a költőzseni – így mégis szerencsésnek kell tartani, hogy az ötvenes években jó szemű és (nézeteiktől függetlenül) hozzáértő emberek emelték be a költőt az irodalomba, bár eszmei cél is volt a beemelés mögött.

(Napjainkban erősen megfélemedtek a nemrég elhunyt Petri Györgyről, akinek költészetéről nemigen hallani az utóbbi időkben. Vajon őt mikor, és kik fedezik fel ismét?)

A másik két gondolat az előzőhöz lazán kapcsolódik; részben elválaszthatatlan, részben pedig nagyon is elválasztható egymástól, mert az egyik a másiktól ered és táplálkozik, a másik meg úgy hat vissza az elsőre, hogy nem engedi, hogy az elválasztódjon tőle. Ezek a szocializációs folyamat és a költő stigmaként megélt betegsége.

A dolog közepébe vágva, a kíváncsiságot jobban ingerlő, és nehezebb irányról jegyzek meg néhány dolgot, amik nagyon kiragadottak, és csak a szocializációval együtt érvényesek, de mégis megkísérlem külön megfogalmazni. Ez a pszichiátriai betegség.

Az Egészségügyi Világszervezet jelenleg elfogadott meghatározása szerint az egészség a fizikai, szellemi és társadalmi jólét. – Vagyis ha ezekből bármelyik tényező hiányzik, nem beszélhetünk egészségről. Korábban a betegség hiányát nevezték egészségnak. József Attila életében a társadalmi jólét mindvégig hiányzott.

Mikor ez a stigmává vált betegség megfogalmazódik, mégpedig a költő halála után egyik orvosa, Bak Róbert által, úgy, hogy József Attila betegsége hosszú, folyamatos és rossz prognózisú volt – ez valójában az akkori kor viszonyai között (gyógyítást értek), részben magyarázat, részben háritás, legalábbis nekem, a mai olvasónak. Ha utánanéznünk ennek a betegségnek, érdekes dolgokat olvashatunk róla, csak megfelelő szakmai anyaghoz kell jutni; és alapvetően a kort, és a dátumokat kell figyelni.

Ez kétszálú folyamat, mert van először József Attila és betegsége, másodsor a betegség kezelésének lehetősége a kor szerint, amit az akkori gyógyítók a legmodernebbnek s legjobbnak ítéletek meg.

József Attila első önmaga ellen fordulási kísérlete gyermekéveiben volt (kilencéves, 1914), ami szerencsére nem járt a lelki megrázkódtatáson túl nagyobb testi traumával. Amennyiben ez egy kezdődő betegség első zajlása, úgy nem kellett volna a rendkívüli szegénységben és lelki nyomás alatt élő ifjúnak nyolc évig várnia a következővel (itt nem a szomorú kísérlet be nem következését hiányolom, hanem azt erősíteném, hogy aki

beteg, az nagy gyakorisággal keresi ezt a megoldást!). Ez a második 1922-ben (gyógyszerrel) történt meg. A pubertáskor haladtával aktív, titkolhatóan tüneteket kellett volna mutatnia, és ami fő, lassú szellemi leépülés kezdeteit, amelyek, ha ez a betegség folyamatos és rosszindulatú, okvetlenül a biztos elbutuláshoz vezettek volna – de József Attila közben tanult, írt és elviselhetetlen viszonyaihoz képest igyekezett kilépni társadalmi osztályának béklyóiból, legalábbis szellemi téren. (A harmadik szándék, 1923-ban, amikor Makó határában a sínekre fekszik – szerencsére eredménytelen marad; negyedszer 1929-ben, Vágó Mártával való szakítás után idegösszeomlása lesz, [idegösszeomlása, és nem öngyilkossági kísérlete!], amit Balatonlellén szanatóriumban kezelnek. Aztán az utolsó (a vélekedések szerinti utolsó...), visszafordíthatatlan esemény: 1937-ben, szanatóriumi kezelés után (ekkor kapja meg a végső, stigmatizáló diagnózist), aminek szándékos vagy véletlen történésére nincs tanú, és nem mondható ki, hogy véletlen volt, de az sem, hogy önszántából került a vonat kerekei alá. [Garamvölgyi László, rendőrségi szövegívő néhány évvel ezelőtti könyvében vitatja az öngyilkosságot] – csak hogy időrendi sorrendben és időben el legyenek határolva egymástól ezek a tragikus történések. Mindezek között aktívan részt vesz az irodalomban, társadalmi problémákkal foglalkozó csoportokban, számtalan munkahelyen próbálkozik (fizikai, szellemi), költői sikerei vannak. (Több, a költőhöz kapcsolódó személytől nyert és összegyűjtött információ azt mutatja, hogy József Attila öngyilkossággal való szóbeli fenyegetőzése olyan gyakori volt, ezzel olyan szintre került, ami a tettet már komolytalanná teszi – valóban veszélyeztető és hosszabb utóbetegséget okozó kísérletéről nem találtam adatot [félreértés ne legyen: nem hiányolom ezeket...].)

Bak Róbert nyilatkozata, amellyel végleg stigmatizálja József Attilát, és amelyben megvédi szakmailag az orvoslást, a gyógyítás akkori ismeretei szerint biztosan igaznak látszott, hiszen az új, napjainkban meglévő pszichiátriai betegségfelosztások, diagnózisok és az új kezelésmódok csak jóval később következtek el. A Bak Róbert-féle kezelésről, illetve a Siesta Szanatórium-beli kezelésekről nincs dokumentáció – ez azért is érdekes, mivel Bak Róbert doktor a Benedek professzor által vezetett pszichiátriai csoporthoz tartozott, ahol igenis adtak a mai receptek formátumához hasonló alakú orvosi véleményt a beteg gyógykezeléséről; ilyet magam is láttam más páciens korabeli ellátása kapcsán ismerősöm papírdokumentum-örökségében.

A Rorschach-próba helytálló, és abban a korban is biztosan diagnosztikus értékű volt, ezzel nem lehet vitatkozni –, azt viszont felvetem, hogy nem valószínű, hogy sok magasan intelligens, és nyomortól, társadalmi kirekesztettségétől, születésétől állandó szorongásban élő, a teszt tesztelésére kiválasztott József Attila-helyzetű emberen mérték le, hogy vajon hányan mutatnak még ezekben a viszonyokban hasonló értékeket. Az éhségnek, a pénztelenségnek, a környezetnek, rokonoknak, jótevőknek, a társadalomnak kiszolgáltatott ember félelmeit nehezen értheti meg, aki sosem volt éhes, legfeljebb egy-két hétig, és sosem hált az utcán, csak néhanap átcsavargott egy-egy éjszakát. Maga Kozmutza Flóra írta le, hogy nem készült el a teljes Rorschach-próba/teszt –, a töredék kiadását és a költő írásaiból való továbbértelmezését inkább nem minősítem...

Persze tudom, József Attila korában tömegek éheztek (és utána, a mai napig is), és voltak lakás és munka nélkül, mégsem fordultak önmaguk ellen, az viszont tagadhatatlan, hogy ennek a kornak igen magasak voltak a beféjezett öngyilkosságokat jelző számai. (Megemlítem itt Mollináry Gizella regénytrilógiáját, amit ponyvaregényként tartanak számon, mégis visszatérő motívum benne az öngyilkosság, mint megoldás; de Móricz Úri muri és Rokonok c. regényében is ezt választja a főszereplő...) A kor hatására kialakultak és tömegesen terjedtek bizonyos viselkedési minták, amiket minden oldalról elítéltek, az egyházak, a társadalom oldaláról – tevéleg viszont senki nem tudott, vagy nem akart beleavatkozni, mivel az igen nagy anyagi és emberi ráfordításokat kívánt volna, pl. felkarolni az éhezőt, esetünkben József Attilát; támaszt és befogadást nyújtani, és itt ismét csak József Attilát említem.

József Jolán visszaemlékezésében ír a magukra maradásukról a mama kórházba kerülése alkalmával: amit írásában megörökít, nem egyedi, nem csak a József-gyerekekkel történik meg a kor Magyarországon; a tömegszálláson éhező gyerekek élő-holtak, sírhatnak, ordíthatnak, nem nézi, látja őket senki a hasonszórú emberi lények közül (talán magukat sem tartják már annak...), enni nem kapnak senkitől. Az ebbe a nyomorba beleszületők már életük első percétől élő-holtak: ennek irányai épp a jóllakottság vagy a fűtött szoba szerint váltanak az élő vagy a holt irányába.

Lelki betegségekre valóban ható gyógyszerek az 1950-es években jelentek meg (a fenotiazin származékok, a prometazin, ami mai napig forgalomban van, és az első nagy sikerű és épp az utóbbi években [új, hatásosabb gyógyszerek miatt] kiszorult klórpromazin, vagy francia nevén a Largactil, ami évtizedekig segítette a pszichés betegek kezelését). Tehát a költő orvosai még nem rendelkeztek ezekkel, és a gyógyszerek nemléte is azt mutatja, hogy a betegség bár hasonló, mégis más irányú lehetett, mert csupán lelki ráhatással és modern gyógyszerek nélkül nem tudott volna a költő „kölni”, tanulni, és általában a világban a konvencionális keretekbe beilleszkedni, hogy a környezet csak annyira is elfogadja, amennyire ezt tette.

A freudi hatás kétségtelenül érvényesült, a gyógyászat akkoriban nagyot, úgyszólván a mindent várta tőle – azóta számtalan más irányzat kifejlődött, kereszteződött, és vált divatossá vagy elfogadottá, de a legsikeresebbek a mai napig erősen támaszkodnak a medicinákra is. Az akkor újnak számító pszichoanalízis abban a formában, ahogy ott alkalmazták, visszaszorult, de költőnk korában sokat vártak tőle, és a gyógyítók valóban igyekeztek a kor legmodernebb lehetőségei szerint gyógyítani.

Az orvos nyilatkozata alapján kialakult kép csakis az lehet, hogy József Attila szándékosan választotta a vonat kerekei alatti halált, legalábbis ezt sugallja a szakmai állásfoglalás. Könnyebb olyan ember halálát ilyen szemszögből nézni és megítélni, aki már több alkalommal megpróbált véget vetni az életének. Amikor legutoljára került szanatóriumba, nem biztos, hogy skizofrén epizódja volt. A mai orvoslás leír olyan betegséget, amely nagyfokú szorongással, depressziós tünetcsoporttal jár, amibe belefér akár a hallucináció vagy a téves eszmék átmeneti megjelenése, és ez mégsem skizofrénia – jó és hatásos gyógyszerekkel gyógyítható, egyensúlyban tartható (a költő korában még szó sem volt ilyenekről!). Az évek óta tartó analízis negatív beérésének is lehet tekinteni ezt az összeomló állapotot, hiszen az analízissel a „romlott kölkök” jöttek elő, de nem kapott olyan irányú segítséget, ami ebből a minden-tudás állapotából kisegíti, vagy felnőtt énjének elfogadásában, helyzetének megélésében segíti (még nem voltak meg ezek a technikák), gyógyszeres segítség nélkül jelenünk terapeutái is igen nehéz helyzetben lennének a hatásos és használt pszichoterápiákkal.

A másik, és a lelki betegségektől nehezen elválasztható gondolatmenet József Attila születésétől haláláig a személy, József Attila és a környezet kapcsolatára vonatkozik. Ebben számtalan vonal különíthető el, én azt a kettőt próbálom megragadni, ami a rengeteg elágazás és mellékszál mellett állandóan jelen van (vagy jelenlétnek érzem). Ezek a nőkhöz, és ezzel együtt az anyához, a családhoz való kötődés, a másik a világhoz való viszonya, ami azokat a kapcsolatokat jelentené, melyek meghatározták az egész családon kívüli életet (ez a kettő nem választható élesen külön, hiszen egyik a másiktól táplálkozik, az elválasztás csupán az értelmezés miatt történt).

József Attila beleszületése családjába olyan eseményláncolatokat indít el egyéni szocializációjának alakulásában, amik születése percétől meghatározzák és prognosztizálják életének alakulását. Átlagokat tekintve, az 1905-ben Budapesten szegény körülmények közé születő gyermekek életútja nem vezet a polgárosodott világba, szinte kivétel nélkül az osztály, a réteg keretein belül élnek egész életükben – ez általában így van, mivel a felsőbb osztályoknak nem áll érdekükben a saját maguknak szükséges munkaerőt olyan helyzetbe hozni, hogy ne legyen meg az utánpótlás mosónőből, szappanfőzőből stb. Osztályt, réteget „ugrani”, ebből kilépni csak nagy erő ráfordításával, ritkán lehetséges – a leggyakoribb mód (még napjainkban is!) a házasság; ez történik a József lányokkal. József Attila zsenialitása és mély érzései ellenére nem tudja áttörni ezt a falat, őt nem fogadja be egyetlen felsőbb réteg sem házasság révén.

Az anyai gondoskodás olyan jellege, ami a kisgyerek nyugodt és boldog fejlődéséhez szükséges, a rendkívüli nehéz körülmények között nem lehetséges, az apa távozása után pedig az anya állandóan dolgozni kényszerül, és akarata ellenére elszakad az anyai, női szeretetet, biztonságot igénylő kisgyerektől. Állandóan költözik a család, nincs egy állandó hely, amit hosszú távon otthonnak lehet nevezni, és ez az életforma válik állandóvá később a felnőtt József Attila életében is, és ekkor is főleg az anyagi kényszer miatt.

A mama halála után rendkívüli módon próbál összetartani a három testvér, szinte a külvilágtól elzárkózva. Nem nagyon találtam olyan adalékot, hogy lett volna valaki az oldalági családból, a szülők testvérei, szülei közül, aki felbukkanva a konvencionális családi mintákat átadhatta volna, és valós törődést, érdeklődést

mutat irántuk. Ez az elkülönülés, az állandóan jelen levő félelem a megélhetés gondjaitól, a rendkívül nagy lelki megterhelések, a magány, a pubertáskorban megvillantja József Attila rejtett világát, az első verskezdeményekben 1916 táján, pl. a *Kedves Joci*-ban. Ez az a lehetőség, ahol elszakad a mindennapok rettegésétől, és valami többet, szépet tud megmutatni magából. Ez a megmutatkozási vágy valószínűleg mindenképp jelentkezne jobb szociális helyzetben és sikeresebb szocializációs folyamatban is, de valószínűleg később.

A korai minták, így az állandó költözködés, az egyenetlen és kiszámíthatatlan emberi kapcsolatok más-más szinten, de állandóan jelen vannak: a testvéreknél tett látogatások hirtelen megszakadásai valami sértődés miatt, a sógor megjegyzése miatt, aki nem látja szívesen, hogy Attila megint az asztalnál ül, de azért még támogatja a tanulását, csak itt ne legyen jelen; ide-oda utazgatások, ahol nem tud állandó helyet és nyugalmat találni; kapcsolat sok-sok emberrel, kiadókkal, és alighogy elkezdődik valami jó, rögtön beüt egy negatív esemény és félbeszakítja. Az elfogadó szerelmi társ megtalálásának próbálgatása olyan, mintha minden nőben azt keresné, elfogadja-e őt, akar-e lelki anyja, és ugyanakkor a szerelme lenni. Kezdeti sikerek a költészetben, hatalmas elutasítás számos területen: verseivel többször kerül jobboldali körökben „botrányba”; a *Tiszta szívvel* című vers után következik az egyetemről való eltanácsolás, ahol nem elég az az indok, hogy az ominózus vers megírásakor már napok óta nem evett József Attila – ezt a professzor meg sem hallja, vagy el sem hiszi, hiszen az ő világában ilyen nincs, fogalma sincs azokról, akik száján érezni az éhezés jellegzetes szagát. Az egyház nézeteivel ütköző gondolatai miatt évekig húzódó, komoly ítélettel fenyegető perek indulnak ellene, amik aztán felmentéssel, vagy enyhe elmarasztalással érnek véget. Ezek mögött végig jelen van a szomorú tény, a pénztelenség és a kiúttalanság.

Hosszantartó nagy szerelem alakul ki közte és Vágó Márta között, aki kapcsolatai révén ideológiailag is hat rá. A házasság a társadalmi különbségeken túl még számos ok miatt nem jöhet létre.

Egyetlen nő van, akivel társként hosszabb ideig képesek egymást elfogadni, ez a nő Szántó Judit. Eszmei vonatkozásban is hatással vannak egymásra. Amikor azonban József Attila megírja az *Ódát*, amit egy másik nő iránti fellángolás ihletett, Szántó Judit öngyilkosságot kísérel meg, és ezután kapcsolatuk hamarosan megszakad. Maga a költő is próbálkozott már kilépni a szorongató világból, de Szántó Judit kísérlete valószínűleg mint elfogadhatatlan tükörkép nézett vissza rá, és sietette a kapcsolat megszakítását – ezt azért tartom érdekesnek megjegyezni, mert maga József Attila sem tudta azt a cselekvést elfogadni a nő részéről, amit korábban tőle, (József Attilától) sem tudott környezetétől.

Az életút során az alapvető és állandóan mindent meghatározó a pénz hiánya, és az emberi kapcsolatok időlegessége (állandó vibráló közeledés és taszítás a testvérekhez, a munkához, a tanuláshoz, a költőkkel, írókkal fenntartott kapcsolatokhoz), és ezek mellett, vagy inkább felett Bécs, Párizs, tanulás, kötetek megjelenése. Közben belép a pszichoanalitikus kezelés az életébe 1931-ben, amikor a Szegeden élő Rapaport Samu munkáit javítja stiláris és nyelvhelyességi szempontból – fizetesként a pszichológus pszichoanalitikus kezelésben részesíti József Attilát neurotikus panaszai miatt.

(A neurózis mai fogalma a Magyar Nagylexikon szerint: ...”olyan, nem az elmebetegségek kategóriájába tartozó pszichés betegségek gyűjtőfogalma, amelyeknél a magatartás, [fóbia: elkerülő viselkedés, introverzió, kényszeres tünetek stb], az élménymód [negatív önértékelés, negatív szemléletmód, örömtelenség, stb] és a vegetatív idegrendszer [a szorongás vegetatív tünetei: szívdobogás, remegés, légszomj, szédülés, stb., szexuális zavar, gyomor és bélpanaszok stb], tartós zavara lép fel a kedvezőtlen genetikai és szocializációs hatások alakította személyiségben. Az elnevezés William Cullen [1710-1790] skót orvostól származik. Sigmund Freud neurózis tana szerint a neurózis a tudattalan ösztönkésztetések [ösztön-én] és a társadalmi elvárások, korlátok [felettes-én] konfliktusának eredménye. A magatartástudományokkal foglalkozó kutatók szerint a neurotikus zavar tanult viselkedésforma, amelynek gyógyítása újratanítási módszerekkel történik [magatartás-terápiák]. A korábban használatos neurotikus betegség-kategóriák [a neuraszténia, hisztéria, pszichaszténia] ma már háttérbe szorultak. Jelenleg tünettani meghatározásokat használnak a neurotikus megjelölés helyett [pl. pánikbetegség, szorongásos zavar, fóbiás zavar, agorafóbia, kényszerbetegség, stb]. A pszichoterápiás eljárásokat szükség szerint egészítik ki a korszerű gyógyszeres szorongásoldó, antidepresszáns kezelésekkel.)” – eddig a hosszú lexikoni meghatározás. (Újabban ezekre, de még a súlyos elmebajokra is az alkalmazkodási zavar a diagnózis. . .)

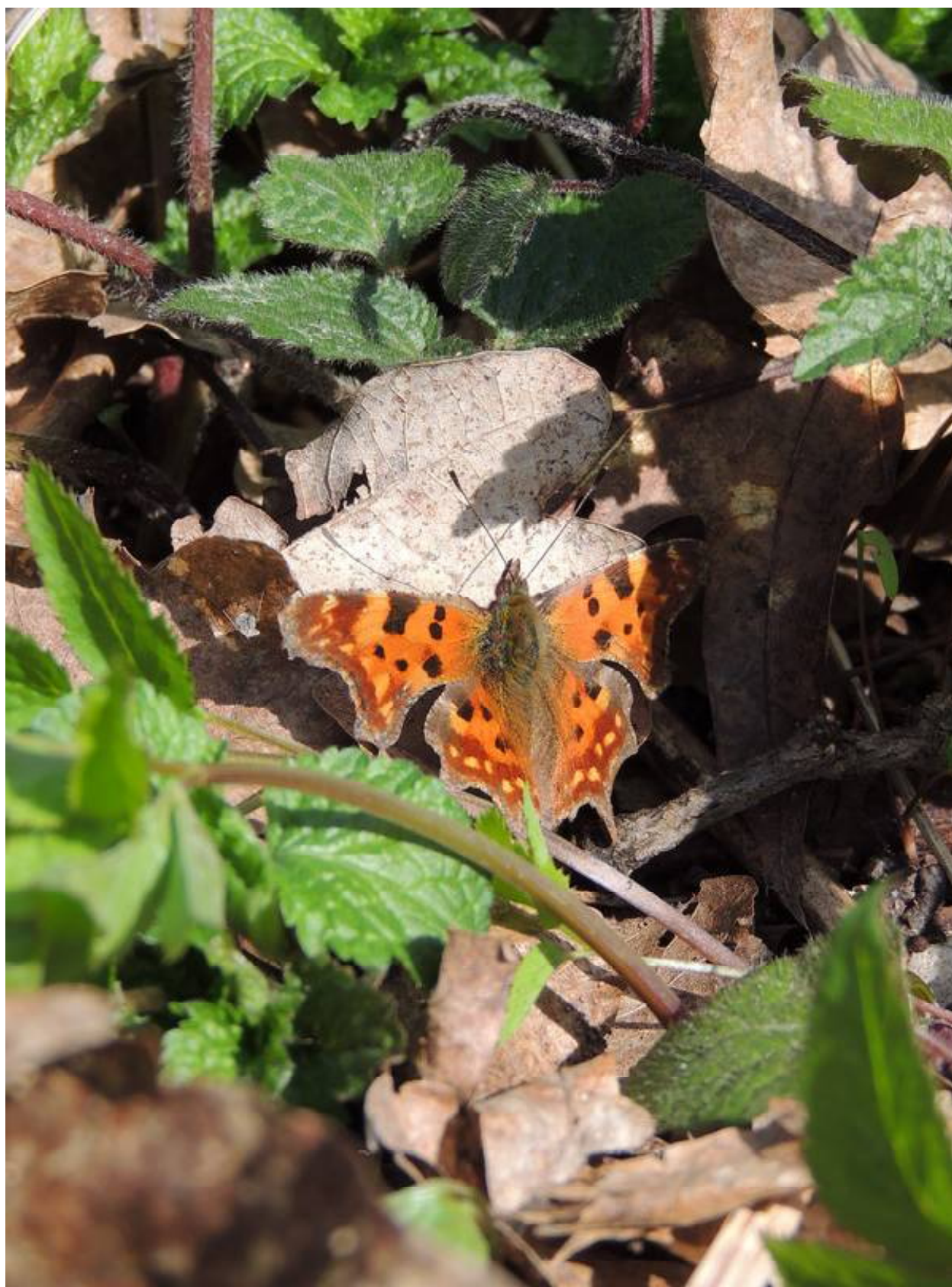
A fenti lexikoni leírásban említett gyűjtőfogalmak említésében nincs benne, de: a neurotikus beteg nem elmebeteg, bár egyes szakaszaiban átmenetileg mutathat ahhoz hasonló tüneteket. (Pszichiátriai szakkönyvek leírása.)

A betegség (mint a társadalmi jólét hiánya!) és a szocializáció együtt egyszerre van jelen, szinte a születéstől a halálig.

József Attila írásaiban vannak visszatérő szavak, kifejezések, melyek sajátjaiként érthetők, mintha egybeépültek volna magával a személlyel. Például:

– vashabú, orsózáj, transzformátor, tőke, szövőszék, szövőnő, üzem, kalapács, szén, vas, olaj, futószalag, sín, vasszilánk, vasút, vonat, cella, börtön, úr, lány, belek, foltozott fenék, naprendszer, sejt, összejt, determinált, elmebaj, és számtalan sűrített metafora, pl: szörnyállam, bársonyphenész, hajnalbíbor, fülkefény stb.

(Folytatása következik. A Szerk.)

KŐ-SZABÓ IMRE

Az évforduló

János már hat hónapja egy másik városban dolgozott, távol Iréntől, a feleségétől. Ott is lakott, pillanatnyilag albérletben, ez volt a legegyszerűbb megoldás, ha már úgy döntöttek, hogy külön költöznek egymástól. Ebből a több mint tizenkilenc évből, amit együtt töltöttek, úgy mond tizennyolc elment. Volt benne jó is, rossz is, mint általában lenni szokott. De az utolsó másfél év kegyetlen volt. Állandó veszekedés, az asszony többször kimaradt. Összeszedett valami fickót, innen száz kilométerre. Mindig megígérte, hogy véget vet ennek a kirándulásnak, de ígérete ellenére, nem történt semmi, vagyis folytatódott mindenelőlről, úgy mint tegnap. Aztán János is elhatározta, hogy megbosszulja az asszony kimaradását. Nehezen összejött egy fodrász csajjal és nála töltötte az éjszakát. Reggel korán ment haza, hogy munkába indulás előtt megborotválkozzon. Az asszony már nem volt otthon, de János cuccait összepakolta. Két bőrönd állt ott az előszobában, rajta egy cetli: - Tűnj el az életemből! János csak állt, kővé meredve. Nem ezt akarta ő, csak ráijeszteni az asszonyra, hogy ő is tud olyat tenni.

Ez a hat hónap, amit távol töltött, sok mindenre jó volt. Számot vetett az eddigi életével. Úgy érezte, nem volt rossz döntés, hogy Irént választotta társául, hiányzott is neki. A megbocsátás tudta komoly emberi cselekedet. Kész volt arra, hogy azt megtegyje, újra kezdjen mindent, előlről, egy újabb tiszta lappal. Jó alkalom lenne a novemberi találkozás, hiszen ekkor lesz házasságuk húsz éves, az évforduló, talán abékülésre is alkalmas lehet. Így gondolkodott, úgy döntött ír egy levelet Irénnek, megírja, mikor jön, ne legyen váratlan jövedele. A napot, az órát is megírta, azért levélben és nem telefonon, legyen ideje átgondolni, ne keljen a kagyló fogságában, azonnal dönteni. Várt türelmesen, várta a visszajelzést, az azonban nem érkezett meg. János ezt úgy, minősítette, biztosan minden rendben. Előfordult életük során, hogy a nemleges válasz mögött, mégis a kedvező döntés lapult. Mind ezt mérlegelve, döntött, megy haza! Vett egy üveg bort, három száll szegfűt és elindult az elhagyott lakásába. A régi kulcsosomó még nála volt. Csengetett, semmi válasz, betette a kulcsot a zárba, kinyitotta az ajtót. A lakásban égett a villany. Beköszönt: - Szia! Hello! Semmi válasz, várt, állt az ajtóban. A lakás üres volt. Olyan érzése támadt, hogy Irén csak úgy leszaladt valahová. Talán a boltba, vagy valamelyik szomszédhoz. Biztosan jön, hamarosan. Leült a szobai fotelbe, várt, majd a virágot vízbe tette, keresett egy vázát. Hallgatózott, hátha hall valamilyen ismerős hangokat. Csend honolt a lépcsőházban, meg a lakásban. János csak ült, eszébe jutottak a korábbi esték, a beszélgetések. Az idő lassan telt, a várakozás kezdett kínossá válni.

– Hol lehet? – de erre nem tudta a választ. Úgy döntött kinyitja a boros üveget. Megkereste a dugóhúzó, melyet a konyhaszekrény jobb fiókjában tartottak. A helyén volt. Lefejtette az üveg nyakáról a fém kupakot, kihúzta a dugót, amely nagy pukkanással adott helyet a bor szabad útjának. Töltött magának, mivel koccintani nem tudott, csak jelképesen felemelte a poharat és lassú kortyokkal ivott a borból. Érezte édeskés ízét a szájában, majd egy kis bizsergést, ahogy torkán áthalad és a gyomrába érkezett. Bekapcsolta a tévét, már az esti híradó képei futottak a képernyőn. Az asszony sajnós, sehol.

– Majd csak jön! – nyugtatta önmagát és újból töltött az üvegből.

– Jó lenne, ha már itt lenne! – ezt olyan biztatásnak szánta. Azonban semmi mozgás, a lépcsőházban továbbra is csend. Már fél kilencet mutatott az óra. Úgy döntött, beállítja reggel ötre a csörgőt, ilyenkor szokott elmenni munkába. A mutatóval babrált, be is állította, amikor kulcs csörrent a zárba.

– Végre! – könnyebbült meg egy pillanatra, de ez a fellélegzés, valóban másodpercekig tartott, mert Irén állt a kinyitott ajtóban, mögötte egy barna hajú, kissé köpcös férfi.

- Te mit keresel itt? – volt az első mondat Irén részéről. Arca feldúlt lett, hangja mérges.

- Nincs itt semmi keresnivalód!

- De írtam!

- Mit írtál?

- Levelet!

- Miféle levelet?
- Hogy jövök
- Mi a fenének? Semmi közünk egymáshoz!
- De...
- Jobb lesz, ha eltakarodsz innen.
- Ne állj itt. Szedd össze magad és kifelé!

Az idegen férfi csak állt, nem szólt egy szót sem, Látszott, hogy zavarban van.

János is csak állt, némán. Nézte Irén feldúlt arcát, látta az idegen fickó enyhén mosolygó, de valamiféle vágyakozás reményét kifejező fizimiskáját.. Az ő feleségére vágyik, legalább is ide indulásával, ezt a reményt keltették benne. Mi köze ehhez? Most jól képen kellene törölni, tanulja meg a tisztességet. Ez az ő asszonya! Legalább is eddig, annak hitte. De úgy látszik egy idő után minden, megváltozik. Még szerencse, hogy az idegen férfi nem provokált semmit, ennek még jelét sem adta, csak állt ott az ajtóban.

- Ne húzd az időt, menjél! – mondta Irén és sürgetően lépett János felé. Látta, ebből a mozdulatból, arckifejezéséből, hogy ettől a pillanattól semmi közük egymáshoz. A dolgok, az érzelmek elváltak, kihültek.

- Húzd a beled! Menj már! – mondta az asszony és feléje lépett, olyan mozdulattal, mintha meg akarná adni számára a kezdő lökést. Az idegen srác hátrább lépett. Látszott, hogy keménnyé vált a helyzet, meg a levegő is megtelt töltéssel. Csak az a bizonyos szikra hiányzott.

Az idegen ismerte fel először a helyzet veszélyességét. Nem erre számított, mikor elkísérte Irént, annak reményében, hogy egy kellemes éjszakája lesz. Próbálta oldani a helyzetet.

- Ne veszekedjete! – mondta engesztelő hangon. Még hozzá tette: - Beszéljétek meg inkább! Jánosban, ekkor szakadt el a cérna – Mi köze ennek a jött-mentnek a mi dolgunkhoz? – állapította meg önmaga számára.

- Nem lehet itt beszélni semmit! – mondta erélyesen Irén. – Az lesz a legjobb, ha kívül helyezed magad az ajtón! Látni sem bírlak!

- És a fickóval mi lesz? – türelmetlenkedett János és nézte az idegen arcát, amelyen ugrándoztak a megbotránkozó arcvonások, a félelem redőivel

- De mégis jobb a békesség! – próbálta csitítani az idegen, a forróvá vált helyzetet.

- Elmész re is a francba! – förmedt az idegenre az asszony. – Nincs semmi kedvem hozzátok.

A két férfi úgy állt az előszoba ajtóban, mint két betörő, akiket rajta kaptak a tett színhelyén. Talán menekültek volna mind a ketten, de egyelőre nem tudták mit tegyenek, néztek egymásra, gyűlölködő szemmel.

Az idegen Irén felé lépett, mintha a pártjára állna. Jánosban forrt az indulat, így megszegyenülhni. Ezt nem tűrheti!

-Te húzd el innen a csíkot! – förmedt az idegenre.

-Jogom van itt állni! Meghívtak!– kardoskodott.

János pontosan megnézte a fickó állát és öklöbe szorított jobb kezével egy kemény ütést mért rá. Ez olyan erővel csattant, hogy hátra kellett lépnie, különben elvágódik. Irén ordított, az idegen felé lépett. János érezte, a helyzet szinte semmire sem jó. Itt nem lehet egy szép szót sem ejteni, a durva sem használ már. A virágnak, amit hozott, nincs jelentősége, ez nem évforduló, ez inkább a vég, a teljes összeomlás.

Kudarca, az évek kudarca, melyet biztosan mind a ketten elszenvedtek. Ezzel a tudattal fogta táskáját és köszönés nélkül, kilépett a lakásból. A pályaudvar eléggé messze volt, az este csendes, csak a villanyok égtek az út mentén. Távolban kutyák csaholtak, mintha ők lettek volna dühösek, a történetek miatt. János a váróteremben leült egy padra, nem tudott gondolni semmire. Az öklét fogta bal kezével, mert eléggé sajtogott és fájts is egy kicsit. Büszke volt erre a jól irányzott ütésre. A pihenés során elszenderült. Arra riadt fel, hogy fázik. Már hajnalodott. Az első Pest felé közlekedő vonaton ült, amikor az órájára pillantott és eszébe jutott, öt óra van.

- Biztosan csörög az óra! Neki se legyen nyugta!

RISKÓ BENCE

Tétova Corvina

- E.A.P. nyomán –

Az asztal puha, tele raggal, eljátszik az öntudattal.
Mint benn a gyertya, félve ugat, elfojtva e zsenge rudat:
Ceruzám repedő hegyét s a tinták elegyét rajta.
Székem is a jobbik fajta, lába alá papír hajtva:
A versem ez, a tegnap esti - megrohamoz egy-két nyest itt.
Feldereng a gyilkolás,
Az lesz, mi is lenne más?
Majd beröppen az ablak fölött, egy tojástartóba lőkött
Feketés-kék, kicsi holló - a szurkos fecskékhez hasonló.
Az a Nő küldte elébem, hogy kihült ebédem falja,
Mint az elnyűtt, rögs pajta, ha jól előnti a Lajta.
Csak nézem, mily éles körömmel gyilkol nyestet, s fal örömmel.
Ölésnél szemlátomást
Kihagyják a kézmosást.
Én már csak egy itatra vágyom, elfekve a kopott ágyon,
Hol gomba burjánzik a lámpán (ecsetpenész netalántán).
Szerettük egymást egykor. Szép volt, mint a gyermekkor - vége.
Szívem felmordul az égre, rádólve a gyöngye székre.
Hú szeretőm, ki lehetne itt, csúfos és most megszégyeníti.
Kiürült a félszobás.
Hátrahagyott. Kész szopás.

HORVÁTH ÖDÖN

versei

Az első bűn

Újra gyermek vagyok, sikoltok örömben.
Nagy talpú elefánt ormánya hurcol körbe.
Aztán pihe leszek, úgy hullok le a földre;
ott hallom, valaki pisszegve szólít csöndben.

Öreg manócska jön. Kezében, csöpp vödörben
jó illatú gyümölcs: szilva, birsalma, körte.
Tetejükön dió és mogyoró megtörve.
Rám kacsint, mosolyog, és megindul előttem.

Megyünk a zöld úton. Ő elől, én utána.
Nézem, mily szaporán lépdél két apró lába
a csúszós hegynek fel, a csúcsról le a völgybe.

Ott vár a kicsi ház. Az ajtónál megállva
hátra fordul, s halkán csak annyit mond: „Itt várj a
kertben! Most bemegyek, de ha szólítlak, jöjj
be!”.

Az emberpár

Értelmük gyönyörködésükkel együtt
bontakozik ki; emberi mivoltuk
egyszeriben csak tudatára ébred:
a Teremtésben ők vannak középen.

Ezernyi állat nyüzsög; csak kezüknek
jelére vár. Mind békés, barátságos.
A táj értük van. Pompázó növények
illatától terhes az ég, s a föld is.

A nő lépte szelíd keblét ringatja.
Kacér formáit napfény koszorúzza;
boldog, mert érzi, ellenállhatatlan.

A férfi áll. Jobbjában tartott botja
díszes mintáiban vágva ábrái.
Szomjas, de most nem indul a folyóhoz.

Az örök kérdés

Vajon test nélkül mit él át a lélek?
Ki tudja? Arról nincsen tudomásunk.
Üldözik-e felrémlő, örült képek?
Szabad a tér, vagy minden út bezárult?

Az ember, amíg él, sok mindent lát, hall,
de ha búcsút kell venni a világtól,
naivan, szentül bizik a csodában,
és reménykedik: majd valahol, máshol,

ha már megívta harcát a halállal,
új helyen, másik létezésbe juthat,
ahol béke van, ahol elmúlásról

nincsen többé szó, sorsa csillagával
sem kerül szembe, rossz múltja sem vádol;
az örök élet fényei kigyúlnak.

Az ősz trubadúrja

A halál lantja peng; a sivár dallam
hallatára elhervadnak a kertek.
A látványra érzékenyek
elindulnak, lábujjhegyen és halkán.

Repedés támad a kerítésfalban;
valahol sikoltva felsír a gyermek.
Az egész környék megremeg:
mindenen csöndes, félénk iszonyat van.

Egyetlen virág se maradhat lábon,
őseihez tér a sok fűрге állat,
a sebzett szívből vágy patakzik.

A legutolsó fohász megbicsaklik,
a végső szó vértelen szájra szárad;
csak ő marad, a titkos, furcsa álom.

KERESKES TAMÁS

- talan... -

Szürkeség

A hajléktalanszálló hatkor ébredszik. Abban a szobában, ahol egy fedél alatt tizenkét ember lakik, aligha marad titok. Mindenki tudja, hogy a másoknak hány krajcár kuncog a zsebében. Egyedüllétre nincs esély, még a wc-n sem, ahol nem választják el zárható módon a magukon könnyíteni akarókat. Az egyetlen esély az egyedüllétre elérhetetlen. A szobák ajtajai zárhatatlanok. A gondozók, s a szálló alfa hímje Ricsi, ki agyhalálát lábon hordja ki, kopogtatás nélkül nyitnak be a szobába. Hétkor már nagy a sürgés, forgás az egyetlen mikrohullámú sütő körül, ahol a lakók nescaféjukhoz vizet melegíthetnek. Minden elektromos eszköz egyéni használata tilos. Így pl. a lakók nem használhatják saját kávéfőzőjüket, vagy villanyborotvájukat. Reggel szembesül általában az ember azzal, hogy az éjjel mit loptak el tőle. Ma Tibor lett a legnagyobb vesztes, tévéjéhez való távirányítóját lopták el, ami nélkül a készülék gyakorlatilag majdnem használhatatlan. Még videofilmet, vagy dévédét sem lehet nézni, csak az utoljára beállított kereskedelmi adó filmszatórnáját. Mindenki tudja, hogy ki a tettes, de szólni nem mer. Az eddigi lopások döntő hányadát Ricsi követte el, a vezetőség semmi érdemlegeset nem tett ellene már hosszú évek óta. Az unalmat a legnehezebb kivédeni. Tibor egész nap fúr-farag, varr, próbálja magát lekötni. Ő a tanúvédelmi program keretében jutott el hozzánk. A mosoly olyan ritka itt, mint taps a templomban. Aki anyagilag megteheti, az iszik valamilyen közeli kocsmában. Ennek ellenére néhányan megpróbálnak olvasni a lármában. Sportra nincs esély. A szállónak nincs egy labdája, egy tollaslabdaütője stb. Az unalom az oka a sok veszekedésnek. A lakók kínjukban egymást figyelik és lesik, hogy rajtakaphassák a másikat valamilyen szabálytalanságon. És sietnek ezeket jelenteni a gondozóknak, akik ezeket a szabálytalanságokat kénytelenek rögzíteni valamilyen füzetben, amit aztán vagy elolvas a főnök, vagy sem. Általában egészen szerencsétlen emberek laknak az átmeneti szállón, s ezek közt is nehezebb dolguk van az amputáltaknak és az analfabétáknak. Az utóbbiak pl. képesek hosszú órákon keresztül nézni az unalmas utcát, hogy valamivel elússák az időt. Nekem sincs jó kedvem. Tegnap este bejött a szállóra Pekó Tomi, akinek mindkét lábából csonkoltak már. Ez nyilván az utcai hajléktalanság következményeit jelenti. De nem egészen. Pekó Tomi, aki a szálló minimális térítési díját (két karton cigaretta ára) sem fizeti, teleszarta a fürdőkádat. Az ordítózástól megfájdult a fejem, s tudom, hogy a hypóval való fertőtlenítés néhány komolyabb baktériumtörzsnek csak gyógyír, fejfájásom nem enyhül, ha arra gondolok, hogy egy anonim lakó a mosógépet szarta tele. Nyilván azt sem lehetett szakszerűen fertőtleníteni. Így élünk mi Árkádiában.

Átmeneti szállón

Rögtönözni kell, mert olyan események tanúja lehet egy ember, aki még korábban soha nem álmodhatott ilyesméről. Például ketten, fiatalok megvernek egy embert, aki jóval idősebb és betegebb, aztán elveszik a mobiltelefonját. Ezt úgy nevezik, hogy klasszikus rablás és a szállón korántsem ismeretlen fogalom. Az események szervezője általában Ricsi, akit a Vöröskereszt főnöke dédelget. Ricsi minden rémes cselekedetét, kiszólását leírják az eseménynaplóba, amit állítólag a főnöknek, a Vöröskereszt főnökének) olvasnia kéne, de sohasem történik semmi. Ricsinél gonoszabb és jellemtelenebb embert nem hordott a hátán a föld. Annyi esze sincs, mint egy orángutának, melyre feltűnően hasonlít. Zárt intézetben, vagy börtönben lenne a helye. Ezzel a szállón mindenki egyetért. Örömet napjában többször abban leli, hogy öblösöket fing egy-egy gyanútlan szobatárs orra alá. Ez az ő személyes gyönyörűsége. Szodomita fantáziákkal riogatja a szálló lakóit, fenyegetőzik, hogy seggbekúr mindenkit aztán szophatjuk túrós faszáról a gecit boldogan. Ezt nevezem szállón lakó életnek. Lop, mint egy szarka, professzionális tolvaj, ebben a műfajban nehézsúlyú világrekorder lehetne, rémes egy fazon, a sötétben mindenki megijedhet tőle, általában

nem ismer senkit, csak a "szétbaszom a segged" kifejezést hajtogatja kataton kitartással reggeltől estig. Humora annyi, mint egy vágásra kész disznónak, úgy is néz ki.

A kataton disznó a röjtökmuzsalyi átmeneti szállóján.

Az elhízott agyhalott tegnap kórházba került. Úgy néz ki mostanában, mint egy punk, leborotvált fejbőrén csak egy egybefüggő tincset hagyott meg, még ránézni is ronda dolog, nemhogy szemlélődni. Tűnődni van ok, hogy ez az oktalan barom miért rondítja tovább magát. Itt. Tegnap állítólag őrző rohamja közben bevallotta, hogy bevett negyven Frontint. (nyugtató), majd miután mindenkit megfenyegetett életveszélyesen, az ügyeletes gondozónő kihívta a mentőket. A mentő el is vitte, de sajnos nem tartották benn a pszichiátrián, hanem durván két óra múltával hazakerült. Talán csak kimosták a gyomrát. Azt vízionálja, hogy az apja kórházban van, ami számunkra elég kétes. Szerintem ez már megint egy olyan cselekedet, mely arra irányul, hogy magára irányítsa a közfigyelmet. A Frontint tőlem lopta. Pedig jó napunk lett volna. Aszállón ugyanis négy napig nem volt fűtés, de melegvíz sem. Bűdösen kucorogtunk a hidegben. Tegnap a Cafe Orchidea teraszán találkoztam a szálló régebbi lakójával (Bruki: feles+két sör), meg is hívott egy kávéra. Izgalmas sörözés elé nézhettünk volna, hisz feleségével együtt valaha ők is a szállón laktak. Bruki okos ember, a felesége önvészélyes és kiszámíthatatlan. Sokszor meggyűlt vele a bajunk, Bruki azonban cipelte szorgalmasan a keresztet. Ő választotta. Sajnos a beszélgetés nem sokáig tartott, mert Brukinak elmondtam a Cafe Orchidea wi-fi belépési kódját. Vadonatúj mobiljával rácsatlakozott a világhálóra, de közbejött valami technikai gubanc, megszakadt a kapcsolat, ezért Bruki a sörözés helyett inkább a telefonszervízt választotta. Sajnos, mert vele lehetett beszélgetni. TIBORNAK „ISMERETLEN TETTES” ellopta az utolsó szál cigarettáját. Jó viszont az, hogy kisütött a nap, a rendszerető kukázók elindultak gyűjteni, de a csikkzedők is kirajzottak. Az agyhalott érsekszelidkerti ártány reggel letámadott, mert azt állította, hogy a reggeli hypós felmosásom tönkretette a hosszabbítóját, az nem zavarta, hogy pont a hosszabbító segítségével üvölt elviselhetetlenül továbbra is a rapzene. Megcsinálták a szálló kazánját, lehet fürödni és mosni. Tibor valahogy elcsinálta a centrifuga fedelét, így a mosott ruhákat kézzel kell kifacsarni. Az ártány állítólag hazamegy pünkösdre az öt örökbefogadó szülőkhöz (nincs kulcsa a házhoz, nem is alhat otthon) így talán lesz félnap nyugtunk. Nem ráz a hideglelés, csak csorognak az örömkönnyeim. Kisecsetre gondolkodom, az eltékozolt évekre, no meg arra, hogy nők vegyenek körül, szelídek és barnák, szókék és gömbölyűek, újra kemény habja legyen a sörnek, hisz a fokozott elvárások korát éljük.

A gondozónők nem egyformák. Erzsike a legöregebb, egyben a legképzettebb. Szakértelme révén gyógyult be tavaly nyáron a rettenetes lábszárfekélyem, sőt akkor is bejött engem kezelni, amikor nem volt szolgálatban. Ugyanakkor a legkényelmesebb. Mintha érződne rajta valami kiégettség, például, amikor az ártány pofozógépnek használta Kocka Pistit, egy másik gondozottat, mellette tíz centivel, oda sem nézett. Ez eszembe juttatta régi emlékeimet kedvenc munkahelyemről. Ez az Osztyapenkó szobor előtt álló tizenháromeleteres épület volt. Én pont a tizenharmadik emeleten laktam. Ha erős szél fűjt, veszedelmesen imbolygott a szobám. A tizenháromeleteres épület kollégium volt a Mechwar András Vasútforgalmi Iskola diákjai számára, az ott tanító tanárok ingyen lakhattak a kollégiumban, önálló szobában, koszt, kvártély ingyen volt. Keresni is lehetett, hisz délután, végezve a délelőtti tanítással, focizhattunk a gyerekekkel, majd szűrőpróbaszerűen néhányat kikérdeztünk, s aznap már nem volt semmi dolgunk, csak a lefekvés ellenőrzése. Általában hetente kétszer kaptunk rajta diákokat pornónézésen, ez a szám még jól jöhet valamilyen összehasonlításban. A kollégiumnak általában nyugdíjas éjszakai portásai voltak. Köztük a kedvencem alighanem a Laci bácsi volt. Ő nem cifrázta a dolgot, saját demizsonjával járt el dolgozni. ESTE KILENCKOR JÖTT EL A KÖTELEZŐ LÁMPAOLTÁS. Ekkor jött el viszont az öreg portás ideje. Bevette a demizson borát, aztán a portáspultra fektette arcát és alukált békésen hajnalig. Egyik reggel a szokásos „Nem történt semmi” felirattal adta át munkatársának a kollégiumot, aki őt felváltotta. Az újonnan jött portás elhűlve tapasztalta, hogy a portásfülkéből ellopták a tévét és a rádiót és a kasszában lévő készpénzt. Persze kirúgták derék szakit, aki lehet, hogy munkáját máshol folytatta.

Erzsike sokszor nyitva hagyja az ajtót, ami reggeltől estig mindössze három óráig tartható nyitva. Szobácskája ajtaja legtöbbször zárva. Ő az, aki a legkevesebbszer nyit be ellenőrizni a szobákba. Ha meglátom, keveredik

bennem a félsz és a sértődöttség. Agyi érzelmeszedés ellen szintén ginko biloba terméket használ. Neki lehet, hogy használ, én nem veszem észre magamon. Ha arra gondolok, hogy jön húsvét, ordítani tudnék. Jól jönne nekem is az a negyven szem Frontin.

Átmeneti javulás

Nagy a ricsaj a reggeli kávézásokon. Azon tanakodnak a delikvensek, hogy ki és miért jelentette fel őket, és miért hívják be őket a rendőrség. És fel vannak háborodva. Megnyúzással fenyegetőznek. Pedig volt néhány nyugodt nap. A szoba bandafőnöke Norbert(mariska) kijelentette, hogy inntől kezdve nem lesz lopás a szobában, mert rá fogják kenni, és azt ő nem engedi. Egy nap telt el csak, vagy kettő és a kisebb lopások újra kezdődtek. A kiváltó ok az volt, hogy Tibor drága sportmezét kimosta, aztán az ágyára tette száradni. Két órán belül eltűnt. Aznap este előtt, miután Norbert kikelt magából és a lopások ellen, a mez visszakerült az ágyára. Sajnos a csodák örökké nem tartanak, így a kisebb vagyontárgyakra (itt egy pakli cigaretta annyit és, mint kint egy jól futó autó) továbbra is nagyon vigyázni kell. Ez rongálja az idegeket, szétszórttá teszi az embert. Magamon veszem észre, hogy állandóan a zsebemben kotorászok, hogy mindenem megvan-e. Kétségbeejtő a helyzet. A gondozónők ezeket a kis lopásokat be sem írják a munkafüzetükbe, illetve a károsultak nem is jelentik. Noha fizetés előtti napokon, naponta egy új pakli dohány vétele már vészesen apasztja a pénztárcát. Sík ideg vagyok. Sajnos az átmeneti javulás mindössze két napig tartott mindössze. Azóta kisebb dolgok tűntek csak el, mint egy napszemüveg, vagy pár pakli dohány, de az is rettenetes, hogy a nyugdíjfizetés előtti napon lopják el az ember utolsó pakli dohányát, ahogy ez az íróval már többször megesett.

Az író respektje

Akkoriban rövidebbnek tűnt az élet, mint az élethossziglan. A mosoly ritka a röjtökmuzsalyi szállón, mint Krisztus a biciklin. A lakók idegesek, nem tudják, hogy melyiküket hívták be rendőrségi vagy bírósági meghallgatásra, idézésre és miért. Mindenki latolgat, agresszív, a tanúk legyilkolászásairól beszélnek, holott rettegnek, mert van köztük olyan is, akinek már a hatodik ügye van terítéken és azt már ugyancsak nehéz lesz megúszni egy kis ejnyebejnyével, vagy szakszerűen: felfüggesztett bírósági határozattal. De üdítő színfolt volt a minap Oláh Bélus balassagyarmati felbukkanása. Mint szivárvány az égen. Béla, hisz minden munkalehetőségtől el van zárva (cigány, alulképzett stb.) őstermelői igazolvánnyal levendulát és gombát árul a megfelelő időben a balassagyarmati piacon, meg ősszel tisztított dióbelet. Béla jó humorral viselte nyomorát, mert kijutott neki mindenből. Otthagyta az asszonya a gyerekekkel, s Béla tizennégy kilót fogyott. Ivott is, mutogatta korábban korábbi zárójelentéseit, bizony szerepel már a kórtörténetében az alkoholista elbutulás is. Béla azért jár szorgalmasan kórházról kórházra, orvostól orvosig, hogy rokkantsági nyugdíját (ami kb. harminc csomag cigarettának felel meg) felemeltesse. Mert ha kellőorvosi papírt (zárójelentést) szerez be, akkor kérheti az orvosi felülbírálatot. S minél magasabb fokú munkaképességcsökkenést állítanak meg, annál nagyobb lehet a delikvens havi rokkantnyugdíja. Mint kiderült találkozásunkkor éppen akkor dobták ki a balassagyarmati pszichiátriáról, mert öngyilkosságot követett el. Nos, elkeseredésre bőven volt oka. Jövedelemhiány, család elvesztése, munkahely hiánya, alkoholizmus, depresszió és Béla bevett 85 Frontint(nyugtató) majd aludt három napig, amikor a bátyja, Kálmán, a szomszédja kihívta a mentőket. Egy hétig tartották benn mindössze. Remélem, ez mindent elmond a magyarországi addiktológiáról. David Ogilvy, a reklámpápa, írt egy könyvet, amiben azt olvastam, hogy a leendő copywrightert ((reklámszövegíró) elsőként ki kell szárítani. A reklámguru, igaz, hogy nem volt orvos, de a jelenséget azonban kéz közelből ismerhette, úgy taksálta, hogy egy alkoholistának minimum hat hónap alkoholmentesség kell, mire kiszárad. Akkor lehet újra óvatosan munkába állítani. Béla, meg a többi alkoholista, meg, ahogy kikerül az elvonókúráról, már aznap iszik, és szerencsés esetben nem a gyógyszerére. Egy magyarországi alkoholelvonókúra jó, ha 10 napig tart. Utána mehet az ember a dolgára, már ha akad neki. Béla olyan szegény, hogy nem váltja ki gyógyszereit, hanem eladja nekem. Egy doboz

Frontin három ezer forint. Az pont elég neki egy falásnyi csirkefarhátra, kenyérre, borra, dohányra. Én megveszem tőle, hogy legyen nekem tartalékban. Vagy, ha én jutok hasonló helyzetbe, akkor ne 85 darab Frontinnal dolgozzak, hanem legalább kétszázzal, s ne két liter borral, hanem legalább két liter Kalinka vodkával, hátha úgy biztos és megnyugtató eredményre jutunk. Bélát még a falunkból, Itókfalváról ismerem, Mátraderecskéről költöztek oda, tehát ők sem tősgyökeres itókfalviak. De nemcsak ő és felesége a pereputtyal telepedett le, hanem a bátyja. Van valami forrongás körülöttük, mert a fiaik -Béláé és bátyjáié, Kálmáné-állandóan új élettárssal bukkannak fel, s a lányok is új vejekkel. Béla lánya Helen egy Szlovákiában született, magyarul, cigányul egyformán jól beszélő fiatalemberrel él. Biztos, hogy Jocó meg akartakedveltetni magát velem, s kért tőlem egy saját, általam írt könyvet ajándékba. Ez még akkor történt, amikor Doddy albérlője voltam Itókfalván. Toltuk a silány lőrét fel a torkunkon, amikor megkérdeztem tőle, mintegy két héttel később, hogy hogyan tetszett neki. Elkezdte a könyvet ajnározni. Amit én írtam. Mintha hájjal kenegettek volna. Sajnos azonban a kölcsönadandó könyvet megtaláltam, a varrógépasztalka alá esve néhány nappal korábban, mint ahogy a róla való beszélgetés megesett. Egy sort sem olvasott belőle, de el sem vitte, de megpróbálta dicsérni. Ezt már régen szerettem volna elérni, hogy a bestsellerlista tetején állok, nem is igen számítana, hogy olvasták-e a könyvemet, vagy nem. Csak az olvasóköröm ne Jocókból álljon.

MOLNÁR JÓZSEF**MA KORÁN JÖTT**

Ma korán jött az alkony, már délben,
a fák táncolnak a széllel,
a csillagokat is lehoznám,
mondja az egyik,
itt senki nem haragszik.
Aztán már futottak a földek,
lakói ködben gyülekeznek,
a remény hátul maradt,
senki sem tolja,
a remény előre szalad,
senki sem érti,
csak bámulnak a fejek,
a nap ránk rántja az eget,
valaki kimászik alóla,
még ma is szól a nóta,
dinom-dánom, és
égzengés volt éjjel,
ma korán jött az alkony, már délben.

EMBER ISTVÁN

Március 15. emlékére

Ha már nem mehetek veletek,
mert lefoglal az emlékezet,
odaadom néktek a fegyverem,
egy költő csak ennyit tehet.

Forgassátok annál is jobban,
mint Én azt tehetném,
úgy látszik, ebben a harcban
csak a toll, a vers az enyém.

Ezernyi hang üvöltse egyszerre,
Hazám, én féltelek, ha kell,
a szabadságért, demokráciáért
odaadnánk minden életet.

Most nem lehettek gyávák,
a haza hív titeket,
szabadságunk zászlaja alatt
vonul a szegénység, becsület.

Egyszer az utókor mond
majd felettünk ítéletet:
Megtették, amit kellett ők,
akkor is, ha harcuk elveszett!

JANECSKÓ GYÖRGYI

MENET-REND

A Látogató hetente kétszer tette meg szokásos útját. Körülbelül egy kilométeres szakasz a célig, több útvonalon is bejárható. Ő mégis azt választotta, amely kacskaringós, kopott és sokak által elkerült utca volt. Kíváncsiságból talán, vagy valakivel, valamivel találkozni a kellett, ott? Maga sem tudta. Gyönyörűre híztak az akácok és az orgonák a tavaszi napsütésben. A vakolat itt-ott lemállott, hogy girbegurba, megfejthetetlen mintát rajzoljon a kikandikáló téglák köré. A Látogató átvette az utca hangulatát. Benézett az udvarokba, hallgatta az ablakokon kiszűrődő muzsikát amely hol édes-bús volt, hol pattogó, és aszerint igazgatta a lépteit. A "Róka-sor" unatkozó, álmosító és öreg volt. Semmi fenyegetőt nem talált benne. Az utcában volt egy-két rendszeresen mutatkozó lakó, akivel megosztotta méla gyaloglásait. Például a Locsoló Néni, kinek gyönyörű virágoskertje volt, és mindig locsolt és locsolt. Vadvirágokat szedett tövestől és ültetett a kertjébe. Pipacsot, búzavirágot, szarkalábat. Volt egy erdőből "beszerzett" borókabokra is. A Vajda, akinek a háza előtt kopott biciklikkel álldogáltak a jobb sorsra érdemes kéregetők. De a legérdekesebb figura a Járkáló volt. Le- fel gyalogolt. Volt, amikor a hóna alatt egy kopott bevásárló szatyor lapult. Akár esett, akár izzadt a naptól az utca, csak szandálban mutatkozott. Egyszer a port verte vele, máskor a sár folyt a talpa alatt. Sosem hordott sapkát és nem volt esernyője. Néha olyan közel ment a Látogató nyomában, hogy ha az megállt volna hirtelen, összeütköznek.

- Nem bánt az! Kelekótya szegény!Így született!- mondta nyugtatólag a Locsoló Néni.

- Fejből tudja a menetrendet! Vonat már rég nem közlekedik erre felé.,de ő lejár az állomásra és megtanulja , bebiflázza, mint az egyszer- egyet!Bármit kérdezhet tőle! Azt is tudja mikor hol áll meg a vonat, mennyi a várakozási idő! Ez az egyetlen szórakozása!

Egyik nap, egy szokásos séta alkalmával szembe jött a Járkáló. Készakarva átsétált az úton, hogy a Látogatót megszólíthassa. Ölében egy kiskutyát tartott, amely hevesen nyalogatta a kezét.

- Szia! Már megint jössz? Van egy kiskutyám, a Füstös! Megsimogatod?

Odanyújtotta két markában tartva a kis jószágot. A Látogató simogatni kezdte a kiskutyát lassan, egyenletesen. Csend volt. Csak a madarak csicseregtek, az egyenletes kézmozdulatok adták hozzá az alaphangot, amelyet a kiskutya elégedett szuszogása cifrázott kompozícióba. A szünetekben a barna szőrön lassan rezdült a lélegzet.

- Na jó, eleget simogattad!- ocsúdott fel a Járkáló! Elhúzta a kezét, a meleg kis állatot magához ölelte és köszönés nélkül elment.

Legközelebb a Látogató a múltbéli találkozón felbátorodva megszólította Járkálót.

- Jó napot! Hol a kiskutyája?Megsimogatnám!

- Milyen kiskutya? Nekem nincs kiskutyám!

Olyan haragosan nézett, hogy a Látogató jobbnak látta, ha nem firszirozza tovább a dolgot.

- Elpusztult a kiskutya. Egy kocsi elé szaladt szegény! Sokáig siratta. - Szólt a Látogató után a Locsoló Néni, aki mindig, mindenről tudott.

A Látogató elszomorodott. A Járkáló ettől a naptól kezdve elkerülte, még az út másik oldalára is átment és fejét elfordítva haladt el mellette. A Látogató másik útvonalat választott. De a kedvét borús, fázós szelek borzolták. Nem tudta megmondani mi is hiányzik neki. A Járkáló látványa? Egy elveszett barátság, ami sosem volt, és nem is lehetett volna? Talán az a kétpercnyi boldogság. A szeretet billegése, előítéletek nélküli csendes odaadás. Amikor csak remegett két ember lelke egy kiskutya szőrén. az hiányzott, nagyon!

BÖRZSÖNYI ERIKA

Orgonák

Április utolsó hetében végig, a hosszú utcán, ahol reggelente végigmegy, bódító orgonailat fogadja a buszról leszálló Rózát. Emlékek sora tör föl benne, ahogy megérzi ezt az illatot.

Megjelent előtte a hajdani kert, ahol a kőkerítés mentén végig orgonabokrokot ültetett Nagyapó, ösztönösen szinte egyfajta zajvédő falat alkotva a ház körül. Aranyeső, labdarózsa és rózsabokrok szakították meg itt-ott az orgonák sorát. Soha nem metszették meg az orgonabokrok ágait, természetes kuszaságban nőttek és ez neki nagyon tetszett. Ha Rózának kertje lenne, biztosan ültetne orgonabokrokot, és nem engedné, hogy formára vágják, mert neki épp úgy tetszik, abban a vad kuszaságban.

Milyen jó volt széthajtani az ágakat és a poros melegben megbújva kuksolni! Sosem találtak rá, ha elakart bújni a világ elől.

A magasra nőtt orgonaágak metszéséhez Nagyapó már nagyon öreg volt és gyenge, Nagyanyó meg talán fel sem érte volna őket.

Apu, Anyu még fiatalon, de súlyos betegségekkel küszködve gondolni sem mertek a kert művelésére.

Nővérei, a nagylányok akkor már a messzi középiskolába jártak, a korábban sosem hallott nevű városban, ahol kollégiumban laktak és életüket Róza módfelett izgalmasnak képzelte. Csak iskolai szünetekben meg ünnepekre jöhettek haza, és persze nyáron. Hiányoztak neki nagyon az ikrek!

A kicsi Róza nem először és nem utoljára életében, magányos volt. Órákon át elveszetten kóborolt a számára hatalmasnak tűnő, elvadult kertben. Beszélgetett a bokrokkal, a fákkal, nevet adott nekik. Akút mellett álló szépséges puszpángbokrot cicabunda virágnak hívta, mert amikor elborították a virágok, megsimogatta őket és kis kezében a cica bundájának érintését idézték fel.

Néha, hogy a felnőtteknek örömet szerezzen, nekilátott a gyomlálásnak, de hamar feladta, nem bírt a gyomnövények hatalmas életerejével.

Május elején az orgonabokrok díszbe öltöztek, illatuk az egész falut belengte.

Évtizedek múltán, már felnőttként milyen meglepetés volt látni, hogy a kert nem is olyan hatalmas! És megzabolázható benne a sok gyomnövény.

Mióta ő már csak látogatóba jár a szülőfalujába, és a kertet sógora gondozza, az újra terem. Méghozzá világszép uborkát, meg paprikát és nyílnak benne virágok is. De az a régi orgonabokor már nincs meg, igaz, van helyette másik.

Míg a jelenkori hosszú utcán siet az iskola felé, Róza magában sorra veszi az élete orgonás történeteit.

Fiatal felnőttként élte át élete nagy szerelmével, akkor már férjével, hogy május elseje éjszakáján elmentek orgonát lopni. A város, ahol akkor laktak, szinte egy végtelen hosszú utcából állt, amely a völgyben kanyargott kilométereken át. Az állomáson várta a késői vonattal érkező férfit, és együtt indultak el, gyalog hazafelé. A főutcán ez a vállalkozás reménytelennek tűnt, a város szélén lévő elhagyatott és gyéren világított kis mellékutcákban már több esélyük volt. Kutyaugatás kísérte őket útjukon, az éjszaka langyos szellője sokat ígért, de nem nélkülözte az izgalmat sem. Ma is ott él emlékeiben az érzéseknek az a különös keveréke, a szerelem, az izgalom, és a várakozás, ugyanakkor félelem a kutyáktól meg a lebukástól. És ugyanakkor az öröm, amikor már zsákmányukkal hazafelé tartottak. A kis szobát betöltötte a bódító orgonailat. Nem volt vázájuk, tettek hát befőttes üvegbe, locsolókannába, vödörbe, és a főbérlőiket is meglepték egy csokorra valóval. Micsoda tavasz volt! Reményeik tavasza, új életük kezdete.

A virágoknak sajátos nyelve, üzenete van, tudja ezt minden nő évezredek óta. Szokások, érzések kötődnek hozzájuk. Ahogy az ibolyát a szerénység jelképének tartják, úgy a virágok királynője a róza.

Róza számára az orgona mindörökké a szerelem, az öröm virága lesz már. Mindig megújuló izgalommal várja április végét, május elejét, és a remélt meglepetést, hogy egyszer majd valaki a gondolatát kitalálja és meglepi ezzel a varázslatos virággal.

Mégis évek teltek el úgy, hogy az orgonáról neki kellett gondoskodnia. És így van ez ma is.

Április utolsó napján, péntek délután hazafelé indult az iskolából, melynek szereti a fényeit, árnyékait, zajait és csendjeit, a gyerekek ragaszkodását és a sokféleképpen feléje áradó szeretetet. Jó ott lenni és otthonos. Végig a hosszú utcán, teljes pompájukban kibomlott orgonák díszlettek a kertekben. Kedve lett volna letörni egyet csak úgy az utcára kihajló ágak közül, mert azt tartja a mondás is, hogy virágot lopni nem bűn. De tudta jól, hogy ezt éppenséggel ő nem teheti meg, itt, ahol jól ismerik, köszön neki felnőtt és gyerek, tudják, hogy honnan jön és ezért egészen másfajta illemlődex érvényes rá.

És akkor jött a mentőötlet! Már majdnem kiért a főútvonalra, a buszmegállóhoz, már kevés kert volt hátra, s akkor meglátott az egyikben egy asszonyt, akit látásból ismert, köszönni szoktak egymásnak.

Hirtelen elhatározástól vezetve megszólította, és virágot kért tőle.

Az ismeretlen asszony kinyitotta a kertkaput és betessékelte. Megköszönte, hogy nem törte le az orgonát, majd bement a házba metszőollóért.

Míg a jó csokorra való ágat levágta, kéréstelenül is mesélt az életéről. Épp arról a lakótelepről költöztek ide az asszony a családjával, ahol most Róza él, aki korábban itt lakott, csak a válás szakította el a szeretett kertvárostól, a házától.

Ezer szállal kötődnek egymáshoz a sorsok! Csak meg kellene nyílni egymás felé az embereknek, hogy észrevegyék a közöset. Mindig a közöset, ami összeköt, nem pedig azt, ami elválaszt.

Most ott díszlegnek az orgonák Róza szobájában, illatuk betölti a lakást, régi májusokra emlékeztetve őt. Este álomba ringatja az emlékezés, reggel tekintete elsőként a virágokon pihen meg. Mosolyogva ébred, bár egyedül van megint.

BORSI ISTVÁN

A ki nem kötött

Mikor senkinek már nem tartozom
Akkor hol itt, hol ott csak élek
Bárkihez egyformán hozzátartozom

Mikor sehová sem kötődök
De ha néha kapcsolódok
Onnan ki nem lökődök

Sodorva halad bevont evezős bárkám
Nem szédülök a Tenger mélye fölött
Valahol kimenőt kapó Való vár rám

Néha partot ér, ha jó, termő fövénybe
Rajzolja ott, múló ember lába nyomát
Őssejt magomat a „vagyok Én” elvethesse

Néha megtelepszem, hogy lehessenek
Semmis ég, alatt Való, szolgáló király
Leszek férfi, nő, hogy szabadon szeressem

Általuk új világ épül, nem vagyok egyedül
Szerelmes szíveknek termő hevében
EGY szem éji álmát alvó Egyed ül.

2015. 04. 23.

HAÁSZ IRÉN

Nemes, nagy

Kövek. Fák. Ló. Udvarmélyek
sok, pontos négyszöge.
Milyen tervezés erélye
hullajtott le ide?
Hány mérnök mért szót szép szádra,
és hány költő dalolt,
hogyan felépítsd valahára
magad és Ekhnaton?
Kezdet és vég. Óselemek
bősz fortyogása dúlt,
érzelmeid hegyomlása
tömörséggé csitult,
s precíz mértékbe rejtetted
végül magadat is;
csak a legjobb felelhet meg –
de jaj! másé Babits...

B. TÓTH KLÁRA

Pille-lét

Lépcsőnk legtetején, hol fény villantja a sarkot,
ringó járósínt, feszül át egy ködszerű csipke,

hálójában lepkék, muslincák, kicsi pillék,
méhecskék (mind törtszínű dísz) szúnyog beleszóve.

Vergődő legyezők - mint rizspor hajzatú hölgyek
hintik hímporukat, szanaszét beterítve a hálót,

mélázó darazsak duruzsolják át magukat egy
lepkébb társadalomba – csipkés égi mezőre –

s boldog a pók, míg hálójában gyűlnek a lények,
friss ropogós csemegét, várja a dús vacsorát...

SZÉKÁCS LÁSZLÓ

versei

Tyúkszem

kitették a szűrömet, bizony,
eső, hólé áztat cipőm talpán át,
a hiányaim szarusodásait,
orrán, száján keres lyukat, és talál,
kényeztet fagyos nyirkával,
tocsogok műélvezetként múltamban,
én nem találok a hibát

a nem tér, nem idő diszlokációja

fényfosztások kötése a szülést
vibrálásokkal árnyékolják,
megkapom első, vagy utolsó,
legeslegutolsó alamizsnám,
a kenyérmorzsa szemeket, a szemeket,
a mindenség útjaira, életet,
hogyan megtaláljalak, fényedben

ott, ...

a koponyák hegyén, a gyalázatot

... és azóta kiterítik azt nagy-nagy
asztallá, közössé,
szétkenni, ráolvasással,
más emberekre, a kecskepásztorok,
mindennapi betevőnek,
szikla bálvánnyá a keresztet

... imádni

Viszonylagos

Parszeknyi a pillanat útja a tudat
és az az alatti tükrében.
Nézni a feltétlent, törten.
Magamat keresve a szerepek között.
Meredten, az újból és újból
a tegnapi ablakokba szippantott
terek sarkain. Zsebkendőcsomót.
Nyitogatom a csörömpöléseket.
Keresve a még délibábos utakat.

A víziók véges halmaza a keret.
Merre visz e galéria?

Milliárdokkal tegnap, a maholnap
pontján az idő a fényben lubickolt.
Élvezettel állítgatta a frekvenciát.
Mint ma is. Hullámhosszakkal
stimulálta a teremtettekét.
Az előadás köszönet. A megtalálásé.

Nyugodjanak. Majd. Velem.
Vak világosban a sugarak között.

Járatlan ösvények metszésén
a Föld megállt. Érzem a roppanásokat.
Tengellyé fagyott a lendület.
A bipoláris erők a végekre záródtak.
Az elmúlás azokon jéggé buggyant,
fehér sapkák alá a kulcslyukak, ...
és kikristályosodtak a teremtettek.

Az óriáskerék.
A Nagy Év agya csikorog. Tengelyváltás.

Itt a szögsebesség nulla.
Atomi a megállás. Az anyag széttűnik.

Porszemnyi ék. Kezdet. Áttetsző véges.
A tér forog az idő körül. Maholnaptól.

Dib-dob, dib-dob, jött, és rezgett a sötét.
Kipp-kopp, kipp-kopp, ment. Megérintett.
Idő. Középpont. A nulla. A parszek.
A terjedés mintázatlan üres. Majdani végem.

H. TÚRI KLÁRA

EGY SZÁMLA TÚLOLDALA

Jézus mondta
 KIK ÉHEZIK ÉS SZOMJAZZÁK AZ IGAZSÁGOT
 S ÜLDÖZTETÉST SZENVEDNEK
 BOLDOGOK
 s ma

szakmányban gyártott abrakadabra mondatok
 szóképződmények pozór számsorok
 sebzett önértetűnkre naponta taposnak
 tengeren innen s túlról
 multik mocska zavar forrásainkba
 s mit nem lépnek még ellenünk
 tenni meddig s mit nem akarnak ez urak
 s romlott szellemisségük nyűgét
 mi miért s meddig viseljük
 nem tudom
 — de honnan is tudnám —
 hisz oly zsvány ki magát
 nyílt jellel nyilatkoztatná ki
 nincs is talán

Népemre gondolok, s arra
 élete értelmét
 ha önzetlen szeretete jelentené
 e krisztusi leckét neki a kezdetek
 kezdetével kellene-e
 újra s megint újra tanulnia
 Csak rá gondolok...s addig teszem ezt
 a hivatali papírról míg sorra le nem
 rádiózóznak szemem előtt
 a számok
 fel nem paprikázóznak eredettudatomon a gének
 s a szótekervények dróttüskéi mögöl
 ég-üzenetként
 elibém nem ötlük
 a NIMRÓD név

Villám-irkafirkaként
 egy számlapapír hátoldaláról...a múltból! —
 E MÉNRÓTNAK is nevezett ősapánk,
 ki híres Nagy Vadász, s Európában
 mindmáig reszket nevétől sok úri cseléd —,
 a síri őskorból apámként
 elém áll
 s — ellenségem legnagyobb ellenségeként —
 így szaporázza számra a szót:

csupáncsak irkafirka volnék én papírodon
 s nincs is már nevemben hathatós hatalom —
 de kérdeném — erőt venni korod sok cselén,
 s el nem képedni bűnötök seregletén —

— jóvátenni megannyi mulasztásos vétked —,
 kérdzem: ember, — ha gáncsol ellenséged...
 s...magadat nincs mivel megvédjed!
 – hogy fiaidnak is megtartsd e hont –
 értük s magadért mit tennél! – mondd:
 hogy tiltott kozmoszod őstan-titkait
 figyelő lelkiismerettel kíséred
 s igazad mellett magad elkötelezd:
 van-e benned egyetemes hit
 általa néped hogy életre keltsd ?

vagy...néped hamis történelmét,
 – mit immár ötszáz éve tanítanak neked—
 helybenhagynád inkább s...gyerekeddel is
 végigvonultatnál egypár május 1-et?!

Felelj, ha tudsz – ! — kerested-e
 kulcsát szkíta ősapád vaskori széjfjének
 harc-kódolta bujdosók zárra-zárt
 ismeretlen igazát, mit kor sem rozsdá
 nem foghatott, idők múlása tönkre nem tehetett:
 jelekből megfejteni törekedtél-e...?

S kik se így, se...úgy nem boldogultak veled
 sok Mammon-párti idegennek
 ha nevétek nagy élnélhetlenséged
 – az emberség útvesztőiben mert végül
 mind magadra hagytak —,
 (de...erről inkább nem kérdeznék:
 ellene mondtál-e: – nehéz, szittyá véred
 okán ha gúny- s megvetés ült rajtad)
 helyretenni rengeteg tévedésed
 ellene mondtál-e a gonosznak
 s vezérlő fény-ösvényt magadnak
 kerestél-e?

De kifúlt s már messze kószál képzetem,
 ezért hát — beszédem betelvén —
 rendezném számlám mihamarább...,
 de még
 egy mondatot
 egy NIMRÓD-i sugallatot
 neked, jó testvér
 ide örökítenék:

...számos szótekervény nyomvonalán
 közönséges irkafirka voltam én csak egy számlán
 és ennyi volnék most is csak ennyi
 de egyet még megtanulhattok tőlem:

— figyeljete hát...s mind halljátok:
 — ki mindhalálig szeretett titeket
 s harmadnapra értetek feltámadott:
 valóban Isten Fia volt!

Nekem hű társam minden veszedelemben
 s minden időben segítő istenem !

Legközelebb Őt hívjátok!

PONGRÁCZ ÁGNES

Böjti szelek

Hóvirág-erdőn, hóvirág-erdőn böjti szelek,
lepellevélen, lepellevélen a csend pihen.
Türkiz-szín égre és tavaszra vágynak a lányok,
s bizalmat küld az Úr ködön átnyíló Napsugáron.

Lennék bár én is szirmokban megbújt csend,
vagy csöppnyi érintés az Úr sóhajából,
hűvös hajnalon zajos vadludakkal szállnék,
ha nem lennék csend,
de lennék oly bátor,
hogy magasra tartsam a szívem,
hol az ítélet vár.
Az ítélet, amely ön-szembesít,
de soha nem vádol.

Kokárdák felett, kokárdák felett böjti szelek,
nemzeti színben, nemzeti színben a fény pihen.

Lennék bár fény,
ragyogás, tündöklés és árnyék,
a hazámért élnék és a szabadságért,
a szabadságért,
de mindig az Úr közelében.

Barka-virágon, barkavirágon böjti szelek,
Virágvasárnap, virágvasárnap, ím, közeleg.

Hozsánna, hozsánna Neked, Jézus Krisztus,
Téged dicsérünk, ki elhoztad a jót a rosszhoz,
s bár lennék méltó arra,
hogy eléd mehessek!

Kismadár vagyok és vipera vagyok,
de Veled énekel az élet,
mindig Veled és mindig az Úr közelében.

Szokolya felett, Szokolya felett böjti szelek,
Templom keblében, templom keblében a csend pihen,
én-magam, én-magam csak Jézusra vágyom,
s kegyelmet küld az Úr most minden Napsugáron.

DOBROSI ANDREA

Rád kacsintva

A nyolc év gyorsan lepergett, mint ahogy
homok folyik át szűk csövön, kirakod
magad az alsó részbe észrevétlen,
s fordíthatok. Az évek készletében
most itt a nap, születésed ünnepe,
nem győzők betelni. Vajon szűnnek-e
csomók torkomon, ha szavam leteszem
melléd? De érted túltennék Verlaine-en,
tudod. Még pár nyár kell, és gyermeki
lényed átpréselődik koron, pedig
hőzöng július. A felnőtt lét súlyát
viseld jól majd, kerüljenek a stigmák,
rítusok. Mindig is Verlaine a minta.
Feledni nem foglak, csak rád kacsintva!

VÉGH TAMÁS

Böjtszavú március

Dér ül a földön, rőtül az ég,
Szaggatott, foghíjas ragyogás,
Lengi át március idusát.
Kenyéren és vízen élve
Kibírjuk feltámadásig,
Húsvétos reménységgel
Futva át a halálon az életig.

Szétomló, lefojtott rettenetben
A letagadott árnyak hörögnek,
Mint tébolyult ebek, kik sejtik,
S a világba vonyítják tébolyuk.

Üzenem, hogy egyszer
Ennek vége lesz.
S azokkal, akik másokat,
S magukat is mentve
Még teszik a dolgukat
Konok akarással,
Amíg él ez a mállás- szagú béke,
S kitartanak a recsegő eresztékek,
Ameddig kell, s lehet
Kenyéren és vízen,
De eljutunk feltámadásig.

2015. március 14.

VASI FERENC ZOLTÁN

Házfosztás, jogvesztés

Én azt hittem, mindent szabad,
mindent lehet, fittyet hánytam a jogra –
most már tudom, mi őseimről maradt,
az másoknak is jussa, használó lehetnék,
s nem birtokosa. Hittem még, lesz helyem,
plántáltak: élj tisztességesen, ne sérts
másokat -, s talán békén hagynak.
Hát nem! Minden kifordult, a tollba
kapaszkodom, senyvedek-szenvedek,
mögöttem az elvesztegetett szülői ház,
előttem a jövő kilátástalanság!
Abban reményelek, lesz zugom, hol magam
mehúzhatom, dédelgetem-előhívom
emlékeimet, s talán majd egy családtregényt
összeszerkeszthetek. Erre affinállok,
s hogy merre is tendálok, a jó Ég tudja!
Egy kis lakást házat, hol elfér láda,
vizespad, polcok... ahol nem lopnak meg,
csendben munkálkodok, s beteg lelkemről
az átkot lemosakodhatom.
Meddig még, meddig?
Testemre ráfeszül a tehetetlen akarat
- kevés a megélhetés, s fogy a pénz,
már gyermekemre se marad lelkierőmből.
Évtized is kitelik nála, s én magam vagyok.

DEBRECZENY GYÖRGY**fáklyás sárkány**

vér az vagy vörös tus
amivel megkened a bálvány
szemét száját orrát és fülét?
észak forró fazekából
kerek fejű harci bottal
jönnek a barbárok
disznót áldozok az északi kapunál
s a herceg majdani anyja
egy óriás lábnyomába lép

pecsétet zászlót és dobot
adok a fejedelemnek
páván lovagol a hadisten
táplálékom szezámrag
jújubamag és egyetlen rizsszem
a hatodik pátriárka
két rögtönzött verset ír fel
a kolostor falára
felülök a gyémánttrónra
felállok a gyémánttrónról

a cselekvés a nemtudás kezdete
hétszer lépek be a rendbe
és hétszer ki a rendből
a kocsim mindig a kolostor előtt várakozik
de a szalmával kitömött lovat
ki szerszámozza fel?

ó az üresség sugárzó tudata
öreg gyermek az öreg mester
fekete bivaly hátán
nyugat felé a színről el
felugat a magasztos
sárkányfejű kutyája
az ég királynője
lecsendesíti a vihart

szeretet erő és tudás
jönnek a fekete fiúk?
fénygömbök szikrasugarak záporosó
ki fejte meg az ég tehenét?
ki dobol emberkoponyán?
csak fénylő látomás a test
dühös nők és férfiak a félhomályban

százezer mennydörgés
fehér fekete és vörös szakadék
isten szél fúj a harcosok útján
vaskutya jön és szent fényesség
a fekete sárkány folyónál

szellemekkel való beszélgetés ez?
vagy csak a babérfáról hirtelen
átrepben egy kismadár a hegyiteafára?
akár a falevél vagy a száraz pelyva
röpültem a lég tengerén
de valójában nem tudtam
a szél hajt engem
vagy én hajtom a szelet
de a halottakat szétmarcangolták
a keselyűk és a dögevő vadak

fáklyás sárkány ha kinyitja a szemét
nappal van akkor
s éjszaka van hogyha becsukja

HÖRÖMPŐ GERGELY

Magyar Nagypéntek

Már öregedő fejjel állok a tavaszban.
Nem is tudom, hogy szállt el hirtelen
a lassan jövő nyár, az ősz, csendes tél;
lassan telő, hirtelen múltó életem.

Még sose nézett rám ilyen szeretettel
a Megfeszített... most éreztem Őt...
megláttam vérén az atyáknak vétkét,
a tavaszt, a munkát, művészeteket, a nőt,

anyáinkat, Mária Magdalénát,
évezredek során elhunyt sok katonát,
a magyar történelem vértanúságát,
és síkságainkon rengő gabonát.

Virágok voltak körülötte, Jézus-szív szirmok,
s nagyanyám tulipánjai,
kéknefelejcssek, amik fogják egykor
behorpadt síromat díszíteni.

Benne van, magára vette, keresztre vitte
egész elrontott életünk,
amit mi rontottunk el, s mit mások,
-nekünk nem lehet "végzetünk".

PRIBOJSZKY MÁTYÁS

A PÉLDAKÉP

A Petőfi Sándor Általános Iskola folyosóin és tantermeiben délelőtt tizenegy órára tetőfokára nőtt az izgalom.

A gyerekek, mintha ördög bűjt volna beléjük, vadul száguldoztak, kiabáltak. A legkisebbek, a három első osztály csöppségek kipirult arccal rohagáltak termekből ki-be, jóllehet, ők értették legkevésbé a különleges nap eseményének jelentőségét. Aránylag még a nyolcadikosok türtőztették úgy-ahogy magukat, s csak elvétve rikkantotta el magát némelyikük, de azokat is rögtön lepisszegték. Valamennyien ünneplőben voltak és ez feszélyezte őket, még a nagyszünetekben se álltak össze focizni, hanem a nagy vendég érkezését tárgyalták.

Péteri, az iskola első számú szavalója – a diák-szavalóversenyek állandó győztese – behúzódott egy sarokba, kezében verseskötettel, abból biflázza látványos fintorokkal és széles gesztikulálással az alkalomhoz kijelölt költeményt, a többiek irigykedve és gúnyolódva tették rá a megjegyzéseiket. Leginkább a lányok jártak arra, ahol Péteri tündökölt, összesűgtak, majd csiklandós kacarászással, lángvörösén elszaladtak.

A tanárban sem volt különb a helyzet, sőt – ha lehet –, még tapinthatóbb volt a feszültség.

Encsi Pál igazgató egyszerre háromfelé osztogatta értelmetlen utasításait, de a senki se figyelt rá, mindenki önmagával volt elfoglalva. Encsinek nem volt tekintélye a tantestület előtt; néhány éve még a megyei pártbizottság kulturális osztályát vezette, onnan pottyantották az igazgatói székbe a rendszerváltást megelőző időszakban. Most meg különösen nevelésügyi volt kihízott fekete öltönyében, meg ahogy összevissza hadonászott a tükör előtt, gyakorolva vendégfogadó szónoklatát, miközben lépten-nyomon belekötött a legközelebb álló kollégába, ha volt rá oka, ha nem. Bezzeg a „fejeseikkel” szemben Encsi gyáva alak volt, s ezt tudták róla, már csak ezért sem vették komolyan se a szülők, se a tanárok – s mi tagadás, a nagyobb gyerekek sem, hetedikről fölfele.

Már csak negyedóra volt a vendég érkezéséig és Encsi Pál igazgató végképp eluralkodott a pánik.

– Mindenki a tornacsarnokba! – kukorékolta. – A hangosbemondó terelje be a gyerekeket, az osztályok foglalják el a helyüket a lelátón, az énekkar...

– Állítsd le magad, Pali – dörmögte mellette egy csöndes, nyugodt hang. Csapi volt az, az idős énektanár, aki két már éve nyugdíjba vonult, úgy kunyerálták vissza, ezért nem volt veszteni valója. Valójában Csaposi volt a becsületes neve, de emberemlékezet óta Csapinak becézte az egész iskola, szülők, tanárok, gyerekek egyaránt. – Minek még jobban felizgatni bennünket az ordítózással? Fülekiné ott van kinn, szerintem már minden gyerek a helyén ül, fölösleges tovább fokozni a zűrzavart. Ne félj, ideér és megcsókolhatod a fenekét.

Az igazgató sértődötten mérte végig az idős énektanárt és nem válaszolt. Duzzogva kivágott a tanáriból, mire azonnal kitért az általános nevetés és a taps:

– Nagy voltál, Csapi bácsi! – kiáltotta néhány tanár. – Köszönjük!

A csarnok valóban dugig volt, minden osztály a lelátókon szorongott, s amint a tanári kar – élen Encsi igazgatóval – bevonult, a zsidóság is enyhült. Középen, nemzetiszínű terítővel letakarva jókora asztal állt, rajta mikrofonok, üdítőitalok és poharak, mögötte székek sorakoztak, két oldalt zászló, hatalmas vázákban óriási virágcsokor, hangszórók és egy külön mikrofon Péterinek. Kissé távolabb az énekkar várakozott egyforma fehér blúzban és ingben, a lányokon sötétkék szoknya, a fiúkon ugyanilyen színű nadrág. Az iskola joggal volt büszke kórusára: tavaly nemzetközi diák-énekkari versenyt nyertek. Csapi békésen ácsorgott, kezében elmaradhatatlan hangvillájával.

Péteri is előkerült, arca fehér volt, akárha meszet nyelt volna. Rá is átragadt az iskolát belengő zaklatottság, leterítette a lámpaláz, szegély kölyök már azt sem tudta, eljött-e otthonról.

A csarnok ajtaja most kivágódott és Földházi, a tornatanár bukott be rajta lihegve:

– Megérkeztek! – kurjantotta s már fordult is vissza. Utána libasorban ügetett Encsi, Fülekiné

igazgatóhelyettes, Kásás a fizika-matematika, és Gyöngyösi, a földrajz-kémia tanára, valamennyien régi, sokat próbált, megbízható káderek.

Csapi a mikrofonhoz hajolt és azt mondta:

– Csöndet kérek! Amikor a vendégek belépnek, mindenki feláll és tapsol! Figyeljetek rám, majd én beintek. Világos?

– Világos! – jött a válasz a lelátókról.

A tornacsarnok duplaszárnyú ajtója kitárult. Mindenki odafordult és Csapi intésére egy emberként pattant fel a teljes iskola, a tanulók, pedagógusok, takarítók és az a néhány befolyásos, gazdag szülő, akít meghívtak a rendkívüli eseményre.

Az ajtóban, a többieket fél lépéssel megelőzve alacsony, tar fejű, elhízott, lógó tokájú ember jelent meg és kedélyesen integetett a lelátó felé. Viselkedésén érződött, hogy hozzá van szokva az ünnepléshez, a legcsekélyebb elfogódottság sem látszott rajta, sőt inkább olyan ember benyomását keltette, aki természetesnek veszi, hogy felállva fogadják. Ő – vendéglátóival ellentétben – nem feketében volt, hanem színes, kockás zakót viselt, kigombolva, hozzá csíkos nadrágot, melyet széles, fehér öv szorított tekintélyes pocakjára. Az öv lecsúszott a sörpocak alá és meglehetősen slamos látványt nyújtott. Vastag nyakán piros csokornyakkendő lötyögött ferdén. Húsos állán több napos borosta sötétlett.

Hárman érkeztek: a fővendég mögött két ölesvállú, marcona férfi vizslatott szigorú szemekkel körbe-körbe. Az amerikai filmekben felnövekvő ifjúság azonnal rájuk ismert: ezek bizonyára a testőrei, bár nem értették, miért kell még ide is bekísérniük védencüket, itt aligha fogják bántani – miért nem várakoznak kinn az autóban?

Encsi előrefurakodott és buzgón hajlongva mutatta az utat az asztal felé. A vendég középre ült, jobbán Encsi, balján Fülekiné foglalt helyet, láthatóan mélyen megilletődve. A két testőr mögéjük állt, féllépésnyi távolságra, ugrásra készen.

Csapi jelzésére kitört a vastaps, amit a vendég ülve, elégedett mosollyal, kegyesen bólogatva vett tudomásul, majd felemelte a kezét, hogy viszonozza az üdvözlést, ám a gyereksereg félreértette a mozdulatot, azt hitték, ez is olyan, mint amikor Csapi vezényel s azonnal csönd lett. Encsi dühösen felállt és most ő kezdett tapsolni, mire újból felzúgott az ováció. Erre már a vendég is megemelte hájas fenekét, mutatva, hogy köszöni szépen, egyelőre ennyi elég is.

Csapi kénytelen volt keresztbe lendített karokkal leállítani a szűnni nem akaró lelkes ünneplést.

Encsi igazgató a mikrofonhoz lépett, papírköteget vett elő a belső zsebéből és hosszas krákogás után olvasni kezdte:

– Szeretve tisztelt vendéget köszönhetünk szerény körünkben, iskolánk egykori jeles tanulóját, a magyar gazdasági élet büszkeségét, a kiváló reformpolitikust és üzletembert, Kecskédi Kecskés ANTAL elv... öö... urat. Tapsoljuk meg még egyszer kedves vendégünket! – emelte fel a hangját, mire ismét felcsattant a Csapi által titokban irányított tapsorkán. A gyerekek roppantul élvezték a helyzetet, és jókat vihogtak. Encsi üdvözült képpel folytatta:

– Kecskédi Kecskés ANTAL-t az egész ország ismeri, aligha kell őt bemutatnom iskolánk tanulói és pedagógusai előtt, hiszen ő mindannyiunk példaképe, a tisztesség, a tudás és a szakmai elhivatottság aranymérceje, aki egész életét másoknak szentelte és soha nem volt egyetlen perc sem, amikor nem a dolgozó nép felemelkedésének és jólétének szent célja lebegett volna a szeme előtt. Különösen iskolánk köszönhet sokat Kecskédi Kecskés ANTAL ... öö... úrnak, hálásak is vagyunk példamutatásáért és áldozatvállalásáért, s nem kevésbé azért, hogy számtalan esetben használta fel összeköttetéseit javunkra, amiként azt e gyönyörű, a közelmúltban elkészült és felavatott tornacsarnok is bizonyítja. Ha ő nem áll ki mellettünk a megfelelő helyen, most aligha ünnepelhetnénk itt. Köszönjük meg egy újabb, jól megérdemelt tapssal!

Csapi tudta a dolgát, lendült a keze és máris harsogott a tapsorkán. A vendég jobbra-balra villogtatta hófehér porcelánfogait és integetett. Az arcok ragyogtak, csak a két testőr meredt változatlan komorsággal, fenyegetően a közönségre.

Encsibe nem lehetett ilyen könnyen beléfojtani a szót.

– A mi Kecskédi Kecskés Antalunk az iskola kiemelkedően legjobb tanulója volt, diáktársai eszményképe,

szintiszta jeles az összes létező tantárgyból és ugyanígy folytatta későbbi tanulmányai során is, így nem csoda, ha már fiatalon bekerült az ország irányításának vérkeringésébe. Láthattuk őt számtalanszor, amint éppen gyárat, új vasútvonalat, vagy éppen egy kórházat, lakótelepet avat fel, figyelhettük parlamenti szerepléseit, okos felszólásait, kemény csatározásait hozzá méltatlan ellenfelekkel. A rendszerváltás bonyolult időszakában is megtalálta helyét ott, ahol a megváltozott politikai környezetben a legtöbbet tehette. Pénzt és fáradságot nem kímélve több fontos nagyvállalat privatizálásának és irányításának gondját vette önfeláldozóan a nyakába, hogy a modern piacgazdaság úttörőjeként immáron nemzetközileg elismert tőkés nagyvállalkozóként mutasson irányt a fejlett nyugati civilizáció, a NATO és a hön áhított Európai Unió felé. Ma eljött hozzánk, egyszerű, hétköznapi emberek közé, hogy lássa, miként élnek ott, ahonnan elindult dicső pályafutása. Eljött közénk, hogy erőt, biztatást adjon, s hogy gyönyörködjön ifjúságunk, a jövő záloga boldog, bizakodó tekintetében. Felkérem nagyrabecsült vendégünket, KECSKÉDI KECSKÉS ANTAL-t, hallgassa meg a tiszteletére betanult rövid ünnepi műsorunkat, majd szóljon iskolánk tanulóihoz, a nevelőtestülethez és a szülői munkaközösség meghívottjaihoz. Köszönöm! – fejezte be Encsi és megkönnyebbült sóhajjal lehuppant a székére, de előtte még szemöldökének rándításával megadta a jelt Péterinek, aki tétova arccal, egész testében reszketve az oldalsó mikrofonhoz támo lyogott.

– József Attila: A Dunánál – kezdte mutáló, nyekergő hangon, majd hosszasan kivárt.

– *A rakodópart alsó kövén ültem, és néztem... néztem... néztem...* – Péterinek kigúvadtak a szemei, elhallgatott, csak a plafont bámulta kétségbeesetten, mintha onnan várná a megváltást.

Ami még soha nem fordult elő, most megtörtént: a szavalóversenyek örökös győztese csúfosan belesült a frissen tanult versbe. Állt meredten, feje bíborvörösén világított, melléből hörgő hangok törtek elő. A tornacsarnokban ülők hátborzongva figyelték a szörnyűséges leégést, bár mi tagadás, voltak, akik galádul még örültek is.

A halálos csöndben ekkor megszólalt Kecskédi Kecskés Antal:

– Na és, mit láttál azon a kövön, öcsi?

Péteri odafordult és ziháló mellel, veritékes arccal, fakó hangon válaszolta:

– Azt hiszem... dinnyehéjat... Ott úszkált...

– És merre úszkált? Lefelé vagy felfelé?

– A dinnyehéj...? – hebegte Péteri a mikrofonállványba kapaszkodva. – Gondolom, csakis, lefelé úszhatott...

– Na, ugye, hogy tudod! Köszönjük meg a szép előadást! – vágta rá Kecskédi Kecskés diadalmasan és összecsapta puha tenyerét. – Nagyszerű! Brávó! – mire az egész csarnok tapintatosan vele tapsolt. Csapi odaugrott az összeroskadni készülő gyerekhez, és nem törődve Encsi gyilkos pillantásával, gyorsan hátravezette, majd az énekkar elé állt és felemelte a hangvilláját.

– Hallgassák meg a *Karádi nóták* című... – de a mondatot befejezni már nem maradt ideje.

Mindenki döbbenetére a vendég felállt és háborogva tiltakozott:

– Ejnye, tanár úr, nem lehetne inkább valami szép magyar dalt énekelni, muszáj okvetlenül ezekkel a hazaáruló, reakciós, ócska slágerekkel köszönteni engem? Engem! Kikérem magamnak!

Most Csapi volt a sor, hogy elsápadjon.

– Kérem szépen, ez egy közismert... Kodály mű... .

– Hát éppen ez a baj! Lehetetlen, hogy ne tudjanak egy tisztességes magyar számot elővenni! Még hogy a karádi nóták!

Csapi nem hiába volt tapasztalt öreg róka, villámgyorsan feltalálta magát.

– Ahogy óhajtja a kedves vendég – hajtott fejet illemtudóan. – Gyerekek, azt fogjuk énekelni, aminek a kottáját a kezetekben tartjátok. *Megértettétek?* – kérdezte nyomatékosan.

Az énekkari tagok összenéztek, elvigyorogták magukat – és rázendítettek a Kodály-féle *Karádi nótákra*. Kecskédi Kecskés himbálózva, lehunyt szemmel, élvezettel hallgatta a kórust, kezével ütötte a taktust, láthatóan nagyon elégedett volt, hogy a karnagy kapásból engedelmeskedett. Minden versszak után élénken tapsolt, talán azt hitte, az a vége. Közben állandóan fecsegett a mellette ülőkhöz, akik kínos kényszeredettséggel hallgatták a viccelődéseit.

Csapi arca fokozatosan elkomorult, de az egész csarnok is rosszállóan figyelte a nagy ember viselkedését. Ez lenne az utolérhetetlen példakép? – néztek egymásra a gyerekek és lassan beindult a halk, majd

fokozatosan felerősödő beszédzaj. Csapi hátra-hátra pillantott, a fejét csóválta, de nem tehetett semmit. A kórus fuldoklott a visszafojtott röhögéstől, egyre hamisabban énekeltek, a szólamok elcsúsztak, a szoprán sietett, az alt lemaradt, rosszabb már nem is lehetett volna.

Az ország legjobb iskolai énekkara fennállása óta a legpocsékabb szereplését produkálta!

Amikor Csapi – valahol a mű felénél – leintette a kórust, senki sem tapsolt, mindenki rettegve várt, mit fog mondani a vendég. Botrányt rendez? Minden oka megvolna rá, amit a kórus művelt, az egyszerűen alulmúlhatatlan volt. Atyaúristen, mi lesz itt mindjárt!

Kecskédi Kecskés azonban felemelt hüvelykujjal gratulált és kijelentette:

– Látja, látja, tanár úr, tudnak maguk rendesen is danolni. Hát nem szebb ez, mint holmi agyoncsépett, giccses sláger? Nem vagyunk mi, kérem, rászorulva Karády Katalinra,.

A gyereksereg most értette meg, mekkora melléfogásnak a tanúi és iszonyú röhejbe törtek ki, zúgott a taps, Kecskédi Kecskés felállt és hajlongott. Az meg se fordult a fejében, hogy az iskola rajta nevet, ő saját humorának, de főként politikai éberségének könyvelte el a sikert. Megszállta a nagylelkűségi roham és a mikrofont kézbe véve beszélni kezdett, holott nem ő, hanem a népi táncscsoport következett volna:

– Nagyon szép volt, köszönöm ezt a megható, felejthetetlenül kedves fogadtatást és a rendkívül magas színvonalú, értékes műsort. Bevallom, elég ritkán járok kulturális rendezvényekre, de meggyőződésem, hogy ez a műsor az Operaházban is bőven megállná a helyét. Emlékszem, annak idején én is belesültem a versekbe, utálok a költőket azóta is, szóval, öcsi, ne búsulj, nincs semmi baj, minden oké, gyere, hagy szorítsak veled kezet. Hé, hol az a srác? Hívják csak ide!

Péterit az osztályteremben találták meg, ott böngött a padra borulva, képtelenség volt lelket verni belé.

Eközben Kecskédi Kecskés tovább szónokolt.

– Az énekkar is nagyszerű volt, hiába na, ez az iskola mindig híres volt arról, hogy klassz tanárai vannak. Ez igen, tanár úr, nagyon élveztem, máskor is szívesen hallgatnék hasonlókat, feltéve, hogy nem fog ijesztgetni azzal az izével... na, hogy is hívják... tudja!

– Karádi nóták – mondta feszes vigyázzállásban Csapi.

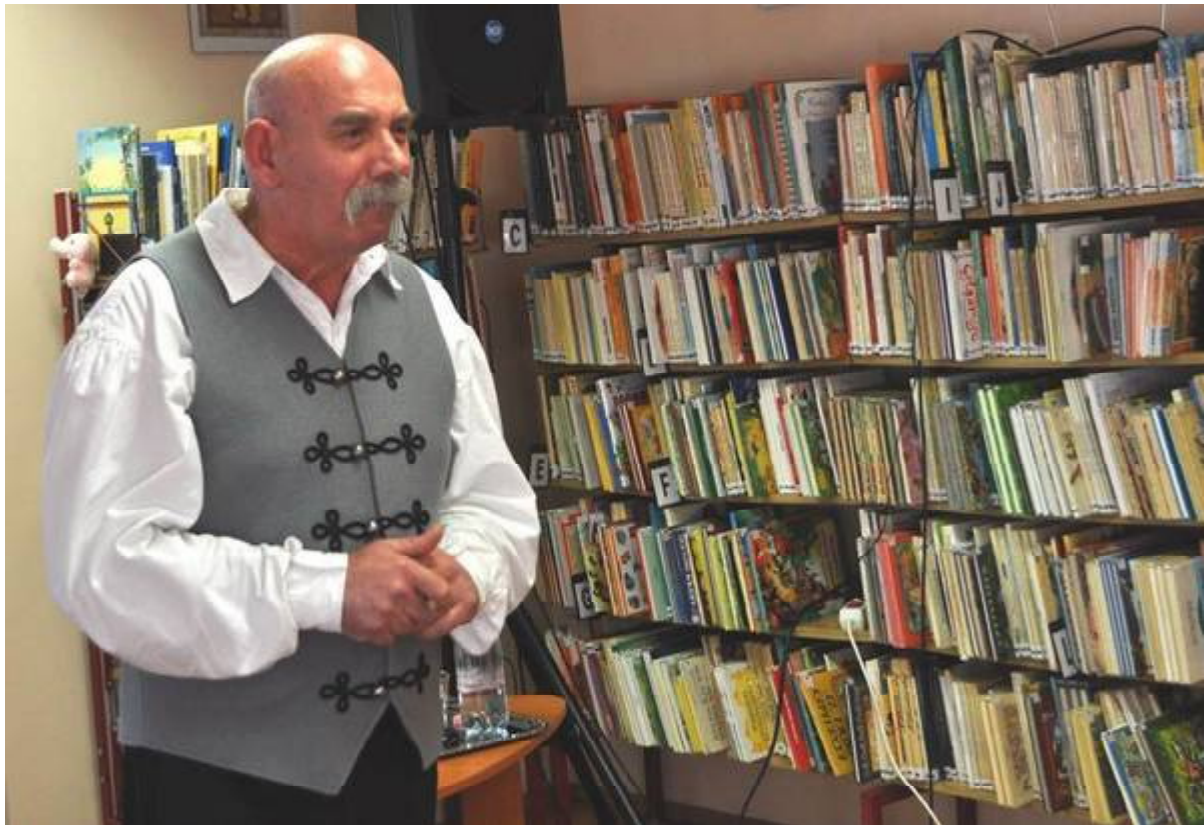
– Ja! Az az! Minket is folyton nyaggattak, hogy járjunk énekre, meg mit tudom én, miféle szakkörökre. Nekem botfülem van, így aztán, ha csak tehettem, elhúztam a csikot. De nehogy ti is így cselekedjétek, kispajtások, azok az idők elmúltak, most más világot élünk, mostanában a szocialista piacgazdaságot építjük. Marha nagy különbség! Meg aztán, ne feledjétek, nekem sok egyéb dolgom is volt, ugye, például az úttörő-mozgalomban, mert ha nem tudnátok, én voltam a úttörő csapatvezető-helyettes, bizony, én nem értem rá, hogy danolásszak meg szavalgassak, ilyen hiábavalóságokra nekem soha nem volt időm, pedig mennyire szerettem volna. Most meg hát, ha akarnám, sem tehetném, hiszen hallhattátok, baromi sok teher van rajtam, országos gondok, a törvényhozás, meg az üzlet, ugye, a vállalataim irányítása, ha nem nézek oda, kilopják a szememet, de hát ki nem lop manapság, ha teheti, naná, bolond volna, ha nem tenné, hehehe, elvégre valamiből élni kell. Máshol persze ezt nem mondanám, de most magunk között vagyunk. Szóval csak így tovább, köszönöm a műsort, az igazgató úr baráti szavait, azt hiszem, itt az ideje, hogy gyorsan körülnézzünk, aztán megebédeljünk. Piszok meleg van itt! – fújta nagyot és zsebkendőjével a homlokát, kövér nyakát törölgette. Kikecmergett az asztal mögül, vele együtt felugrott mindenki, fönn a lelátókon is.

– Elnézést kérek – tördelte a kezét kétségbeesetten Encsi –, még nincs vége a műsornak. Legalább a Himnuszt...

– Igaza van, a Himnuszt nem szabad elhagyni. Mehetünk! – szólt vissza Kecskédi Kecskés a válla fölött és búcsút integetve, szorosan nyomában a két marcona testőrrel, kicsörtetett a tornacsarnokból.

Mintegy vezényszóra az összes résztvevő visszaült a helyére és hűledezve, döböntően bámultak egymásra. Csapi előresétált, széttárta karjait, mintha jelezni akarná: *ez van!* Aztán kezébe vette a mikrofont, és fojtott hangon mondta:

– Hát ennyit bizonyos példaképekről. És most, csak úgy a magunk lelke örömére, énekeljük el közösen a magyar Himnuszt.

BEMUTATJUK**Én, Kassovitz László...**

...egy tikkasztóan forró nyári nap délutánján, 1954. június 13-án születtem Budapesten. A bölcsőde, az óvoda és az általános iskola szorgalmas látogatása után 1968 szeptemberében elszegődtem inasnak, ahogy akkoriban mondták szakmunkástanulónak abban a reményében családunknak, hogy én leszek a jövő kiemelkedő autószerelője. Megvallom, a szakmai tárgyakban nem jeleskedtem, mert nem is érdekelték igazán, de humán beállítottságom már ott is megmutatkozott: első évben az országos történelemversenyen harmadik helyezést értem el, minek köszönhetően történelemtanárom és az iskola igazgatója különösen megkedvelt. A szakkönyvek helyett szívesebben olvastam szépirodalmat, aminek csak az irodalomtanárom örült, öreg mesterekkel viszont összeütközésekhez vezetett. Három végtelennek tűnő esztendő elteltével 1971 júniusában szakmunkás-bizonyítványt kaptam, azaz segéd lettem, de már a következő nyáron elköszöntem az autójavító műhelyek világától, amivel inkább jót tettem a társadalomnak, mint rosszat. Megkezdtem vándorlásomat.

Lettem postás, gépkocsivezető, karbantartó az Operaházban, sorállományú honvéd, majd hároméves kalandra indultam Berlinbe, az egykori NDK fővárosába, s ott ismét egy autójavító műhelyben találtam magam. A szakma továbbra sem kötötte le különösebben az érdeklődésemet. Dolgoztam, mert kellett. Ha éppen nem kellett, akkor elmélyülten tanultam a német nyelvet, utazgattam keresztül-kasul az országban, ismerkedtem a lányokkal, miként az egy legényemberhez illendő, és ha csak tehettem, esténként színházban üldögéltem.

Vissza kell ugranom egy pillanatra az időben. Az egyik laktanyában egy költő volt a bajtársam. Ő vezette a könyvtárat, s ami időt lehetett, a könyvek között és a társaságában töltöttem. Erősen csodáltam tehetségéért. Leszerelésünk után elsodort minket egymástól az élet, így nem tudhatta meg, hogy az írás megkezdéséhez szükséges szellemi hajtóerő egy részét tőle nyertem. A másikat, a sokkal meghatározóbbakat a rajzfilmekről. Rengeteget láttam moziban, iskolában, hiszen akkor még az iskolában rajzfilmeket is vetítettek, majd évek múltán a tévében.

1980 őszét már idehaza, Budapesten köszöntöttem, és más lehetőség híján, egy rövid időre ismét látogatást tettem az iparban. Dolgoztam lakatosként, jártam a boltokat anyagbeszerzőként, később hivatalnokként aktákat hizlaltam az egyik bíróságon, álltam portásként egy éjszakai bár ajtajában, végül elhagyva a szocialista szektort, felcsaptam személyszállító kisiparosnak. Hat vidám és változatos esztendő múltán taxiban ért a rendszerváltás.

Rendszert váltott az ország, váltanom kellett nekem is. Gyermekek- és felnőtt ruházattal kereskedtem néhány hónapig, aztán egy kínai-magyar vegyes tulajdonú ruházati kereskedelmi céghez hívtak raktárvezetőnek, de valójában raktárosként pakoltam egész nap a göncöket. Néhány hónap múltán éreztem, semmi keresnivalóm nincs náluk, nem is kerestem sokat, hát elköszöntem. Másnap bekopogtattam az egyik szerkesztőség ajtaján azzal a szándékkal, hogy kitanulom az újságírás csínját-bínját.

Alulról kezdtem. Előbb hirdetés-szervezőként ismerkedtem a sajtó világával, aztán rövidebb írásokkal jelentkeztem. A kedvező fogadtatásokon felbátorodva, a rövidke publicisztikák után következtek a munkai igényesebb portrék és riportok. Akkoriban már kezdtem magam újságírónak érezni, s hogy valóban annak is érezhessem magam, 1995-ben beiratkoztam a Magyar Újságírók Közössége Móricz Zsigmond Újságíró Iskolájába, amelyet a következő évben kiváló minősítéssel fejeztem be.

Szabadúszó hírlapíróként változatos volt az életem. Ismerkedtem a szerkesztőségekkel, a gyakorlatban tanultam a szakmát, írtam, amit csak lehetett. Egy napon, 1998 nyarán megcsörrent a telefonom, s megkérdezték tőlem, van-e munkahelyem. Nincs, válaszoltam. No, lenne egy lehetőség, mondta a hívóm, az egyik minisztériumban keresnek egy gyorsan dolgozó, megbízhatóan nemzeti érzelmű újságírót. Elvállalnám-e? Elvállaltam. 2001 tavaszáig írogattam a minisztériumi anyagokat, aztán a létszámleépítés engem is elért. Leépültem.

Kezdődött újból vagy inkább folytatódott a szabadúszó újságíróskodás. Még a minisztériumban töltött időben megkínáltak egy lehetőséggel: lenne-e kedvem fogathajtó versenyekről tudósításokat írni. Volt. Nemcsak írtam, de fotóztam is, és olyan szép fejlődést értem el, hogy egy napon megszületett a fejemben az ötlet: fogathajtó újságot alapítok, és 2003 májusában elindítottam a **Fogathajtás** című magazint. A remélt sikert csak erkölcsileg értem el. Ősszel kissé fájo lélekkel mondtam búcsút a lapnak és a fogathajtó pályáknak. Szakmai vigaszt nyújtott ebben az esztendőben, hogy hírlapírói munkámért a Magyar Újságírók Közösségétől Lant és Toll Díjban részesültem.

Egy év múlva, 2004 tavaszán valami dolgom akadt a Timp Kiadóban s miközben a vezetővel, Solymosy Lajossal beszélgettem, forgattam a köteteket. Tetszettek, hát feltettem a nagy kérdést: *Te Lajos, én is írogatok meséket, megnéznéd-e? Hozd be!* – válaszolta. Másnap már loholtam hozzá a Pamacs kéziratával. Jó lesz, mondta néhány hét után, aztán hosszú csönd következett. Végéhez közeledett a nyár, amikor újra hívott: menjek be a kiadóba, olvassam át még egyszer a kéziratot. Nem tagadom, örömkönnnyől lett homályos a látásom.

Katalin-napon, 2004. november 25-én mutatkozott be hivatalosan a **Pamacs** és indult útjára, hogy meghódítsa a gyerekek és a mesekedvelő felnőttek szívét. A várt diadal nem váratott sokáig magára. Szűkebb pátriámban, Dunakeszin és környékén számtalan gyerek és felnőtt kedvence lett a Pamacs. Több kutyának is lettem a „keresztapukája”, de a dicséret mellett érkeztek bíráló szavak is. Jó, jó, aranyos a mese, mosolyogtak sokan, csak rövid. Még olvastuk volna! No, ha már ennyien mondogatják, gondolkodtam el, abban mégiscsak kell valaminek lennie. Hamarosan ellátogattam Pamacsékhoz, s nem hiába.

Pamacs, kihasználva, hogy nem figyeltem rá, kerekét oldott, és csak hosszú vándorlás után került elő. Kalandjának hiteles történetét lejegyeztem, s a 2005-ös esztendőben át is nyújtottam egy vaskosabb kötetben, amelynek címe: **Pamacs elsőikik**. A két Pamacs-történet közt elmeséltem egy különös játékboltocska lakóinak történetét a **Kócmajom** című kötetben, ugyancsak a 2005-ös évben.

Visszatérve Pamacs-hoz és a hozzátartozó falkához. A második kötet talán még nagyobb sikert aratott, különösen a Csapágy névre hallgató kutyát zárták sokan a szívükbe. Aki nem ismerné még őt, annak elárulom: Csapágy az örök kóborló, aki sok ütést-verést, megalázást szenvedett el, mire otthonra lett egy műhely udvarában. Dörzsölt, jószívű és áldozatosan segítőkész. Minden tettéből sugárzik, hogy ő az élet iskolájának kiváló tanulója. Ezzel a mesémmel ugyanúgy jártam, mint az elsővel: jó, jó, aranyos mese, dicsérették, csak rövid. Még olvastuk volna.

Mi az íróember dolga?

Hogy írjon!

Ha ennyien olvasnák még Pamacs és társai történetét, akkor folytatni kell. A folytatás címe: **Pamacs hazatalál**, s általa kikerekedtek a Pamacs-történetek egy trilógiává.

Az első kötet két nap történését örökíti meg, a második két hét eseményét, a zárókötet pedig több mint fél év kalandjait. A világ gazdasági válsága az én íróasztalomat sem hagyta érintetlenül. Egyre kevesebb íráslehetőséghez jutottam a sajtóban, ezért új megélhetési forrásokat kellett felkutatnom. Egy bizar ötlettől vezérelve elvégeztem egy személy- és vagyoni tanfolyamot, s köznapi néven nevezve, biztonsági őr lettem. Nos, sok élménnyel nem gazdagodtam ezen a pályán sem, mert hagyományaimhoz híven rövid időt töltöttem örségben. Mintegy fél évet, de annyi elég is volt. Néhány hónapos szünet után egy új szakma tanulgatása következett. Felcsaptam üzletkötőnek az egyik biztosító társasághoz. Megvallom, szakmailag dicsekedhettem némi eredménnyel, de jövedelmem messze a megélhetési szint alatt lapult. Megoldásként maradt a jól bevált búcsú a kollegáktól.

Ha eddig nem is említettem, azért nem hagyhatom szó nélkül: kényszerből vállalt munkáim során akár siker, akár kudarc ér, örömben-bánatomban mindig visszalátogatok a mesék világába. Beolvasgatok félig megírt mesémbe, kicsit csiszolgom, simogatom, hőseiknek jelet küldök, hogy nem felejtettem el őket, várjanak türelemmel.

Az bizonyos, hogy nekem kutyalelkem van.

Én a kutyákkal mindig könnyen szót értettem, amit viszont az emberekről nem mondhatok el, kutyában még sohasem csalódtam, amit viszont az emberekről nem mondhatok el, kutyák társaságában mindig jó éreztem magamat, amit viszont az emberekről nem mondhatok el.

Több mint három évtizede – hosszabb-rövidebb szünetekkel – mindig volt kutyám, de mindig csak gazdátlan, kóbor kutyák. Jelenleg is van három, egy talált és egy (a hagyományt megszakítva), tenyésztőtől vásárolt törpe pincser, valamint egy rottweiler keverék, akit a kutyamenhely fogságából szabadítottunk ki.

A Spangár András Irodalmi Kör pályázatára beküldött és az antológiájukban megjelent **Elszökött a kutyám** című gyerekversemmel tiszteletemet és szeretetemet fejezem ki – lepődj meg, kedves Olvasó! – a kutyák előtt.

Kassovitz László

meseíró, mesemondó

népi rímfaragó

Elszökött a kutyám...

...és szalad, fut ám
keresztül árkon-bokron,
most mindenütt jó,
jobb, mint otthon.

Szalad ki a rétre,
hol hús patak csörgedez
és száraz kórót görgedez
a pajkos szellő.
Virágot szagol,
oszt lohol
a ligetbe,
hol a madarak sietve
építik fészüket.
Időt mással nem töltenek,
a mamák rögtön költenek
és a tojásokon ülnek,
mikor a tücskök hegedülnek
csillagos éjeken meg fényes nappal,
midőn a kertben rikoltoz a kappan.
A fészkek fiókáktól lesznek népesek,
akik élesen csivitelnek, éhesek.

Kutyám folytatja útját...

...előtte avar, bokor,
ott megáll, kapar, kotor,
tán keres egy nagy cupákot,
vagy egy mazsolás kalácsot.
Mindent szeret, ő nem kényes,
lehet fakó vagy zsírtól fényes.

Az én kutyám, ez az okos, fondor,
dús bundájú, bozontos komondor,
addig szaglászott, szimatolt,
az orra, mint mozdony, zakatolt,
fűjtatott hevesen,
két lába járt sebesen,
míg végül a föld alól kipiszkált
egy göthös, öreg gilisztát.
Földtől piszkosat, nem tisztát.

A giliszta mérgesen mordul, dühös,
itt felül meleg van, alul hűvös,
itt a napnak sugara égeti a bőrét,
csúszna vissza a mélybe, hol sötét
van nappal és éjszaka ,
és más illat nincs, csak a föld szaga.
A giliszta se nem szép, se nem jó,
gusztustalan csupasz hernyó,
formája, íze nem csábító,
bár örülne neki száz rigó,
mégse vonzza a komondort,
ki az erdőn-réten bolyongott.

És most, hopp!
A giliszta máris szabad,
kutyám kiköpi és szalad
tova...
oda,
hol várt rá egy új kaland.

Épp ekkor kondult a harang,
s ő kapta magát, elfutott a patakra,
ott rábámult a lubickoló halakra,
nézte, ahogy a szitakötők repkedtek,
s a bogarak a hőségtől szenvedtek,
mert sütött a nap hétágra,
a szerteheverő békákra.

Folytassuk csak e témát!

Kutyám meglátott egy békát,
aki a nádas szélén napozott
s egy békalányról álmodott.

Szerelmesen hevert, elnyúlva,
a lány bájától ellágyulva,
és fogalma se volt álmában,
hogy mi zajlik a világban,
hogy itten a patak sekély,
leselkedik reá ezer veszély.
Nagy volt az ő szerencséje!
Nem üzte el haragos rém:
sikló, gólya, se kanalasgém.

A béka csontos, semmi hája,
mégis csorog kutyám nyála.
„*Finom leszel*” – ilyet gondol
ez éhes, vándor komondor,
és lelke örül, vigad.
Még egy utolsó szimat –
de jaj! Légy ül a béka orrára,
(*komondorunk kárára*)
mert a béka fölriad
s a víz alá merül,
estig elő sem kerül.

Mondom tovább.

„*Pár bokorral odább
kell csak futni! Gyerünk!
Ott vár a déli eledelünk.*”
– véli kutyám.
Jár szeme, orra, bárhova kalandoz,
fut a rétre, majd vissza a patakhoz.

Ott egy kicsit lihegett,
szaporán pihegett,
s miközben ücsörgött,
látott egy hörcsögöt,
ki a vízből szörcsögött.” –
„*Elkapom,
felfalom!*” –
horgadt fel a vágya,
és remegett a lába,
de a szíve megesett rajta:
„*Hm! Olyan kedves fajta.
Nem zavarom. Hadd igyon!
Hogy miattam szomjas, ne szidjon!*”

Szegény eb!
Koplalva lődörgött,
fülénél dongó döngött,
méh zümmögött,
ő meg csak hümmögött,
jobb étekre vágyott.
de nem lelt, hát füvet rágott,
akár egy kecske vagy egy birka.

*Tán ez volt néki megírva?
Semmit sem talált.
Tovább nem szaladgált,
csak komótosan kóborolt,
még megszagolta a sombokort.
A gyomra korgott,
mikor újra kongott
a harang,
e kedves érces, bongó hang,
s ő kicsavarogta magát kedvére,
oszt fáradtan tért haza estére.*

EGRY ARTÚR

versei

kavics

a parthoz alig simulnak a dűnék
mezítláb a zöld színű homokban
a sötétben mindenfelé tűz ég
víz felett járni tanulok titokban

Lisszabonból repültem haza az éjjel
csészémben a kávé barnán méreget
konyhában a tárgyak szerte-széjjel
megrettent hét-szívű lényeged

Budapest 2015-12-07

játszma

fehér a Hold ma, nagy és kerek,
én állok udvarán, de miért veled?

kapud ma tárva, fénylő az inged,
arcomon fürkészek egy éles tekintet

nőiséged kedves, mágneses börtön,
nincs nyugtom, vonz és taszít az ösztön,

hiába ismerlek, vágylak tovább,
pók és légy együtt üli a vacsorát.

Budapest, 2012.09.20

magány és képlet

fák lobognak
a szél felé nyitott tüdők
húvös ronggyá gyúrt
fáradt levegőt
szuszognak a kertre

üszkös ágakon
meglapulnak
elformált hólyagok
puhán a hóra hullnak
felfénylőn, mint a csillagok

a légszomj ága
torz fonat
fonódva ág az ágra
hiány, hiányra
nyúlik, gyúlik
a bőr alá feszül

nem vagy ott – sehol

ott fák vannak, ahol a holnap
ott tüzek égnek, fák lépnek
vagy loholnak

a dombról nézve
a gát mentén
hörgők nyúlnak az égbe
a kéz sehol a kézbe'

magány és képlet
a közelből messzeség lett

tüdők a légbe jutva
maguk magukra
– ott vagy

sehol a lombok
a tél mindent leoldott
kopasz koronák
az égbe nyúlnak
törzsek, ágak, hörgők
a hólyagoknak
tüdőtlen táj ez – fagyott
fagyott a holnap
fagyott az ott

Budapest 2016.03.12

BESZÁMOLÓK

Nógrád virágai – kiállítás Rétságon, március 10-én

A művelődési központ galériájában eddig is sokféle műfajban kerültek falra különleges alkotások. A legutóbb nyílt tárlat többféle értelemben is különleges. Egyrészt mert a képzőművészeti művek jelenlétükkel teremtenek értéket környezetünkben, a szó szoros értelmében közvetlen használati értékük nincs. A foltvarrás azonban olyan tárgyakat állít elő - pl. takarók, párnák, terítők - amelyek nem csak szépek, hanem használhatóak is. Ezen túl - tulajdonképpen hulladék anyagok újrahasznosításával - a fenntartható környezetet is segíti.

Abban viszont nem különleges a mostani kiállítás, hogy nem egy művész, hanem egy csoport hozta el munkáit, hiszen közösségek máskor is mutatkoztak már be. Gondolhatunk a Gobelin Körre, a Tűzzománc Csoportra vagy éppen Képzőművészeti Kör tárlatára. Ezennel is egy csoport hozta el munkáit. A Nógrád községi Napraforgó Egyesület foltvarrói. Nem csak a falakon sorakoztak alkotások, hanem bőven akadtak vázás növénykompozíciók is. No ezek nem a lelkes közönség köszöntését kifejező élővirág válogatások, hanem maguk is textilből létrehozott teljesen élethű munkák.

Kelemen Ágnes a házigazda intézmény nevében köszöntötte a megjelenteket, majd Szájbely Zsolt szavalt el a témához választott költeményt. Megnyitó beszédet Babatiné Márton Márta mondott, amelyben nem csak a technika történetéről szólt, hanem a Kör életéről is. Majd Viszkeleti Sándor gitárjátékára énekművész kolléganője-felesége, Viszkeletiné Gyömbér Márta adott elő egy - a gondolatkörhöz jól kapcsolható - Koncz Zsuzsa dalt. Nyilas Kálmánné elnök megköszönte a lehetőséget a fogadó intézménynek, és a részvételt az igen nagy számban - a környező településekről is érkező - közönségnek.

Szokás szerint a megnyitó emelkedett pillanatai után a kiállítás megtekintése következett, beszélgetés az alkotókkal, egyes praktikák, készítési módszerek elemzése, tapasztalatok cseréje.

A kiállítás április 12-ig volt megtekinthető az intézmény nyitvatartási idejében. Alábbi képeink a megnyitón készültek, de szokásunk szerint pár alkotást is bemutatunk kedvcsinálónak.

Szöveg-fotó: Girasek Károly

Költészet napja Rétságon - Spangár-díjak

Rétság város - amennyire az emlékezet képes visszalapozni - mindig megünnepelte a könyv, az irodalom jeles napjait. 12 esztendeje azonban még összetettebb eseményre kerül sor. Nem csak József Attila és kortársai kerülnek a megemlékezés középpontjába, hanem a mai szerzők, többnyire környékbeli.

Mindez annak köszönhető, hogy 13 esztendővel ezelőtt helyi írókból-költőkből megalakult a Spangár András Irodalmi Kör. A közösség célul tűzte ki, hogy pályázatot hirdet a literatúra művelőinek. A környékbelieknek és mindenkinek, akihez elér a felhívásuk. Az elhatározást tett - kiírt pályázat - követte és 2004-ben megjelent az első antológia "Üzenetek, vallomások, strófa" címmel, és átadásra került az első Spangár-díj. Az önmagában igen megbecsülendő eredmény, hogy a kör immár 13. éve működik, sőt irodalmi lapot is alapított. Nyugodtan kijelenthetjük, hogy a Börzsönyi Helikon című havonta megjelenő, interneten elérhető folyóirat rangot vívott ki magának, és számtalan rendszeres olvasó várja minden hónapban a megjelenést.

Ebben az évben 12. alkalommal került meghirdetésre a pályázat. Ismét több mű érkezett, a többsége igen színvonalas alkotás. A felkért szakértőkből álló zsűri választotta ki, melyek azok a művek, amelyek a 100 oldalnyi terjedelem korlátai mellett az ez évi válogatott kötetbe kerülhetnek, és melyek ezek közül, amik díjazásban részesülnek, kik lesznek a díjasok.

A rendezvényre a könyvtár olvasótermében került sor. Bár a szervezők választhattak volna más helyszínt, mert lehetett számítani az igen nagy érdeklődésre, amihez ez a tér bizony most szükséges bizonyult.

Ifj. Majnik László gitármuzsikája vezetett át a zajos hétköznapiakból, a rég látott barátok egymásra találásából az emelkedett hangulatba. Majd Varga Nándorné, a könyvtár vezetője köszöntötte a megjelenteket. Megemlítette, hogy 111 évvel ezelőtt ezen a napon született költőre emlékeznek a magyar irodalomkedvelők. Az első ünnepnapra 1964-ben került sor. Azóta jeles alkalom április 11. A város önkormányzatának nevében Mezőfi Zoltán alpolgármester mondott rövid köszöntőt, üdvözölve az alkotókedvet, az öntevékenységet.

Karaffa Gyula a Spangár kör vezetője, a Börzsönyi Helikon főszerkesztője pedig visszatekintett a Kör és a díj történetére. Mint mondta, az eltelt 12 év alatt a világ több tájáról küldtek a pályázatra műveket, és egyre nagyobb rangot jelent a kötetben való megjelenés. Merthogy színvonalas alkotások egész sora kerül a zsűri elé. Majd az idei díjazottak vehették át Dovák B. József által tervezett tűzzománc plakettet. Két kategóriában kerülnek díjazásra a művek; vers és próza. A prózai írások között érdekes helyzet alakult ki, mert - az egymástól távol dolgozó és értékelő - zsűritagok pontozása alapján holtverseny jött létre a legjobbnak ítélt alkotások vonatkozásában. A szervezők a legjobb döntést hozták: kapja meg mindkét jelölt a díjat. Elsőként próza kategóriában Szájbely Zsolt vehette át a plakettet, aki egyébként a Kör alapító tagja. A második díjazott viszont "külső" alkotó, hiszen a pályázaton szereplésnek nem feltétele a Körhöz való szorosabb kötődés. Sztranyovszky Béla kapta a próza kategória másik díját jelentő plakettet. Vers kategóriában Fábián Berta nyerte a díjat, aki *Harmat Lotte* néven is ismert szerző. Ő személyesen nem tudott eljönni, így méltatása mellett a kitüntető címet más alkalommal adják át számára.

A díjak átadása után szemelvényeket hallhattunk felkészült előadók tolmácsolásában, majd - ahogy az az író-olvasó találkozók alkalmával lenni szokott -, a kötet megvásárlását követően dedikálásokra kerülhetett sor, illetve a megjelent írókkal, költőkkel találkozhattak olvasóik, és kötetlen formában folyt eszmecsere az irodalom mai hivatásáról és lehetőségeiről.

Az ez évi antológia (és még néhány példány erejéig a korábbi évek gyűjteménye) megvásárolható a könyvtárban. Itt jegyezzük meg, hogy a könyv lapjait ezennel is környékbeli fotósok képei illusztrálják, akik ebben az évben ugyancsak pályázatra küldték fényképeiket. Alábbi felvételek az ünnepi alkalomról tudósítanak.

Szöveg-fotó: Girasek Károly

PROGRAMAJÁNLÓ

**MADÁCH IMRE MŰVELŐDÉSI KÖZPONT
XIV. VÁCI TAVASZI FESZTIVÁL**

Cím: 2600 Vác, Dr. Csányi László krt. 63. Tel: (27) 316 - 411, (27)518-200 Web: www.mimk.vac.hu - E-mail: titkarsag@mimk.vac.hu

A Móricz Zsigmond Társaság és a Madách Imre Művelődési Központ szervezésében.

Molnár József születésnap irodalmi műsora.

 Helyszín: Madách Imre Művelődési Központ
(Vác, Csányi krt. 63.) Végh Dezső terme

Időpont: 2016. április 16. – szombat- 17 óra

Köszöntőt mond:

Steidl Levente, Vác Város Művelődési és Oktatási Bizottságának elnöke

Közreműködők:

Heidl Éva, Csernák Zsuzsa, Kocsis György, Cserekllye Károly Zoltán

Molnár József Vácott született, itt végezte az iskoláit, és jelenleg is itt él. Az érettségi vizsgát a Lövy Sándor Gépipari Szakközépiskolában szerezte meg, majd mozdonyvezetést tanult, ez ma is a főfoglalkozása. Időközben újságíró vizsgát tett, különféle lapokban publikál. Korábban tagja volt az egykori, Vácott működő, Kármán József Irodalmi Társaságnak. Károly Györgyöt tartja mesterének, ugyanakkor az első lépéseket, Büki Attila költő, festőművésznek köszönheti. Kedvenc műfaja az epigramma, a haiku, a szonett, de kedveli az ütemhangsúlyos verseket is. Újabban prózaverseket ír. Fontos időtöltése a magyar nyelv megismerése, sokszínűsége, az ősi tanítások istenkeresése, melyekhez Dr. Bíró Dénes előadásai juttatták közelebb. Harmadik éve belső kényszer hatására újból behatóbban kezdi érdekelni a versírás. Rendszeresen jár Open Readingekre, ahol felolvas. Az elmúlt évi ünnepi könyvhéten *Csillagok, akácok* címmel verses kötetet jelent meg, melyben szerepel a pályázatot nyert „Bársonyos barakk” című verse, valamint a negyedik helyet elért Wass Albert emlékkerse „Kökiáltás” címmel. Rengeteget köszönhet, Kelebi Kiss István költőnek, grafikusművésznek, akinek útmutatása rendkívül fontos volt fejlődése szempontjából.

Jelen pillanatban hét készülő antológiában szerepel írásaival, köztük az Arcok és énekek országos költői antológiásorozat kötetében. Verseinek a Kelet Felől, Partium, Nyugat Plusz, az Agria és más folyóiratok is helyet adnak az utóbbi időben. Rendszeresen ismerkedik a mai költőkkel és írásaikkal.

Belépés díjtalan!

TESTI - LELKI HITITOK

William Shakespeare születése és halála napján

Németh Zoltán Pál
analóg fotografiai kiállítása

Németh Péter Mykola
verseivel

A tárlatot Eifert János fotóművész
nyitja meg 2016. április 23. 18 óra
utána performansz
és családi örömmelés

Sigil Galéria és Kávézó
Nagymaros, Váci út 21. (bejárat a Magyar utca felől)
Megtekinthető május 12 ig, hétfő kivételével minden nap 10-21 óráig.
Kiállítás kurátora Kópóczy Rózsa művészettörténész

TESTI - LELKI HITITOK

William Shakespeare születése és halála napján

Németh Zoltán Pál

analóg fotografiai kiállítása

Németh Péter Mykola

verseivel

A tárlatot Eifert János fotóművész

nyitja meg 2016. április 23. 18 óra

utána performansz
és családi örömmelés

Sigil Galéria és Kávézó

Nagymaros, Váci út 21. (bejárat a Magyar utca felől)
Megtekinthető május 12-ig, hétfő kivételével minden nap 10-21 óráig.
Kiállítás kurátora Kópóczy Rózsa művészettörténész

KÖNYVAJÁNLÓ

Egy eltűnt település:

Jásztelekpuszta

Végh József

2016.

Megjelent Végh József mkl. helytörténész legújabb könyve, az **Egy eltűnt település: Jásztelekpuszta** című kötet. Az olvasmányos, ismereteket pótló műben összegyűjtötte a szerző a településről szóló adatokat, történeteket, képeket, amit ajánlunk mindenkinek, aki itt él a környéken, de azoknak is, akik pusztán csak érdeklődők a magyar települések sorsa iránt. A kötet megvásárolható a szerzőnél.

Ha valaki nem tudja biztosan, hogy hol feküdt még a közelmúltban is, bizony nem sok esélye van, hogy felfedezze nyomait. Mégis érdemes arra, hogy felkerekedjünk és megfejtsük titkait.

A világtól teljesen elzárt apró falvacska a mezőgazdaság szocialista átszervezésének áldozata lett. Ma már csak a szántásból olykor előbukkanó téglatörmelék, a több évszázados tölgyfamatuzsálemek – egyikük tövében a szépen kiépített, mára kiszáradt forrás – emlékeztetnek arra, hogy itt valamikor emberek éltek. Mi az, amit ma Felsőjásztelekpuszta helyén találunk? A vadban gazdag, többnyire erdővel borított térség legfőbb látnivalója ma az a földvár, melyről a régész szakember is úgy nyilatkozott, hogy „kevés hasonló szépségű földvárat ismerünk.”

A másik látnivalója a temető, melynek sírjai az egykoron itt lakók neveit őrzi. Sok közülük már elbukva, az avar alatt hever; s a homokköveken egyre halványul a felirat. Az egykori földesúri kriptá - a gróf Benyovszky család temetkezési helye - áll még, de évről-évre omlik. Közel már az idő, mikor nyoma sem marad az egykori településnek.

**A Spangár András Irodalmi Kör
2016-os antológiája
megvásárolható
a Rétsági Művelődési Ház és Könyvtárban.**

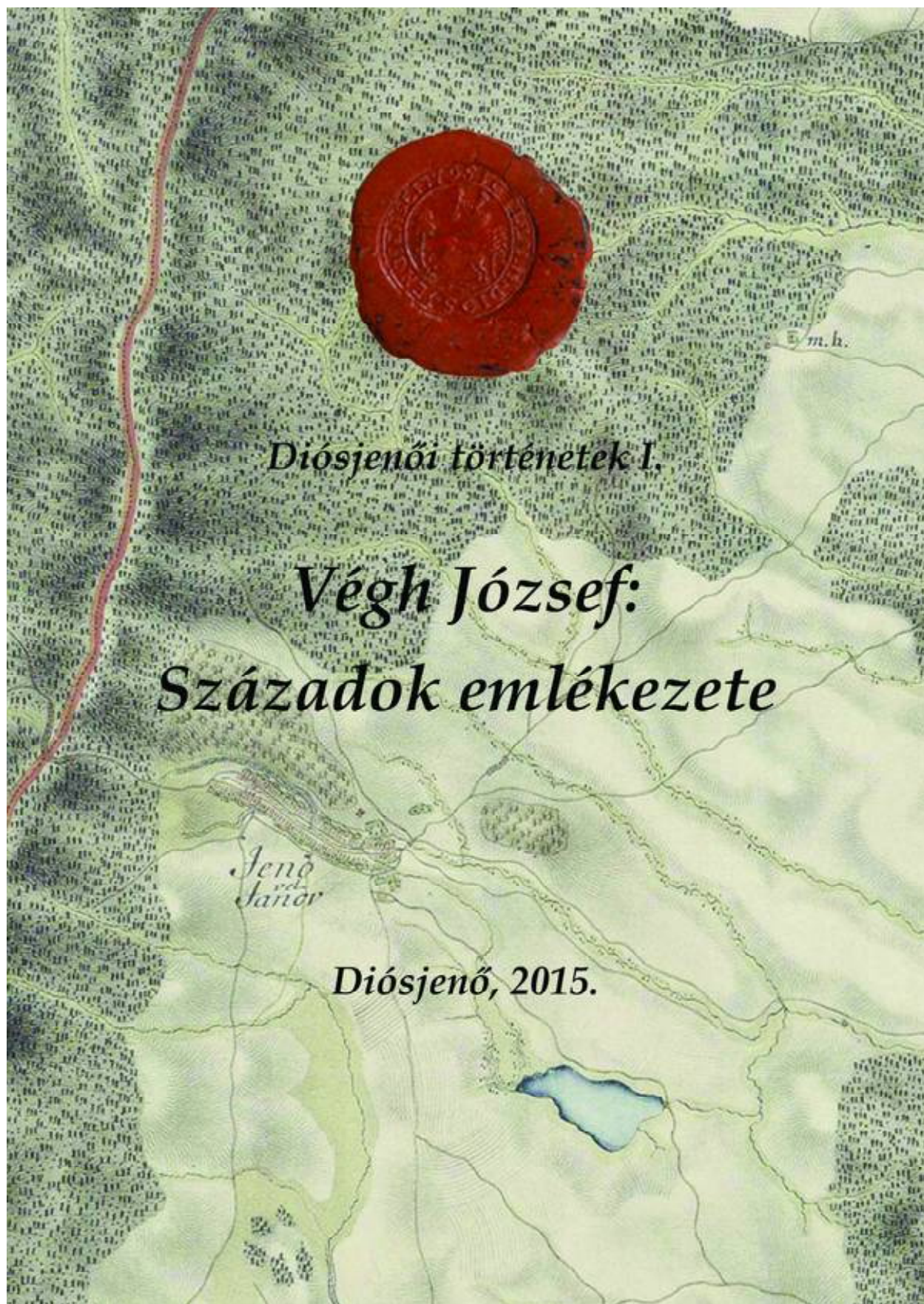
Dr. Bacskó Józseftámogatásával, a Stanctech Kft kivitelezésében, magánkiadásban megjelent **Ember István Hazám, féltelek** című verseskötete. A kötet megvásárolható a lapunk emilcímén, vagy a szerző emailcímén megrendelve (emberpista@citromail.hu), illetve a Libri boltjaiban, és az internetes áruházában. A Szerk.

EMBER ISTVÁN

HAZÁM, FÉLTELEK

Megjelent Végh József mkl. kétkötetes, Diósjenő történelmét, helytörténetét, háborús eseményeit feldolgozó könyve. A kötetek megvásárolhatók a szerkesztőségünkön keresztül a szerzőnél. *A Szerk.*

Diósjenői történetek II.

Végh József:

*Elhallgatott
esztendők*

*Történetek a
második
világháború
időszakából*

Diósjenő, 2015.

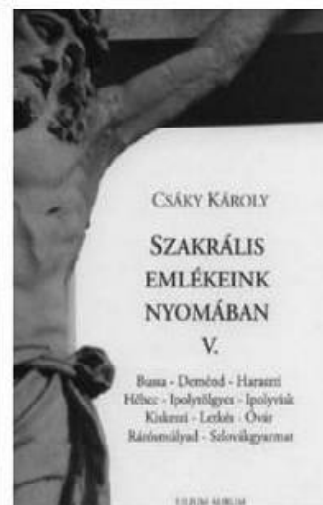
Megjelent a Csáky Károly eddigi életművét feldolgozó *Munkásságom repertórium*a II. című kötet. Ajánlom minden helytörténeti kutató és könyvtáros figyelmébe! Megrendelni a szerzőnél, vagy email címünkön lehet. A Szerk.

Csáky Károly

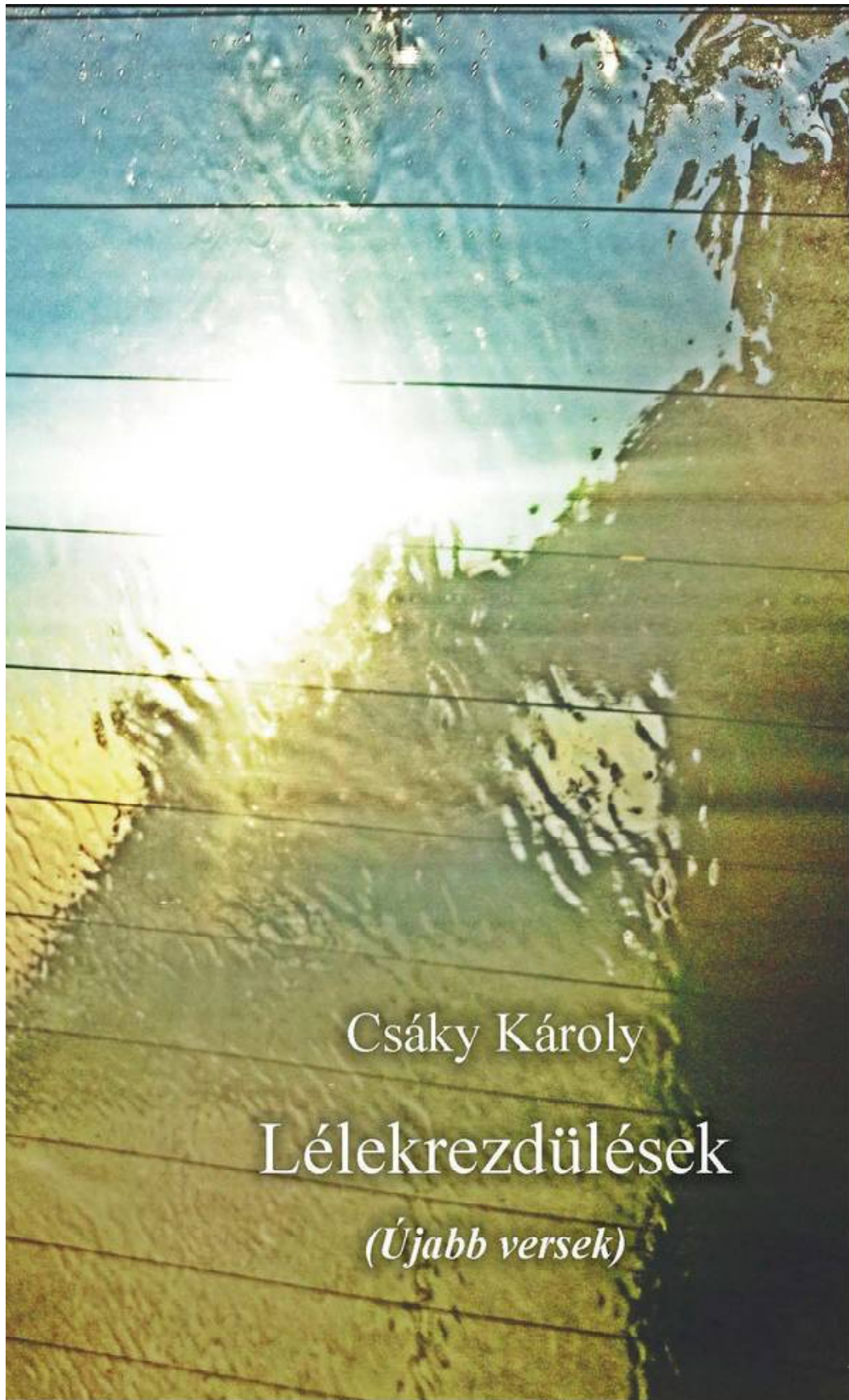
Munkásságom repertórium

II.

2005-2015

Megjelent *Lélekrezdülések* címmel Csáky Károly negyedik verseskötete, ami egyben a költő-helytörténész-etnográfus 55. megjelent könyve! Megrendelhető a szerzőnél, vagy lapunk elektronikus postacímén. A Szerk.

PÁLYÁZAT

JÓKAI-DÍJ 2017

A Jókai Közművelődési és Múzeum Egyesület (Révkomárom) és a Falvak Kultúrájáért Alapítvány Jókai Emlékbizottsága (Budapest) pályázatot hirdet:

1. A pályázat címe: **Jókai-díj 2017**
2. A pályázat beérkezési határideje: **2016. október 31.**
3. A pályázatról:
 - a) Az irodalmi pályázat témája: **„A Jókai-regényekből készült filmek elemzése és azok összehasonlítása az eredeti regénnyel.”**
 - b) Pályázni nyomtatásban meg nem jelent olyan szépirodalmi írással – prózával vagy tanulmánnyal – lehet, melynek terjedelme nem haladhatja meg a 25 db A4-es oldalt, de legalább 10 oldalasnak kell lennie, 12-es betűmérettel és másfeles sortávolság használatával, amelynek közlési jogával a szerző rendelkezik. Kérjük a felhasznált források pontos jelölését.
 - c) A pályázat jelíges. A pályamunkához külön, zárt borítékban csatolandó szerzőjének neve, lakcíme, e-mail címe, telefonelérhetősége, s nyilatkozata arról, hogy a pályamű nyomtatásban még nem jelent meg. Ezen a borítékon kérjük feltüntetni a pályázó jelígejét. A borítékra kérjük ráírni: „Jókai-díj 2017, pályázat”.
 - d) A pályázatokat egy nyomtatott példányban, minden oldalán jelíggel ellátva és digitális formában (WORD) CD-n kell benyújtani az alábbiakban megadott címek valamelyikére.
 - e) Egy szerző csak egy művel vehet részt a pályázaton. A pályázati kiírásnak nem megfelelő pályázatok nem kerülnek értékelésre.
 - f) A döntés és értékelés: a legmagasabb értékelést kapott művek közül az alapítók által felkért nemzetközi bírálóbizottság legkésőbb 2017. január 22-ig hozza meg döntését.
 - g) A Jókai-díj tárgyasult formája Jókai Mór kezének márványlapon elhelyezett festett gipszmásolata.
 - h) Az elismerés 2017 februárjában, Jókai Mór születésnapja alkalmából, Révkomáromban kerül átadásra.
 - i) A bírálóbizottság véleményét figyelembe véve a díjazott, legszínvonalasabbnak ítélt írásokból évkönyv kiadására is sor kerülhet. A díjnyertes és minősített oklevelet elért pályázók írásainak első felhasználási joga az alapítókra vonatkozik, amely a „Jókai-díj 2017” antológiában való megjelentetést tartalmazza.

A nem díjazott szövegeket az alapítók nem őrzik meg, s nem küldik vissza. A Jókai-díjat elnyert pályázó három éven belül nem nyerheti el újból a díjat, de írása megjelenhet az évkönyvben.

Levélcím:

1. Jókaiho všeobecnozdruženie a múzejné združenie
Jókai Közművelődési és Múzeum Egyesület
Valchovnicka 2. (Csapó u. 2.)
945 01 Komárno, Szlovákia
2. Falvak Kultúrájáért Alapítvány
Gidófalvy út 29.
1134 Budapest, Magyarország

E havi számunk szerzői:

Borsi István(Budapest, 1957) Diósjenő, szellemi szabadfoglalkozású, író
Börzsönyi Erika (Pásztó) Budapest író, költő
Csáky Károly mkl. (Kelenye, 1950) Ipolyság, helytörténész, költő, tanár, néprajzkutató
Debreczeny György (Budapest, 1958) Budapest, könyvtáros, költő
Dobrosi Andrea(Budapest, 1970) Budapest, költő, szerkesztő
Egry Artúr(Budapest, 1953) Budapest, mérnök, tanár, költő
Elbert Anita () Veszprém, tanár, író, költő
Ember István (Balassagyarmat, 1960) Mohora, mozdonyvezető, versmondó, költő
Girasek Károly (1949 Kiskunfélegyháza) Rétság, lapunk webmestere
Haász Irén (1954 Budapest) Budapest, költő
Horváth Ödön (Budapest, 1938) Kismaros, költő
Hörömpő Gergely (Kisvác, 1945 - Kisvác, 2007) református lelkész, költő
Janecskó Györgyi (Vác, 1965) Kétfodony, író, költő
Ketykó István (Szügy, 1946) Verőce, nyugdíjas köztisztviselő, költő
Kerekes Tamás(Budapest, 1957) Kisecset, író
Kiss-Simon Miklós () Baglyasalja, író, költő
dr. Koczó József (Perőcsény, 1950) Vámosmikola, helytörténész, ny. iskolaigazgató
Kovács T. István (Füzesgyarmat, 1935) Vác, újságíró, író
Kő-Szabó Imre (Orosháza, 1936) Vác, író
Molnár József (Vác, 1961) Vác, költő, mozdonyvezető
Petrozsényi Nagy Pál (Kolozsvár, 1942) Kecskemét, tanár, író
Polgár Vera () Budapest, író, főiskolai docens
Pongrácz Ágnes (Balassagyarmat, 1968) Szanda, tanár, költő
Pribojszky Mátyás (Okány, 1931- Tata, 2014) citera-tanár, zenész, író
Riskó Bence () Dejtár, költő-slammer
B. Tóth Klára (Budapest, 1955) Budapest, költő, restaurátor
Tóth Imre (Zalaegerszeg, 1966) Zalaegerszeg, költő, könyvtáros, lapszerkesztő
H. Túri Klára (Győr, 1939) Tata, író, költő
Székács László (Budapest, 1946) Budapest, nyugdíjas mérnök, költő

Vasi Ferenc Zoltán (Tata, 1966) Tata, költő
Végh Tamás (Gödöllő, 1960) Isaszeg, költő, nyomdász

Impresszum:**Alapító-szerkesztő:****Karaffa Gyula****Helytörténet:****Végh József mkl.****Képzőművészet:****Konczili Éva****Szerkesztőség címe:****2645. Nagyoroszi, Petőfi út 19****Telefon:****+3630-383-5385****Email cím:****karaffagy@ gmail.com****Weblapok:****www.karaffamese.freewb.hu****www.karaffagy.freewb.hu****www.karaffaboros.freewb.hu****www.retsag.net****Terjesztés: kizárólag ingyenesen letölthető PDF formátumban.**

Internetes lapunkra is vonatkoznak a szerzői jog védelmének szabályai, ezért a Börzsönyi Helikonban megjelent bármilyen anyag más felületen, lapban való felhasználásához az érintett Szerző előzetes engedélye szükséges!

A Börzsönyi Helikon 2012. március 27.-től tagja az Ipoly Eurorégió Határon ÁtnyúlóEgyüttműködés egyesületének.

Hajósi János: Tavasz II. (fotó)